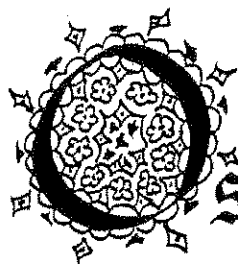

Peekoffie uit Ossendrecht

P.J. van den Bussche

Ossendrecht

Noord Brabandsche Peekoffie Fabriek
"het Roode Anker" 1850

Wed. C. Mattheeussens & Zonen
voorheen C. Mattheeussens

Hofleverancier van H.M. Koningin Moeder

Gerard Withaegs
cichorei-fabrikant
1830

Noord Brabandsche
Stoom-peekoffie fabriek
P. J. de Jong voorheen
fa. C. J. Withaegs-den Ouden
1855

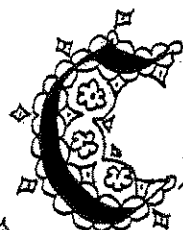
Frans Withaegs
cichorei-fabrikant
1865

Piet van Velthoven en Cie.
cichorei-fabrikant
1857

Paul Mattheeussens Cornz.
Noord Brabandsche
Stoom-peekoffie fabriek
1897

A.P.H.M. Voncken
Stoom-peekoffie-fabrikant
1872

Noord Brabandsche
Stoom-peekoffie fabriek
Gebroeders de Benkelaar 1887
Hofleverancier van H.M. de Koningin

Cichorei - stadje

Ter info

Dit boek is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van Heemkundekring "Het Zuidkwartier".

Zij geeft 3 x per jaar de publikatie "De Tijding" uit, waarin de geschiedenis van Zuidwest Brabant beschreven wordt. Tevens verzorgt ze in museum "Den Aanwas" diverse tentoonstellingen en open dagen, waarin de cultuurhistorische geschiedenis van de streek centraal staat.

Inlichtingen betreffende doelstelling, bestuur en werkgroepen, alsmede betreffende het lidmaatschap kunnen worden ingewonnen bij:

Mevr. M. Bastiaanse,
Tulpstraat 11,
4645 CS Putte.
Tel. 0164 - 60 27 94

Deze uitgave over de cichoreigeschiedenis is voor f 15,- verkrijgbaar op de volgende adressen:

Ossendrecht

Hr. J. Halters,
Stenenhoef 2,
4641 CH Ossendrecht.
Tel. 0164 - 67 28 54

Hoogerheide / Woensdrecht

Hr. L. Timmermans,
Dorpsstraat 55,
4634 TN Woensdrecht.
Tel. 0164 - 61 25 46

Hr. P.J. van den Bussche,
Kromstraat 3,
4631 KH Hoogerheide.
Tel. 0164 - 61 33 74

Tevens zijn Tijdingen verkrijgbaar tijdens de open dagen van het museum "Den Aanwas" te Ossendrecht.

Nadruk of overname van een artikel uit deze uitgave, in welke vorm dan ook, is zonder toestemming van het bestuur en de schrijver verboden.

ISBN 90-803085-1-x

Inhoud

Van de redactie	5
“Ossendrecht, Cichoreistadje”	6
Hoofdstuk 1: De voorgeschiedenis	7
Hoofdstuk 2: De cichoreiplant	11
Hoofdstuk 3: De start	13
Hoofdstuk 4: Doorbraak in Ossendrecht	19
Hoofdstuk 5: Withaegs	21
Hoofdstuk 6: Piet van Velthoven en Cie.	25
Hoofdstuk 7: Petrus Paulus Mattheeussens	27
Hoofdstuk 8: C. Mattheeussens	31
Hoofdstuk 9: De Beukelaar	53
Hoofdstuk 10: Het haventje	67
Hoofdstuk 11: Ambachten in Ossendrecht	69
Cichorei in Nederland	72
Bronvermelding	74

Van de redactie

Deze kroniek van de Heemkundekring "Het Zuidkwartier" over Ossendrecht als "Cichorei-stadje", is geschreven door een van onze leden, welke geboren en getogen is in Ossendrecht.

Met een bewonderenswaardige inzet heeft de heer P.J. van den Bussche, Jac voor intimi, gegevens over het cichoreigebeuren verzameld en beschreven.

Als een echte heemkundige heeft hij de mensen, in de geschiedenis van 138 jaar cichorei-productie, een centrale plaats gegeven. Families uit het "Zuidkwartier" komen in deze uitgave tot leven.

De hardnekkigheid waarmee Jac de gegevens onderzocht, om weer een "kleinigheidje" toe te voegen aan het cichoreigebeuren, is van dezelfde klasse als de ondernemersgeest van de beschreven bewoners uit het uiterste zuidwesten van Noord-Brabant.

Wij zijn het gemeentebestuur van Ossendrecht, met name wethouder mevr. F. Stoutjesdijk-Jansen, dank verschuldigd voor de positieve bijdrage aan deze kroniek, welke voorafgaande aan de officiële ingebruikstelling van het Plein "De Cichorei" te Ossendrecht zal worden uitgegeven.

Tenslotte wensen wij de lezers veel leerzaam leesgenot met deze eerste Tijding van de Heemkundekring "Het Zuidkwartier" in het jaar 1996.

“Ossendrecht, Cichoreistadje”

Een symbolische aanduiding voor dit dorp, die ook terug te vinden is in de kroniek met naamgevingen van Brabantse steden en dorpen. Door een bijzonder voorval, een gebeurtenis of speciale ligging, ontstond een bij- of toegevoegde naam.

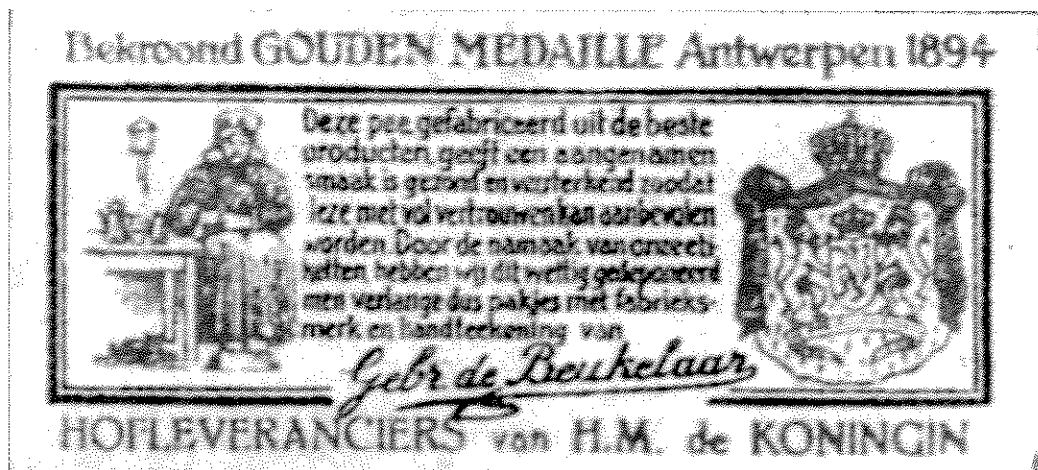
Ossendrecht, gelegen in het uiterste zuidwesten van Noord-Brabant, trok de aandacht door zijn cichoreiproduktie, die

hier 138 jaar heeft plaatsgevonden.

Meerdere streken in het land kenden de teelt en/of bereiding van surrogaatkoffie, zoals Friesland, Overijssel, de Zeeuwse en Zuidhollandse eilanden, en ook Brabant.

Het unieke van dit dorp was de bedrijvigheid van teelt en het aantal drogerijen en branderijen(tjes) in deze kleine leefgemeenschap, die in de loop der jaren met dit produkt twee hofleveranciers heeft voortgebracht.

Vanaf 1830, toen het experiment van de zogenaamde “peekoffie” een aanvang nam, tot de lucht was opgesnoven na de laatste branding in 1968, had het een grote bekendheid opgebouwd. Een landbouwplaats van origine, met een toegevoegde waarde van deze nijverheid en daardoor de komst van een aantal ambachtslieden, bracht een zekere welvaart. Een stuk Ossendrechtse geschiedenis, die zeker niet vergeten mag worden. Met de beschrijving in dit verhaal zullen de ouderen uit Ossendrecht hun herinneringen weer opfrissen. Voor nieuwkomers en jongeren is het meer bedoeld als aanreiking: hoe en waar het allemaal plaatsvond, én dat de naam Plein “De Cichorei” een symbool is, van wat er eens in Ossendrecht was.

De voorgeschiedenis

Voor het Markiezaat van Bergen op Zoom, met al zijn heerlijkheden, was 1793 een roerig jaar. Op 1 februari verklaarde de Franse Republiek de oorlog aan Engeland. Wij, als bondgenoten van dat land, werden er rechtstreeks bij betrokken. In de tijd daarvoor was er veel onvrede bij ons over het beheer van stadhouders en regenten, die alleen het eigen gewin dienden. Er ontstonden verzetsgroepen, die zich patriotten noemden.

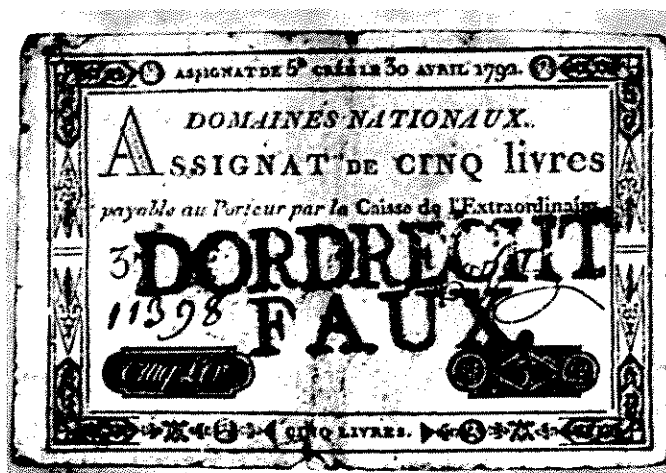
Een gedeelte moest in 1787 de vlucht nemen en vertrok naar Frankrijk. Wanneer in oktober 1793 de Franse soldaten ons land binnentrekken, worden ze door hen gesteund en soms triomfantelijk verwelkomd. Ossendrecht en Woensdrecht meldten overlast en plunderingen, vooral op de Nederheide. De Fransen werden nog teruggeslagen, maar in januari 1795 was het noorderleger onder bevelhebber Charles Pichegru opnieuw in onze contreien. Ze brachten vrijheid, gelijkheid en broederschap voor de mensen. Een veel te mooie leuze voor de gewone bevolking. De heerlijkheden, waaronder Ossendrecht en Calfven, kwamen te vervallen en zij werden ingelijfd in de Bataafse Republiek. Vonden er in de stad veranderingen plaats, het platteland leed onder voedselleveringen, het verlenen van hand- en spandiensten en de willekeur van de soldaten.

Een gebeurtenis ter plaatse: Twee Ossendrechtse winkeliers kregen van de legerleiding vergunning om met paard en kar inkopen te doen in Antwerpen. De heren Wagemakers en Barents brachten rijst, zout, stijfsel, groene zeep, wol, azijn en jenever mee, maar werden door soldaten onderschept. Ze moesten alles, inclusief paard en kar, afstaan. Protesteren bij de legerleiding was een weg zonder einde, die soms met betaling van waardeloze assignaten werd afgedaan. De oorlog in Europa kostte Napoleon veel geld.

Ook de Bataafse Republiek werden geldelijke verplichtingen opgelegd. Verkopen van hoeven, landbouwgronden en bossen vonden plaats in 1801 op Calfven. In 1804 tweeëntwintig verkopen in de Noordpolder, de Zanddijk tussen Aanwas en dorp en mastenbossen ten oosten van de Pot-aardbergen aan de Schapendreef.

In 1806 wederom een veiling van een hoeve aan de Lange Weg, met percelen grond tot aan de Stenen Hoef. Kopers waren meestal mensen van buiten het dorp, en waarschijnlijk Frans gezind. Ook in 1806, en wel op 21 november, werd bij decreet van Berlijn het Continentaal stelsel uitgevaardigd. Een nieuw beleid van Napoleon, waarbij handel met Engeland werd verboden. Via allerlei sluikroutes trachtten tegenstanders een gedeelte van de aanvoer in stand te houden. Verscherping volgde in 1807 met het decreet van Milaan, en nogmaals in 1810 vanuit Trianon en Fontainebleau. Landen in en buiten Europa kwamen door het teloorgaan van deze handel sterk in verzet en droegen veel bij tot een snellere val van Napoleon.

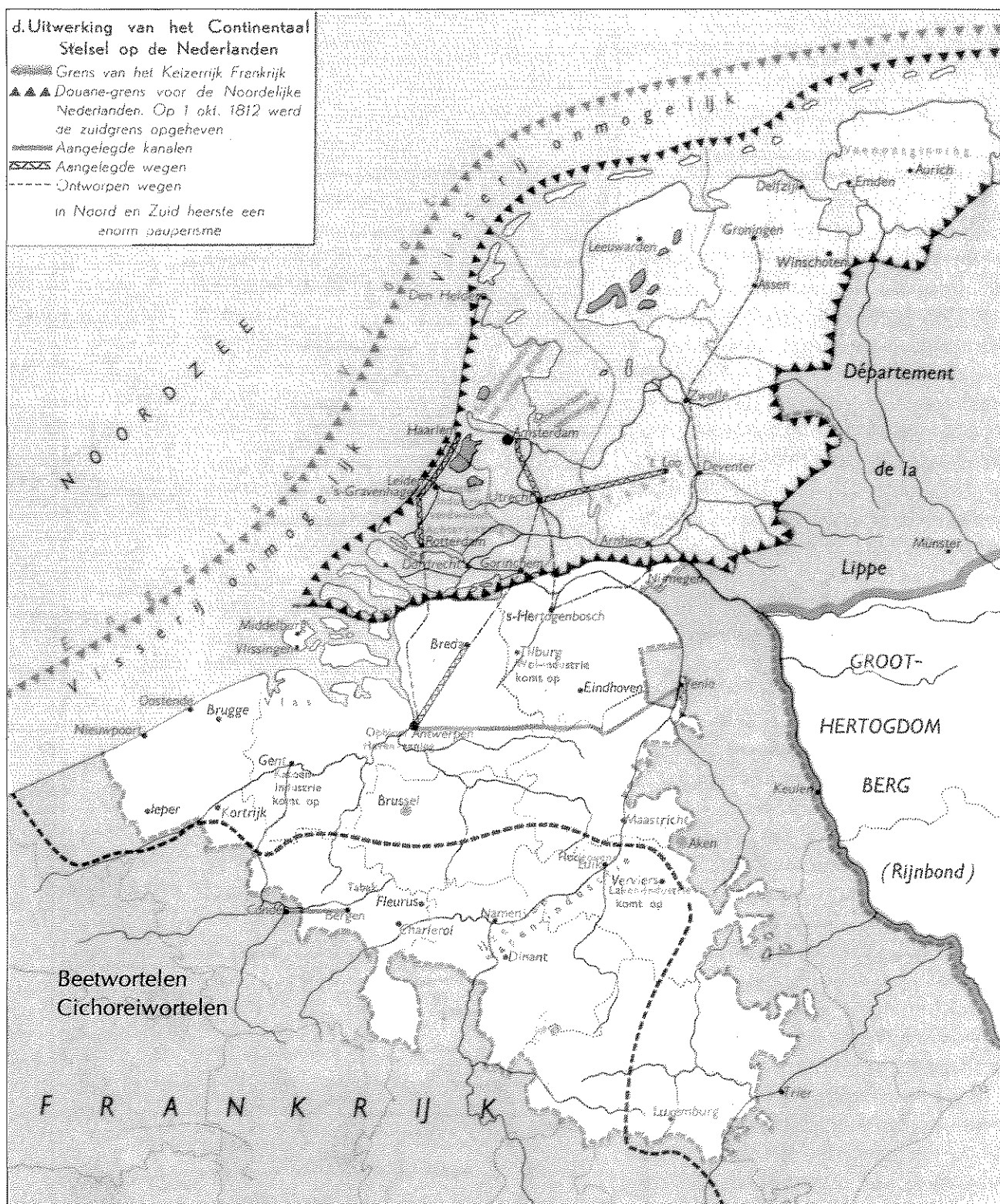
Wat betekende nu dit stelsel voor de mensen? In beginsel misschien niet eens zo veel. Als we er twee produkten uitlichten, b.v.

d. Uitwerking van het Continentaal Stelsel op de Nederlanden

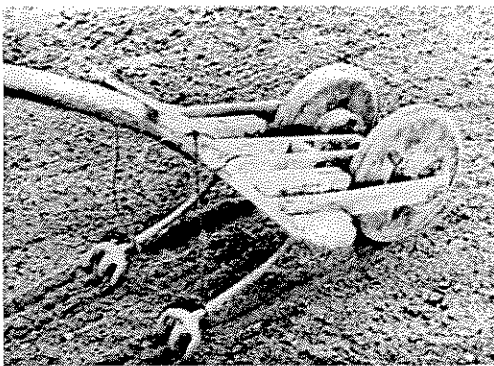
- Grens van het Keizerrijk Frankrijk
- Douane-grens voor de Noordelijke Nederlanden. Op 1 okt. 1812 werd de zuidgrens opgeheven
- Aangelegde kanalen
- Aangelegde wegen
- Ontworpen wegen

in Noord en Zuid heerste een enorm pauperisme

rietsuiker en koffie, dan zal de aanvoer daarvan in oorlogstijd sporadisch of helemaal niet het dorp hebben bereikt.

Niets deed toen vermoeden, dat juist deze twee artikelen later een grote rol zouden spelen in opbouw en ontwikkeling van Ossendrecht. Voorlopig hield de Franse regering nog even het been stijf en probeerde zo snel mogelijk om te schakelen op bietsuiker. Ook Nederland moest zich hier bij aansluiten. Experimenten in Duitsland en Frankrijk kregen de volle steun. En de koffie? De Fransen kenden al een vervanger in 1720. Maar ook in ons land werd na 1775 een koffiesurrogaat geproduceerd uit de wortel van de cichoreiplant. Het gebruik van koffie was in de loop der jaren zo toegenomen dat de prijzen flink opliepen, en de gewone man dus moest afhaken. Op verschillende plaatsen in Nederland werd toen de cichorei- of suikereiteelt ter hand genomen. Vooral in Friesland en, in mindere mate, Groningen en Drente, teelde, droogde en brandde men voor surrogaatkoffie. Een "sükerei-kroadtje" (kruiwagen-tje) werd uitgevonden om goed op rij te zaaien. (zie tekening hieronder)

Na de slag bij Waterloo in 1815 kwam het continentaal stelsel snel te vervallen. Nederland voerde weer rietsuiker en koffie in. De bietsuikerteelt en een aantal primitieve fabriekjes verdwenen. Duitsland en Frankrijk gingen gedeeltelijk verder en zorgden later voor een doorbraak van dit produkt, die na 1860 ook een vervolg kende in o.a. Bergen op Zoom. De suikerbiet,

een nieuwe teelt, ook in de Zuidwesthoek, die met de aanleg van een tramspoor Bergen op Zoom-Antwerpen in 1887 de ontsluiting van dit gebied inluidde. Met het opnieuw invoeren van koffie na 1815 ging in het noorden veel verloren aan cichoreiteelt. Een tweede peekoffie-ronde kwam er, via de Zuidelijke Nederlanden naar ons gebied.

Antwerpen

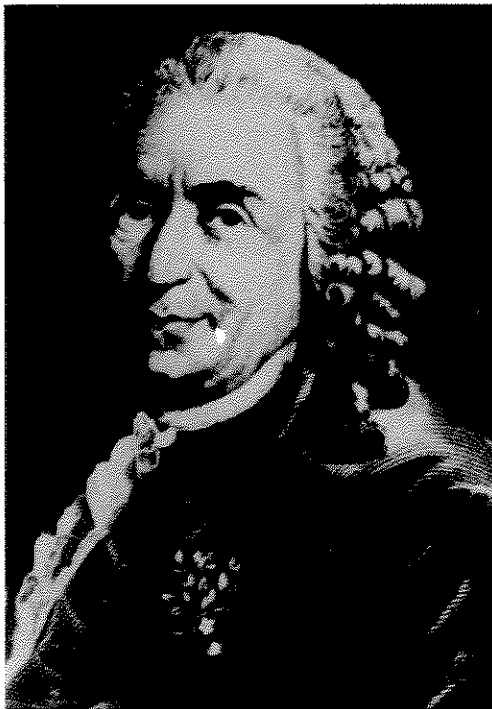
Tussen 1821-1833 werden te Antwerpen een zevental fabriekjes gesticht voor de fabricage van koffiesurrogaat. In de stad hadden de mensen wel behoefte aan deze goedkope drank, maar de produktie zorgde voor veel overlast. Protestbrieven alom tegen waterdamp, stank en brandgevaar. Misschien was door verarming van de platelandsbevolking zij nog niet in staat de produktie bij hen te laten plaatsvinden.

Ossendrecht

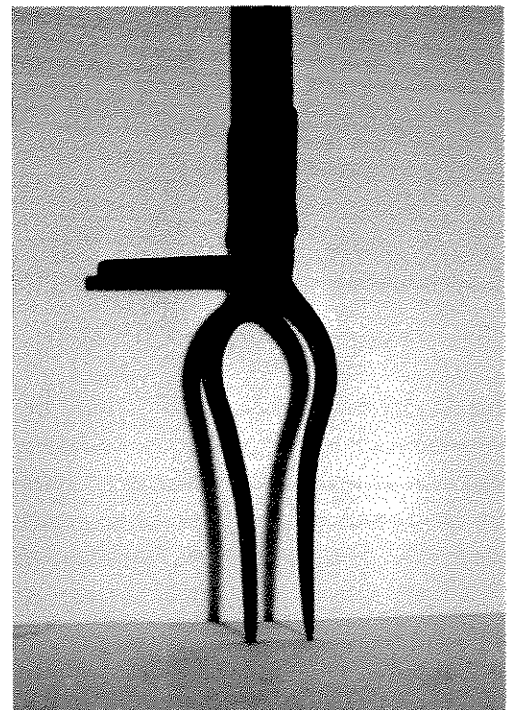
In deze beginperiode te Antwerpen kwam heel bescheiden de cichorei ook naar Ossendrecht. Daar startte in 1830 Gerard Withaegs als eerste fabrikant. Hij was de zoon van Cornelis Withaegs en Maria van den Bogaert uit Zandvliet. Hij huwde in 1814 met Dimphina Adriaanse. Later bewoonden ze het pand herberg de "Gouden Leeuw" ten oosten van de R.K. kerk. In de schuur daarnaast startte hij bereidingsexperimenten.

*Aan de linkerkzijde:
R.K. pastorie, cichorei-
fabriek en herberg
"De Gouden Leeuw".*

*Linnaeus, grondlegger van de binaire
nomenclatuur bij planten en dieren.*

Cichorei-rooier

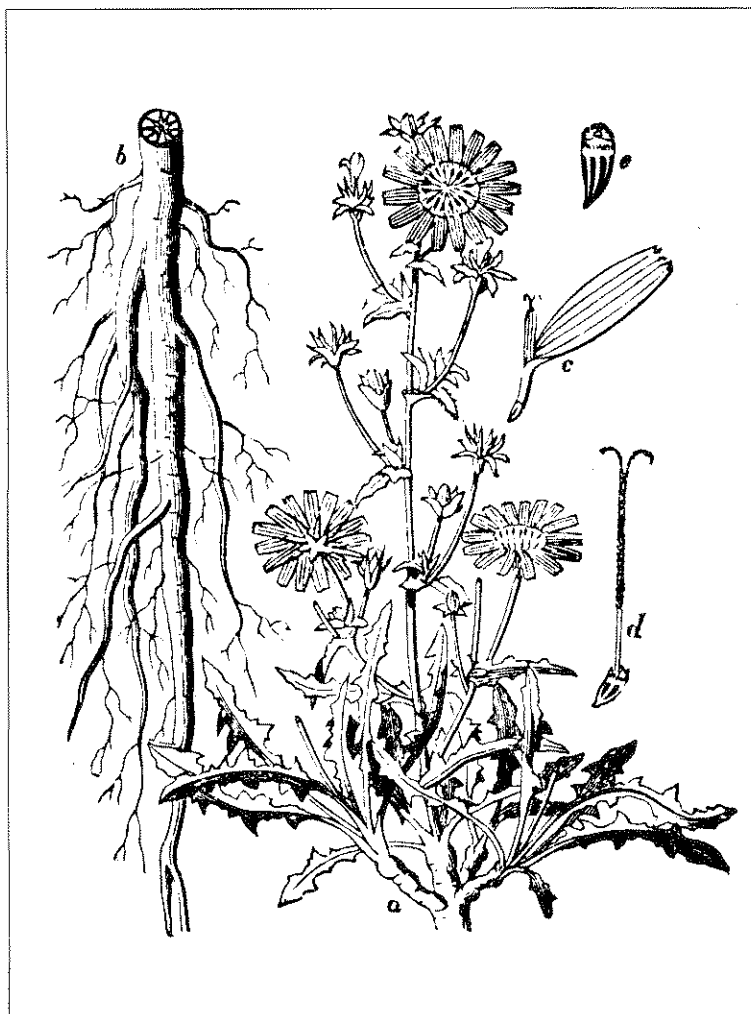
De cichoreiplant

2

Kruiden en wortelen van vele soorten planten speelden door de eeuwen heen een grote rol in het leven van de mensen. Gebruikt als voedsel, maar ook voor bestrijding van ziektes, pijnen en boze geesten. Overal was wel kruid voor gewassen, dacht men. Een mengelmoes van namen en toe-namen voor planten ontstond, met gebruiksaanwijzing, omfloerst met sagen en legenden. De geneeskunde, zoals wij die nu kennen, had nog niet veel kwaliteiten. Bij ons neemt de laatste jaren de belangstelling voor natuurgenezers weer toe. De toverkracht moge zijn afgenomen, de tabletten en drankjes, met meer of minder succes, worden warm aanbevolen. Alles staat nu ook prachtig geregistreerd in een uniforme naamgeving voor dieren en planten. De Zweedse natuuronderzoeker Carolus Linnaeus, geboren in 1707 te Råshult, maakte daarmee een begin en ontwierp "Systema Natura". Hierbij kon niet worden voorkomen, dat streekgebonden namen bleven bestaan, en men in Ossendrecht het cichoreiprodukt "peekoffie" noemde.

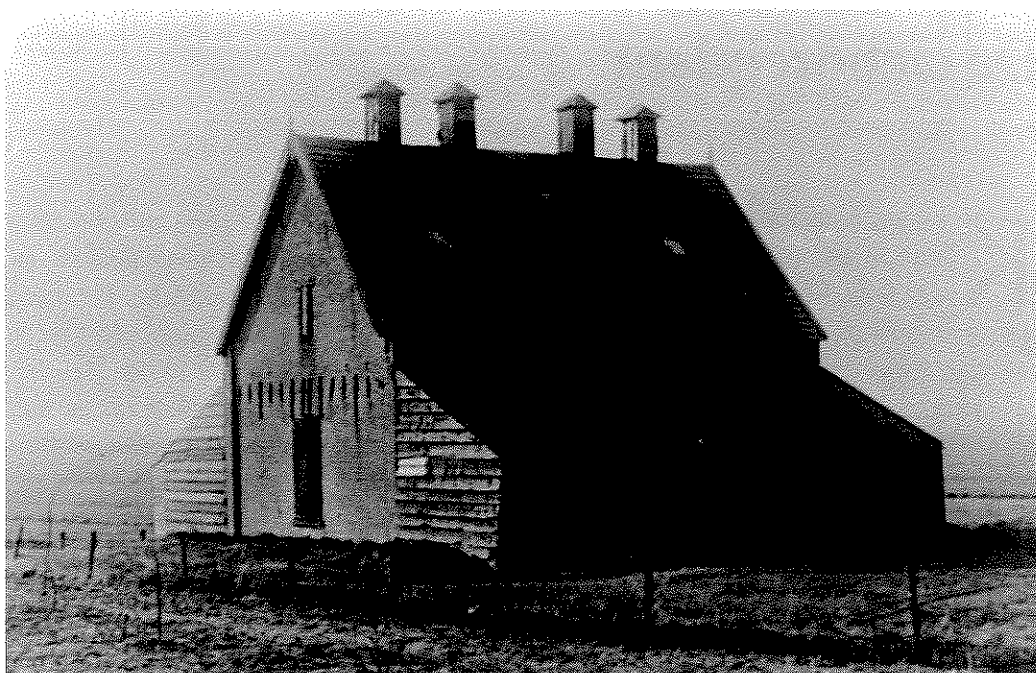
Cichorium intybus is de wetenschappelijke naam voor wat ook werd genoemd chicoree, cikoree, sūkerei, suijkereije of sucerij. In wilde vorm gebruikt tegen lever-, gal- en maagklachten. Als wichelroede voor het vinden van begraven schatten. Het bracht geluk in de liefde en zorgde voor grote lichaamskracht. Andere mensen hadden meer oog voor de veredelde vorm, de z.g. Siamese tweeling "Foliosum" en "Sativum". De eerste voor kweek van groente zoals witlof, de tweede met meer aandacht voor de wortel ter bereiding van koffiesurrogaat. Een welkome plant ter aanvulling van de landbouw, die bij wisselteelt de grondstructuur verbeterde en zuiverend werkte tegen onkruid. Met een late zaaidatum van eind april, begin mei was mislukken bijna uitge-

sloten. De plant gedijt goed op lichte klei-grond, en dus goed in de jonge polders van Woensdrecht en Ossendrecht. De rijen werden 25 cm uit elkaar aangebracht en de planten uitgedund op 10 à 15 cm. De rooijtijd was van begin september tot en met november. Oogstte men later, dan verminderte het droge stofgehalte. Nachtvorst gaf verlies aan gewicht. Na verwijdering van het loof konden ze worden vervoerd.

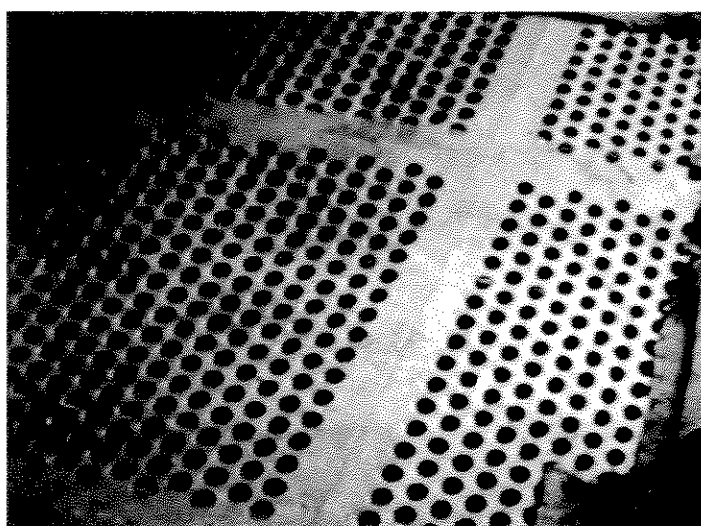

Chicorium Intybus

a. Bloeiende plant; b. wortel; c., d., e. verschillende delen van bloem en vrucht.

Aot

Droogzolder

Vuurbaarden

De start

Bij de gemeente Ossendrecht was een afschrift binnengekomen uit het Staatsblad van 31 januari 1824, artikel 3 no. 19, met vermelding dat men zelf moest beslissen bij aanvraag tot het bouwen van drogerijen. Niemand had waarschijnlijk daarin ervaring en dus werd er geen bezwaar gemaakt toen Gerard Withaegs een gedeelte van zijn schuur ombouwde tot drogerij of ast. Al vlug bleek de lokatie zo midden in het dorp, bij kerk en begraafplaats, slecht gekozen. (*zie brief op pagina 14*)

Protesten alom. Withaegs zelf, als geachte afgevaardigde in de gemeenteraad en als armmeester, ging gewoon door. De afzet van zijn koffie had zeker succes. In 1834 diende hij een aanvraag in voor de bouw van een tweede drogerij, kort bij de eerste. Deze werd echter afgewezen, mede door een protestactie van de omwonenden. Het werd dus behelpen.

De drogerij

Nu ze al een aantal malen zijn vernoemd, staan we even stil bij de functie en werking van de ast, eest of “nast”. Zo’n gemetseld stenen gebouw kreeg zeker niet de schoonheidsprijs. Het was stevig en voorzien van enkele deuren en, meestal, gesloten luiken, een pannendak waarop ontluchtingsluiken waren aangebracht. Een paar afdaken, ook wel slijpdaken genoemd, waren er tegenaan gebracht voor het plaatsen van een snijmachine, en opslagruimten voor wortelen. De indeling op de begane grond bestond hoofdzakelijk uit de warmtekamer met de vuurhaarden. Een kleine ruimte met de voorraad brandstof, en een plaats waar de trap stond naar de bovenvloer. Deze vloer was voorzien van stalen platen met kleine gaten erin, bedoeld om de aangevoerde warmte goed over heel het oppervlak te verdelen. De grootte was ± 50 tot 70 m^2 . In de gevels waren luiken aangebracht om de

gedroogde wortelen af te voeren. In Ossendrecht hebben alleen maar asten gestaan met één zolder. Later, in België, bouwde men asten met twee zolders boven elkaar. Een grotere capaciteit, waar meer arbeid en kennis voor nodig waren.

Het drogingsproces

Naar gelang de aanvoer, werd er gedroogd van half september tot en met december. Een dagelijks ritueel, verdeeld in handelingen met een beloop van ± 24 uur. Uitgaande van een stoker, als verantwoordelijke man, en drie of vier potige kerels, vormden zij een werkgroepje dat bijna heel de campagne aanwezig was. Een dagindeling was als volgt: de aangevoerde wortelen werden eerst gewassen. De met handkracht aangedreven snijmachine verwerkte ze tot stompe repen, in België ook wel bonen genoemd. Ze werden in manden geschept en opgetrokken naar de zolder, om daar met een laagdikte van ± 40 cm verspreid te worden over de vloer. Een werk dat veel tijd in beslag nam. De stoker had intussen zijn

Snijtamper

Aan

Het Gemeente-Bestuur van Ossendrecht

Geefte terbie dig te kennen het Roomsche Catholijk
Kerkbestuur van Ossendrecht, Kanton Bergens-
-op Zoom, District Breda provincie Noords Brabant.

Zat aan welken de Schuur en huizinge even als
de thuin, waarin de Eersten Zieken moeten
geplaatst worden, op eenen zeer korten afstand
Zoo van de gebouwen als van de Roomsche Catho-
lijke Kerk gelegen, onverminderd het gevaar
van brandschade, buiten gewoone hinderlijk zijn
Wegens de bedorvene lucht, en zeer onaangename
reuk en damp, die door het droogen der Phisorei
de gelijkt aan de te Kerk gaander ingesetenen
noodwendig moet veroorzaken: dat het gevaar
voor brand hoogst bedenkelijk is Wegens den
Eest, die door G. Withaas in zijner tusschen
der gemeente gelegen Schuur is geplaatst, en

Redenen waarom het onder getekende
Roomsche Catholijk Kerkbestuur eerbiedig aan
het Gemeente-Beestuur van Ossendrecht is ver-
zoeken de.

Dat de toestemming van het voormeld bestuur
moge geweigerd worden tot het oprigten en slooke
van gemelde Eesten, of ten minsten dat gemelde
Eesten op eenen Zoo verre afstand mogen worden
geplaatst, dat er geene nadelige gevolgen van
te vreezen zijn.

Ossendrecht den dertienden oktober 1834.

A. J. Bloffen Pastoor

G. Mellen

J. B. van Mol
J. Jacobs

J. W. Broijm

J. Bragema
M. Smeegers
J. L. de Vries

Ingekorte brief

vuurhaarden in de juiste gloed gebracht, en dan begon het drogingsproces. De warme lucht, via een kanaal door gaten in de vloer aangevoerd, zocht zijn weg tussen de gesneden stukken en veranderde in een stinkend vochtgordijn. Via enkele ontluchtingskappen en de kieren tussen de dakpannen aanschouwde men een gebouw dat vooral bij vochtig weer een troosteloze aanblik gaf. Bij een temperatuur van 60° tot 80^oC moest met een zekere regelmaat de massa worden omgezet. Een labeurwerk, waarbij de mannen in de dichte waterdamp en de warmte van de vloer bijna dansend hun slavenwerk verrichtten. Wanneer zij met verwilderde haren, nat en bezweet de zolder verlieten, kon men ze terecht aanschouwen als de “djalken” van de “nast”.

Om beurten konden ze wat verpozing vinden in de slaapkribbe. Onder de morgen liep het proces af, en waren de gesneden repen veranderd in ineengekrompen brokken. Aangevoerd met een vochtbestand van 75% à 80% bevatten ze nu nog 12% of minder. De vloer kon via de luiken worden leeggeschept. De brokkenafvoer ging met karren naar een magazijn waar ze voor geruime tijd opgeslagen werden. Voor het personeel van de ast ging het eentonige werk verder. Wortels wassen, snijden, naar de zolder verplaatsen en uitspreiden, vuurhaarden op peil houden, brandstof (cokes) aanvoeren, de massa op de vloer regelmatig omzetten en de gedroogde brokken afvoeren. De hoeveelheid per dag werd met manden gemeten en bepaalde het geproduceerde gewicht en daarmee de verdiensten van de arbeider. De zwaarte van deze onregelmatige arbeid, met zijn grote temperatuursverschillen, maakte zeker slachtoffers. Een ongelukje of opgelopen verkoudheid genas pas na het seizoen. Misschien dat de borrel af en toe wat verlichting bracht. De drogerijen hebben gewerkt van 1830 tot ± 1920, met uitzondering van Woensdrecht, die tot 1906 in bedrijf is geweest. Deze werd in 1909 verkocht aan smid Willemen en was tot dan eigendom van de Wed. C. Mattheeussens en zonen en de erfgenamen van Adriaan Jansen. In Ossendrecht hebben in bovengenoemde periode tot 1894 elf asten met een oplopende capaciteit gestaan. Dan kwam er vrij snel een grote terugval door aanbod van reeds gedroogde brokken uit Frankrijk, Nederland maar vooral uit België. Een landbouwoverzicht geeft de teeltopbrengst aan.

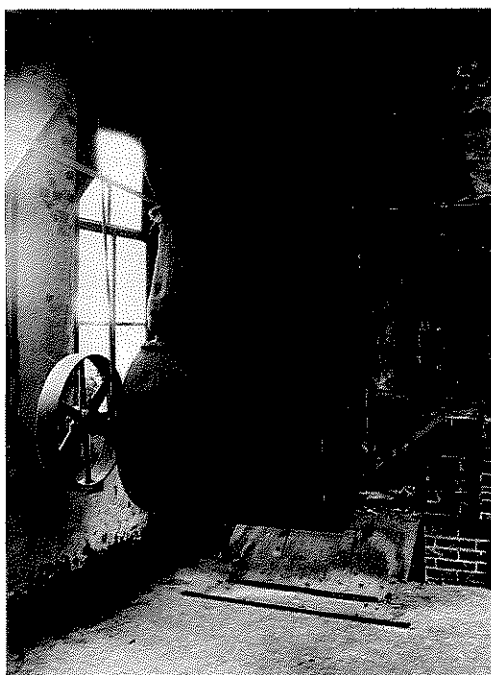
na 1860 2.000.000 kg
1865-1874 3.000.000 kg
1875-1884 7.000.000 kg
1885-1894 9.000.000 kg
1895-1904 1.000.000 kg
1905-1913 4.000.000 kg

Voor Ossendrecht:

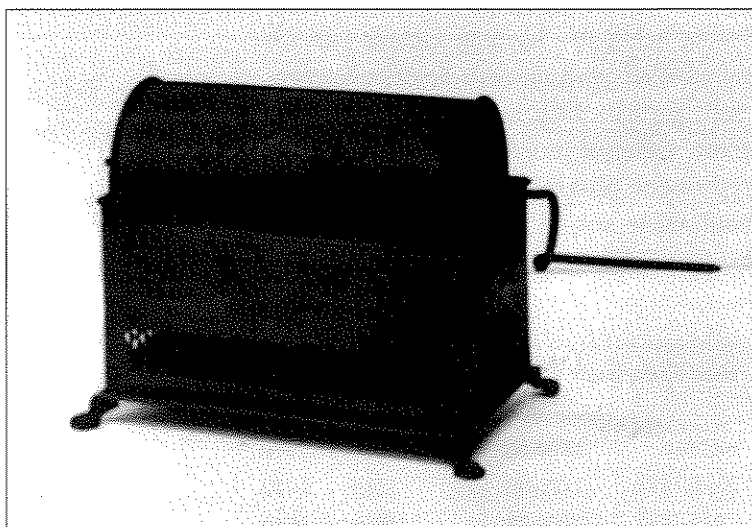
1866 - 32 ha
1883 - 22 ha
1916 - 10 ha
1920 - 10 ha
1896-1897 slechts 10.000 kg gedroogd.
(Opbrengst ± 15.000 kg per ha)

Branderij

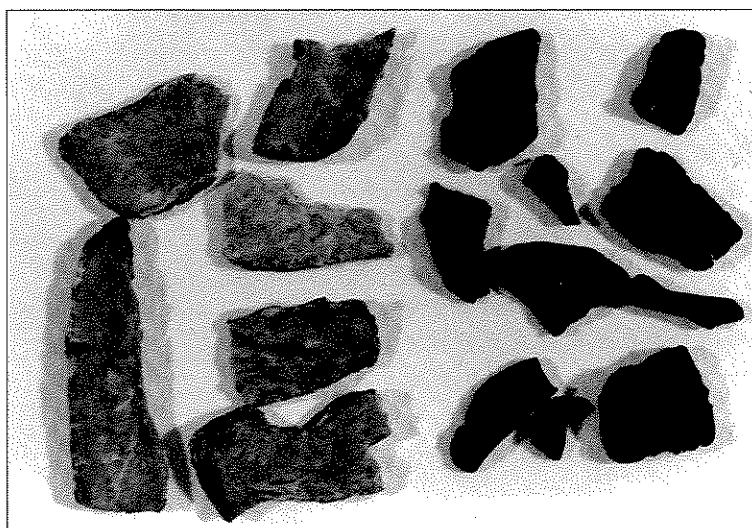
Aangepast aan de omzet had de fabriek een paar vuurhaarden. Boven elk daarvan kon een ronde of cilindervormige trommel worden aangebracht, gevuld met gedroogde cichoreibrokken. Al ronddraaiend boven het vuur ontstond daarin een goede warmteverdeling, die kon oplopen tot 180° C. Via de schoorsteen, met een minimumhoogte van 10 meter, voerde men de vuile

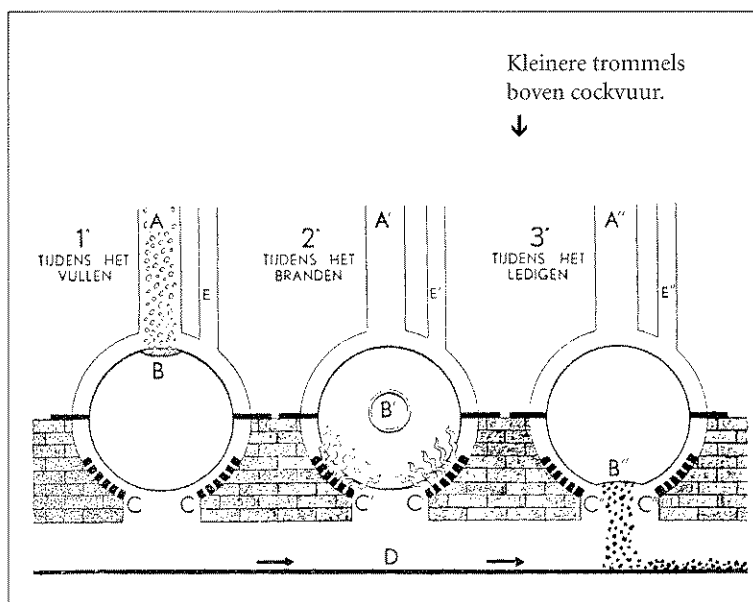
Brandtrommel

Handgedraaide cichoreibrander

Gedroogde (links) en gebrande (rechts) wortelen.

damp van de beginfase af. Deze ging over in blauwe, en nog later in witte rook. Een teken voor de brander om enkele brokken door te snijden voor controle van de kleur. Deze beide indicaties gaven het tijdstip aan voor toevoeging van boter, vet, reusel, of fijne raapolie. Hierbij werd verstuiwing en verlies voorkomen, maar ook smaak toegevoegd. Welke vetten, wanneer en hoeveel, dat behoorde tot de productiegeheimen van de fabriek. In een laboratorium, b.v. in Bergen op Zoom, werden regelmatig proeven gedaan ter bevordering van smaak en kwaliteit. De brander was een belangrijk persoon. Zeker in de vroege periode, toen nog geen gebruik kon worden gemaakt van warmte- en vochtmeters. Als smaakmaker van de fabriek lag zijn kracht in attentie, zicht en gevoel. De brandingstijd bedroeg één à twee uur, al naar gelang de grootte van de trommels. Direct daarna volgde verplaatsing naar koelbakken of werden ze leeggestort op de vloer. Dit gebeurde om zelfontbranding te voorkomen. Dan volgde de maling met behulp van molenstenen, aangedreven door een paard in de tred- of rosmolen. De komst van de stoommachine en de elektrische motoren veranderde later het beeld in de maalderij. Nadat de zeven waren gepasseerd was er fijne en grove peekoffie. Het gruis ging voor een goedkopere prijs de deur uit. Bij Mattheeussens was er nog een grovere maling, genoemd "tabioca".

Inpakafdeling

Het "pakkot" was de afdeling voor vrouwen en meisjes. Met grote vaardigheid werden de verschillende maten kuipen, zakken en zakjes, naar gelang de bestellingen waren opgegeven, met grove of fijne inhoud gevuld en afgewogen. Er werd op deze plaats veel gezongen. Zoals een vliegwiel de motor soepel deed draaien, zo waren het de smartlappen in walsritme, die de dode punten tijdens de arbeid overwonnen.

Transport

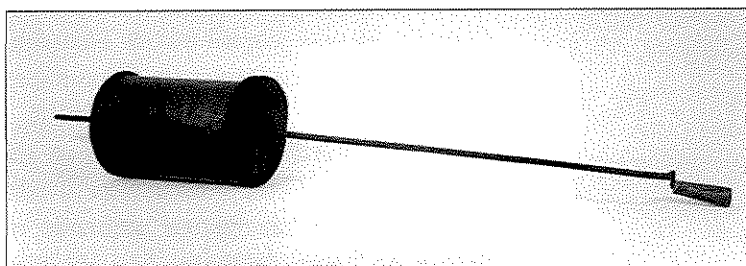
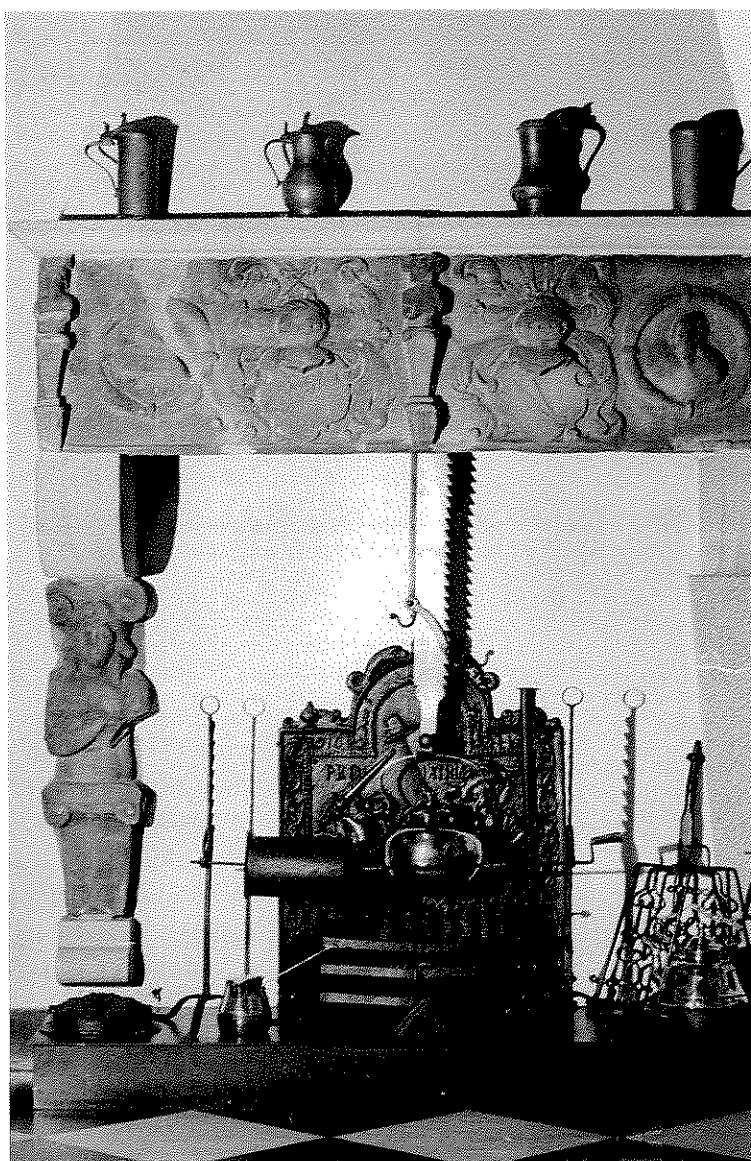
De houten vaten werden opgehangen onder de kar voor transport naar Antwer-

pen of Bergen op Zoom. Ook de tram en de trein hadden hun aandeel in verder vervoer. Dan was er nog de bezorging rechtstreeks naar de winkels in de omtrek met de hondekar, zodat niemand verstoken hoefde te zijn van een lekker bakje bitterpeekoffie. Wat men nu koffiezetten noemt, was vroeger koffie-opschenken. Een of meerdere schepjes van het maaisel werden in een gebreide koffiezak gedaan, die met een metalen ophangrand in de kan hing. Door daarin langzaam kokend water te gieten, werd de koffie opgeschonken. Omdat er soms wat drab ontsnapte, werd de eerste kop teruggegoten en kon daarna de koffie trekken. Een snuifje zout toegevoegd, gaf voor sommige mensen nog iets meer smaak.

Nieuwe aanvragers

Louis Cuypers, wonende te Roosendaal, benaderde de gemeente in april 1836 met het verzoek tot het bouwen van een drogerij en een branderij in en bij zijn hoeve "t Bogertje" te Calfven. Dit pand was gelegen aan de weg Ossendrecht-Hoogerheide, links bij de kruising met de Calfvense weg. Na het verlenen van deze vergunning verlegde Withaegs zijn activiteiten naar Calfven en pachtte de nieuwe nering. In dezelfde periode kwam nog een aanvraag van Cornelius Johannes Mattheeussens voor het bouwen van een ast. Deze man had zich rond 1822 met zijn vrouw Maria Joosen in Ossendrecht gevestigd. Hij stond ingeschreven als varkenshouder, vleesverkoper en herbergier. Ze waren afkomstig van Den Erdbrand te Putte en het ging hen blijkbaar voor de wind. In 1835 bezaten ze een drietal huisjes met tuin op de Oostheide te Ossendrecht. Bij hun woning, die ze van Schroeijers hadden gekocht, mocht de nieuwe drogerij worden gebouwd.

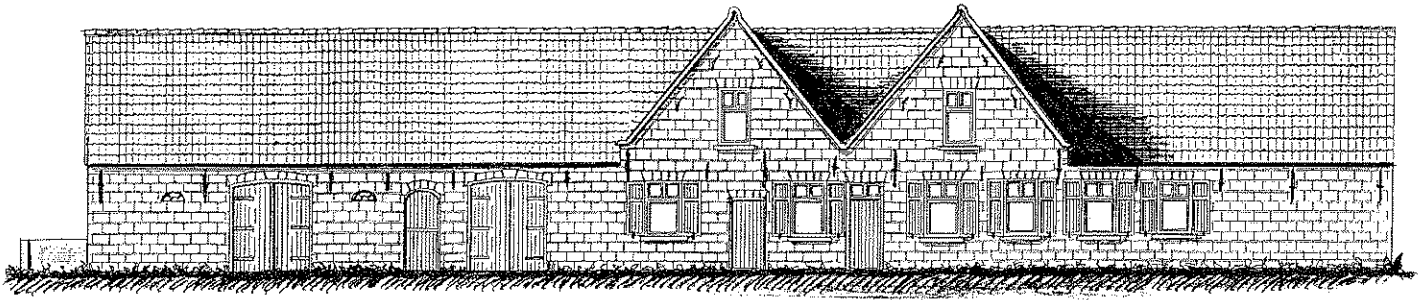
Om een start te maken in deze andere bedrijvigheid, zocht Mattheeussens in België enkele mensen met ervaring. Er moest een verzoek worden ingediend bij de Departementen van Justitie, Binnenlandse Zaken en Oorlog. Eén man kreeg toestem-

Cichoreibranden; huienvlijt.

ming om door de linies van het pas onafhankelijke land te komen. Het was Pieter Jan van Gool uit Berendrecht. Ook Withaegs op Calfven had mensen nodig met stielkennis. Frans Cuypers als bemiddelaar?

Gastven

Noord Brabandsche Stoom-Peekkoffiefabriek P.J. de Jong voorheen C.J. Withaegs - den Ouden

Twee gezinnen komen in 1837 van Oud-Gastel naar Ossendrecht: Cornelis Schrauwen, pachter van een hoeve op Brembrood, als cichoreiteler misschien. En Gijsbertus den Ouden in zijn beroep als kuiper voor cichoreiopslag en -verpakking. Het houten vat was een uitstekend middel voor behoud en vervoer van koffie. Over teelt, afzet en gebruik is uit deze periode weinig bekend. Wel is beschreven dat de fabriek met de aanhorigheden in 1838 bij erving overging naar Petrus Johannes Cuypers en vervolgens in 1847 naar zijn dochter Angelique Isabella Jacqueline Cornelia. Zij was gehuwd met de Edelachtbare Heer Meester Lambertus Dominique Storm.

In 1848 werd alles verkocht aan de Weledelgestrenghe Heer Johannes Adrianus de Ram, medicinae doctor, wonende te Bergen op Zoom. Withaegs had een bod uitgebracht van f 800,—, maar De Ram voegde daar f 5,— aan toe. De notaris had vooraf gemeld dat de koper f 150,— moest betalen aan Withaegs voor de vele gemaakte kosten, die hij als huurder van de fabriek had gemaakt. Het was de heer de Ram, die later een grote verbouwing heeft laten uitvoeren, waarbij de fabriek iets werd verkleind en het huis met de schuur vergroot en verfraaid. (zie tekening hierboven)

Volgens de akte moet het er als volgt hebben uitgezien: een woonhuis met erf en tuin, schuur en paardestal, drogerij en branderij, rosmolen, trommels met twee stookplaatsen en een aantal opvangbakken voor afkoeling, twee lange tafels, ruimte voor de opslag van gedroogde wortels, een magazijn met koffieverwerking en opslag.

Het weiland achter was door Cuypers onderhands gekocht van Dionisius Bastiaanse uit Huijbergen.

Intussen zijn we met de beginfase van de cichorei beland in 1850.

Doorbraak in Ossendrecht

De vijftiger en zestiger jaren van de negentiende eeuw waren voor Ossendrecht spectaculair. Een boerendorp dat, zij het bescheiden, nevenactiviteiten ging ontplooiën, die aansloten op de landelijke tred van de industriële ontwikkelingen van na 1850. We waren reeds in het bezit van een steenbakkerij bij Hugo Jansen en een peekoffiefabriek met gezagvoerder Withaegs. In 1850 startte Cees Mattheeussens zijn handel in de cichorei. Had zijn vader reeds in 1836 een drogerij gebouwd, hij vervolgde met een nieuwe in 1853. De Haagse advocaat Kneyse de Mey liet in 1854 een cichoreifabriek bouwen op de Aanwas. In dat jaar overleed Gerard Withaegs. Zijn zoon kocht een jaar later de fabriek te Calfven en bouwde in 1856 een nieuwe drogerij. Er kwam een samenwerkingsverband (1857-1858) tussen Kneyse de Mey, Cees Mattheeussens en Antoon v.d. Moer voor ontwikkeling van cichoreiteelt en droging.

1857: bouw van een ast bij Cees Mattheeussens op de Aanwas en de oprichting van de cichoreifabriek van Piet van Velthoven en Compagnon. Samen met zijn schoonvader bouwde hij ook een drogerij. Piet deed er nog een schepje bovenop. Hij begon in 1860 een steenbakkerij in de tegenwoordige Abdijlaan, rechts richting Huijbergen. Links bij het begin van deze weg stichtte Charles Lodewijkse een vlasroterij. Hij luidde voor Ossendrecht het stoomtijdperk in met een krachtbron van zeven pk. (➤ *Zie kaart achterin*)

Om ook de bevolking en landbouw in deze periode in beeld te brengen volgen de gegevens van 1 januari 1857.

Aantal inwoners: 1582, zijnde 806 mannen, 776 vrouwen. Een geboorte van 48 kinderen, waarvan wettig verklaard: 23 jongens

en 23 meisjes. Overleden: 13 mannen en 7 vrouwen. 27 Nieuwe bewoners hebben zich hier gevestigd.

Het landbouwoverzicht meldt:

1	bunder meekrap
40	bunder cichoreiwortelen (*)
53	bunder aardappelen
60	bunder gerst
68½	bunder bonen
87½	bunder haver
93	bunder tarwe
160	bunder rogge

(* 40 x 6250 nederlandse ponden was de opbrengst in gewicht.)

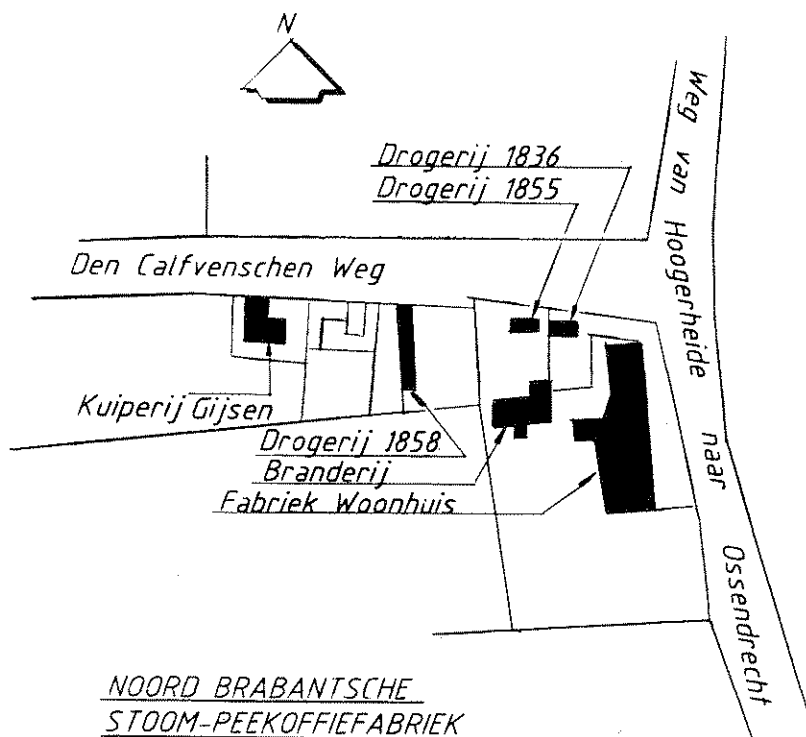
Mogen we nog even daaraan toevoegen wat voor de Ossendrechtse mens toen nog in het verschiep lag:

- De indijking van de Vijdtpolder in 1860 met de komst van een nieuwe “kaai” en havenhuis.
- De komst van een rosmolen bij Mattheeussens, Withaegs, Hugo Jansen, Geert Brouwers, Pieter van Lindonk, Piet van Velthoven, Adriaan Melsen en op de Berghoeve.
- De schoenmakers Doris Vervloet en Adriaan Soffers, met hun leerlooierijtjes, vestigen zich in 1862 eveneens in Ossendrecht.
- En om het geheel wat op te vrolijken, de komst in 1867 van de bierbrouwer W.J. Philips.
- Frans Coppens ziet wel brood in deze vooruitgang en begint in 1868 zijn steenbakkerij.
- Intussen waren ook al enkele fabrikanten overgeschakeld op stoomgebruik.

Een overzicht dat om uitwerking en vervolg vraagt. (➤ *Zie kaart achterin*)

Familie de Jong - v.d. Eijnden

NOORD BRABANTSCH
STOOM-PEEKOFFIEFABRIEK
 P.J.de Jong voorheen
 C.J.Witthaege-den Ouden

Withaegs

Na het overlijden van Gerard Withaegs gingen drie zoons en een dochter verder met de cichoreifabriek op Calfven. Dat waren Cornelis, Frans, David en Carolina. De eerste kocht in 1855 de fabriek. Achter zijn huis aan de Calfvense weg bouwde kuiper Jacobus Gijzen een woning met werkplaats. In 1856 kwam bij de fabriek een nieuwe drogerij.

David trouwde op 4 februari 1864 met Elisabeth van Laarhoven en had al gekozen voor het bakkersvak. Hij bleef betrokken bij de peekoffie en liet een drogerij bouwen vlakbij de weg Aanwas-dorp. Het was op het tweede perceel westwaarts van de Kasteelstraat. (➤ *Zie kaart achterin*)

Frans, de andere zoon, kocht in 1865, na de dood van de weduwe Cauwenberg, de grootmoeder van prinses Paulientje, huis, tuin en gruttersmolen van de erfgenamen. Het geheel was gelegen halverwege tussen kerk en Kasteelstraat. De verkopers hadden in 1864 nog weten te verhinderen dat molenaar Philips uit Kapellen de rechten had kunnen gebruiken om met deze vergunning een molen te bouwen in Putte.

Frans trouwde met Bernardine Swage-

makers en vestigde zich op deze plaats als zelfstandig cichoreifabrikant. Waarschijnlijk was dit wel in samenwerking met zijn broers.

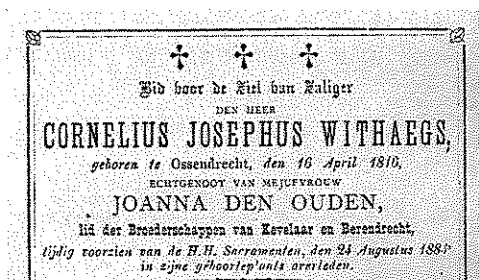
In 1867 leende hij van de kinderen Willemen uit Hoogerheide f 2000,- om de start kracht bij te zetten.

Ook in 1865, en wel op 25 oktober, trouwde eerder genoemde Cornelis Withaegs met Johanna den Ouden. Zij kregen drie kinderen. Hij stond ook bekend als herbergier en maakte even deel uit van de gemeenteraad. Nadat ieder zijn weg had gekozen, volgde de oprichting van de firma Withaegs-den Ouden als Noordbrabantse Stoompeekoffiefabriek te Calfven. Een goed draaiend bedrijf dat in deze vorm bleef doorgaan.

Cornelis Withaegs overleed op 24 augustus 1884, na een huwelijk van 19 jaar. Het bedrijf werd voortgezet. Wat vaak opviel bij ondernemers was dat er pas op wat latere leeftijd werd getrouwd. Zij huldigden daarmee het gezegde: "Zaken gaan voor het meisje".

Wat ook opviel was de ondernemingsgeest van de Withaegs, hetzij voor henzelf, of als ondersteuning voor hun partners. Zie hier een overzicht vanuit de naam Withaegs:

Gerard Withaegs - Adriaansen	cichoreifabrikant / café-houder
Cornelis Withaegs - den Ouden	cichoreifabrikant / café-houder
Frans Withaegs - Swagemakers	cichoreifabrikant / café-houder
Adriana Withaegs - Paulus Mattheeussens	cichoreifabrikant
David Withaegs - van Laarhoven	bakker / café-houder
Cornelis Joseph Withaegs - Cornelissen	schipper / café-houder
Cornelis Joseph Withaegs - Stok	schipper / café-houder
De Moor - Withaegs	schipper / café-houder
De Vos - Withaegs	winkelier / café-houder
V.d. Bussche - Withaegs	steenbakker / café-houder
Bolders - Withaegs	café-houder
Rommens - Withaegs	café-houder
De Greef - Withaegs	café-houder
Koolen - Withaegs	café-houder
Van Loon - Withaegs	café-houder
Coppens - Withaegs (2e vrouw)	steenbakker / café-houder

Deze familienaam is uit Ossendrecht verdwenen met als laatste de dochter van schipper Withaegs-Stok, Cornelia Gorissen-Withaegs. Zij overleed op 24 oktober 1973.

Een nieuw gezicht in de peekoffiegeschiedenis van Ossendrecht was Petrus Jacobus de Jong, die ten huwelijk trok op 12 augustus 1885 met de weduwe Johanna Withaegs-den Ouden. Afkomstig uit Woensdrecht was de verhuizing voor deze jongeman waarschijnlijk niet het probleem. Meer aandacht was nodig voor zijn taken als man, vader van drie kinderen en cichoreifabrikant. Wat dit laatste betreft startte hij in een periode, waarin de produktie nog steeds een stijgende lijn vertoonde.

Op 13 oktober 1896 overleed Johanna den Ouden. Een tweede huwelijk kwam op 6 februari 1902 tot stand met Maria Louisa van den Eijnden. Uit deze verbintenis werden twee dochters en een zoon geboren. Zijn fabriek mag gezien worden als een goed draaiend geheel, met enkele werknemers en zonder spectaculaire gebeurtenissen. Er was een handel in peekkoffie en aanvoer van gedroogde wortelen, zoals bij anderen elders in dit verhaal beschreven. Hij verscheen wel op de voorgrond in 1927-1928 met de bouw van een nieuwe branderij en een aanvullende handel in thee.

Zijn zoon en opvolger maakte hiermee een nieuwe start onder dezelfde naam, maar als nieuwe bewoners De Jong-de Schutter. In hun tijd werd handel drijven veel moeilijker. Crisis, en daardoor prijsdalingen, en scherpere concurrentie waren een spel van erop of eronder. De oorlogperiode zorgde weer voor een opleving van het produkt als koffievervanger.

In samenwerking met Mattheeussens werd er bij Polydoor de Jong weer geproduceerd en waren daar brander Janus Clarijs met zijn medewerkers volop actief.

Oktober 1944 werd het einde van het cichoreitijdperk.

Na 108 jaar, waarin de families Cuijpers,

Zicht in de Calfvense weg met links cichoreifabriek, verderop de Ast en achterin het huis van kuiper Gijsen.

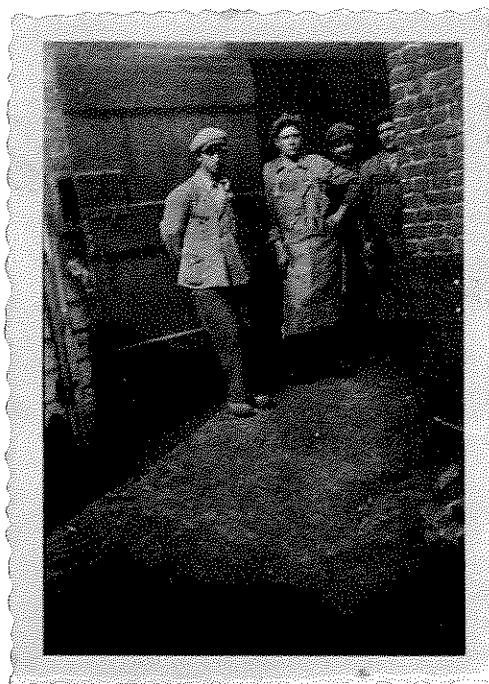

Huize de Jong, anno 1996.

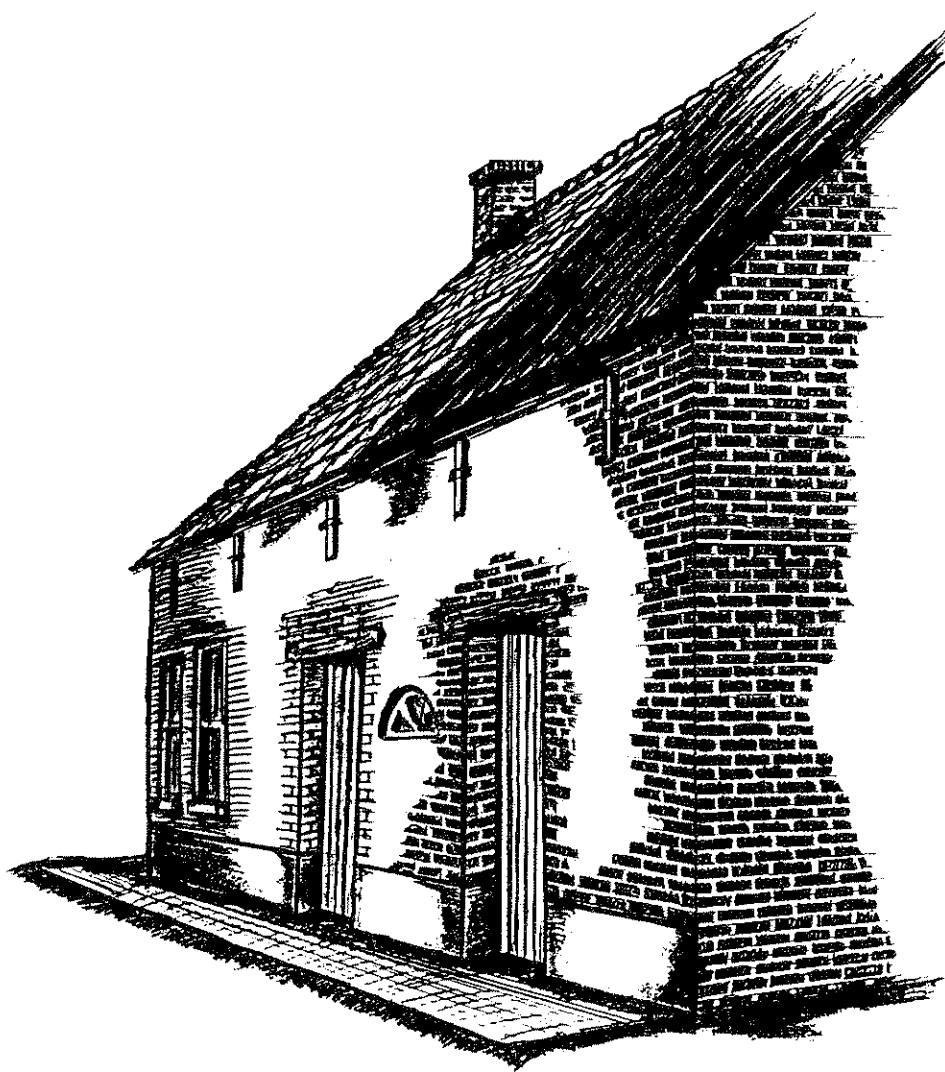
Withaegs en De Jong met hun medewerkers deze geschiedenis hadden gemaakt, was het voorbij.

Na de bevrijding startte de familie de Jong-de Schutter met hun zonen, hier ter plaatse de produktie van bleekwater. Met verbouwing en verdere ontwikkelingen op deze historische plek, brachten zij met succes dit produkt op de markt. Na bijna vijftig jaar ging het bedrijf over in andere handen en verhuisde de koper met het bedrijf naar het industrieterrein van Ossendrecht.

Het is stil geworden op deze plaats op Calfven. Twee mensen, bijna zeventig jaar getrouwd, zullen waarschijnlijk de laatste bewoners zijn.

*Kees Verbraken,
Janus Clarijs, Louis
Stoffels en Frans
Hoeks, tijdelijk werk-
zaam bij de Jong.*

Tobacco-factory of Piet van Velthoven & Co. built in 1857

2nd house right: Family van Velthoven.

Piet van Velthoven en Cie.

Piet was in 1853 gehuwd met Johanna van Meel. Haar vader had nogal wat inkomsten en stond vermeld bij de vaste belastingbetalers. Misschien een reden waarom dit jonge paar al in 1854 over kon gaan tot de aankoop van een huis met tuin van een zekere mijnheer Huismans, op het Hondseind. Als we het moeten situeren stond het in de Koningin Wilhelminastraat, waar nu de panden staan van Felix Visser, Wed. Verelst en Rinus Maasdijk. Achter het pand van deze laatste werd in 1857 een cichoreifabriekje gebouwd. Opgetrokken uit baksteen met een half pannen en een half rieten dak. Zware boomstammen droegen de zolder, die dienst deed als opslagplaats voor gedroogde wortelen. Beneden bevond zich een rosmolen en een branderijtje met benodigdheden. Het inpakken en de opslag van de gezeefde peekoffie vond plaats in de schuur, die met woonhuis, café en winkel een lang aaneengebouwd geheel vormde.

De ast in de Kuil

Ossendrecht had ten oosten van het Hondseind een “kuil”, vroeger reeds vermeld als bezit van de Markies van Bergen op Zoom. Dacht men bij cichoreidroging dat de beste plaats kort bij de polder was, dan hadden Piet van Velthoven en zijn schoonvader Cornelis van Meel daar toen een heel andere mening over. Zij bouwden in de Kuil, die bezit was van laatstgenoemde. Hijzelf woonde daar vlakbij. Waarschijnlijk is toen het baantje ontstaan van de O.L. Vrouwestraat naar de drogerij, maar dat nu verdwenen is. In de volksmond “het padje van Louis Stoffels”.

(➤ *Zie kaart achterin*)

Piet moet een bedrijvig man zijn geweest. Hij richtte in 1860 een vormerij op voor stenen, plavuizen en pannen die gebakken werden in de, bij hem passende naam, veldhoven. Hij kende nu, mogen we

aannemen, een zomer- en winterbezigheid.

Dat alles rendabel verliep bleek uit een nieuwe aankoop van grond op 9 mei 1868 van de heer Sano. Een perceel, gelegen aan de weg Ossendrecht-Hoogerheide, ± 50 meter ten noorden van de kruising Herenweg. Hierbij was recht van servituut (overpad) dat liep in westelijke richting naar Krekebos en de watergang. Een voordeel was de wateraanvoer naar de nieuwe ast, die daar werd gebouwd. Overbodig te vermelden, dat stenen, plavuizen en pannen werden geleverd door deze dubbelfabrikant. (➤ *Zie kaart achterin*)

Koffiepadje

Vanaf de Aanwas over de heuvelrug westwaarts langs de Berghoeve, lag vroeger het koffiepadje. Het werd door Piet van Velthoven gebruikt om gedroogde wortelen te vervoeren naar het Hondseind. Was het korter of gemakkelijker of speelde het conflict tussen boer en kadaster hierbij een rol? Een meningsverschil tussen beiden was de reden waarom een gedeelte tussen de Herenweg en de barakken niet was verhard. Of speelde de tolbetaling een rol en was er een akkoord met de boer? (➤ *Zie kaart achterin*)

En wat gebeurde er in de Kuil? De ast werd later verbouwd tot vlasschuur. In 1882 kwam daar een dubbele woning met een winkeltje van de familie Wils-van Meel bij. Toon Wils werd als weeskind in dit gezin opgenomen en hij bleef daar na zijn trouwen wonen. Zijn dochter huwde met Louis Stoffels.

Dan kwam er opnieuw een cichoreiluchtje in de Kuil, doordat hij in dienst was bij de familie Mattheeussens als koffiebrander en smaakmaker. Een dienstverband dat veertig jaar heeft geduurd.

Piet van Velthoven heeft niet veel plezier gehad van de andere drogerij. Hij overleed

Koningin

Wilhelminastraat 28

op 2 maart 1871. Zijn weduwe, zeker niet de eerste de beste, zette het bedrijf voort. Geen prettig begin voor haar, want op 25 januari 1872 stond de fabriek in brand. Het dak dat gedeeltelijk met riet was gedekt, ging in vlammen op. Een schade-post van f 1400,- en een verlies aan inboedel van f 2200,-. Er werd een onderzoek ingesteld omdat enkele dagen daarvoor ook brand was ontstaan in haar drogerij aan de weg Ossendrecht-Hoogerheide. Ondanks de sterke wind op die dag, bleef de schade beperkt tot f 100,- vermeerderd met f 180,- aan verlies van wortelen.

In het onderzoek kon geen opzet of brandstichting door derden worden aangetoond en dus volgde betaling door de verzekering.

Augustus 1872 ging zij gedeeltelijk samenwerken met de heer Voncken. De man, die door Kneyse de Mey was ingehuurd en tot ± 1872 dienst deed bij Cees Mattheeussens. Zij kochten samen een perceel grond op het Hondseind, nu gesitueerd in de Koningin Wilhelminastraat 28, naast café "De Haan". Hijzelf had daar reeds een huis gekocht van Van den Bussche-Withaegs. Op 3 december 1872 werd vergunning verleend voor de bouw van een ruimte voor een stoomketel van 5 meter hoog en een diameter van 1 meter, een werktuig van 6 pk. Hierbij was de verplichting van de

bouw van een schoorsteen van 14 ellen. De machine, enz. werden geleverd door Floran de Bree-Broeders uit St. Nicolaas en moest de keuring ondergaan van de ingenieur der eerste klasse van het stoomwezen uit Maastricht. (➤ Zie kaart achterin)

De heer Voncken was naast cichorei-fabrikant, cafébaas en actief bij de Provinciale Statenverkiezingen en voor een gemeenteraadszetel.

Jammer dat er weinig bekend is van hun handel. Natuurlijk mag worden aangenomen dat in die periode de droging volop in bedrijf is geweest en dat de peekoffiehandel, door relaties van Voncken, zeker was toegenomen.

In 1881 en 1882 werd er nog wat herbouwd en verbouwd. Uit een procesverbaal blijkt dat de cafés van de Wed. van Velthoven, Jac. de Beukelaar en Voncken goed in de markt lagen en er toezicht moest zijn op verbod van dans en muziek.

De samenwerking met Voncken heeft bestaan tot ± 1887. Hij is dan op dat adres verdwenen.

De weduwe van Velthoven kreeg door haar zoon Kees een opvolger, die tot ± 1920 de ast in gebruik hield. Deze werd afgebroken in 1921, en de grond werd verkocht aan Piet Jacobs. Kees van Velthoven vond, als steenbakker, een nieuwe toekomst op de fabriek van Frans Coppens (eerder vermeld), gelegen ten westen van de Breestraat. Hij verleende rond 1900 diverse diensten aan de Wed. Mattheeussens bij aankoop van wortelen, houten vaten, reusel, enzomeer. Ook ontving hij provisie bij verkoop van peekoffie in de contreien van Kalmthout.

De fabriek, als bouwwerk, bleef bestaan en werd van binnen omgebouwd tot broodbakkerij. Drie zoons van Kees, n.l. Sjef, Piet en Jappe leerden de stiel in Antwerpen. Jappe werd de nieuwe eigenaar en hij bouwde er een woning en winkelpand bij. De latere koper was de familie Maasdijk, wiens zoon Rinus er een moderne bakkerij van maakte.

Petrus Paulus Mattheeussens

“Pauwke”, zoals hij werd genoemd, was in de cichorei-wereld een “geval” apart. Zijn manier van leven en gedachtengang brachten hem op 15-jarige leeftijd al in Princenhage, waar hij een priesteropleiding ging volgen. Waarschijnlijk niet helemaal overtuigd, keerde deze jongeman zes jaar later terug naar Ossendrecht, waar het jaar daarvoor zijn vader was overleden. Niet meer passend in het gezinsleven zocht hij steeds meer zijn eigen weg. Grote plannen, om de familie te laten zien wat hij in zijn mars had, kregen door geldgebrek geen gestalte. De erfdelen van zijn vader en overleden zuster waren voor hem geblokkeerd. De verslechtering in de familierelatie nam zeker nog toe, toen hij verkering kreeg met de dochter van Frans Withaegs, een veel te kleine fabrikant.

Paulus werd medewerker bij zijn schoonvader, waar hij, mede door zijn studie, een aanwinst kon zijn voor het bedrijf.

Frans leende in 1892 de som van f 4000,-, maar grote resultaten bleven uit. Hij was ook herbergier geworden en had een biljart staan in een “bovenzaaltje”.

Het huwelijk van “Pauwke” met Adriana Withaegs vond plaats in 1894. Toen vader Frans in 1896 wilde stoppen met de fabriek stond zijn opvolger klaar. Hij werd wel eerst gehouden aan een financiële waarborg. Die kwam op 3 mei van dat jaar. *(zie brief op pagina 30)*

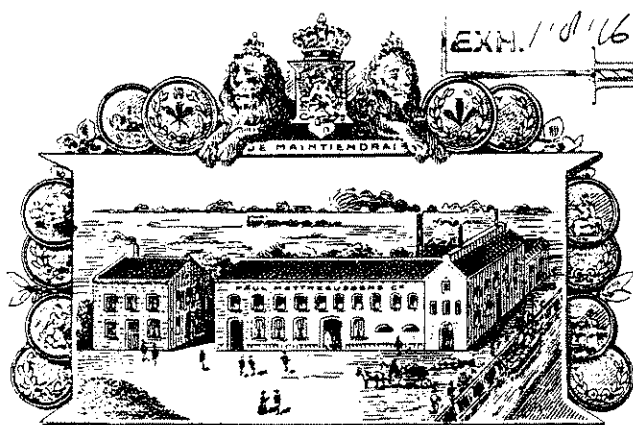
Via ondervinding en voorlichting over wat er zoal te koop was, liet hij P.J.C. Koolen een tekening ontwerpen in verband met toestemming van de gemeente. Vijf brandplaatsen met trommels, een stoommachine met ketel van negen pk en een hoge gemetselde schoorsteen waren een hele aanpak. Er stond ook een drogerij gepland, maar

die werd, wegens zijn ligging in de bebouwde kom, afgewezen. *(zie tekening op pagina 29)*

Ook David Withaegs stopte met zijn drogerij, die wat verderop lag, en verkocht het perceel grond aan meester Krüter, voor de bouw van een huis. Met deze nieuwe opzet maakte “Pauwke” in 1897 zijn start. Met

Petrus Paulus Mattheeussens

Noord Brabandsche Stoompeefabriek
van Onvervalschte Hardgedroogde Prima Bitterpeen

DE OUDSTE OSSENDRECHTSCH
BITTERPEE-FABRIEK

PAUL MATTHEEUSSENS C.^z
OSSENDRECHT

*De Fabriek is opgericht in 1830 en herbouwd
volgens het Nieuwste Systeem in 1897.*

Op de achtergrond
de fabriek van
Paulus
Mattheeussens.

nog wat kleine uitbreidingen en de bouw van een fraai huis in 1911, kende hij, met enkele medewerkers, ook zijn goede periode.

“Pauwke” en zijn vrouw kregen drie kinderen, maar de weg naar zijn familie bleef voor altijd gesloten. Hij vermeldde op zijn reclame-afbeelding, de oudste bitterpeefabriek van Ossendrecht te zijn. Dat vraagt wel wat toelichting.

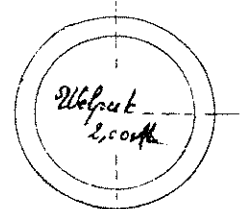
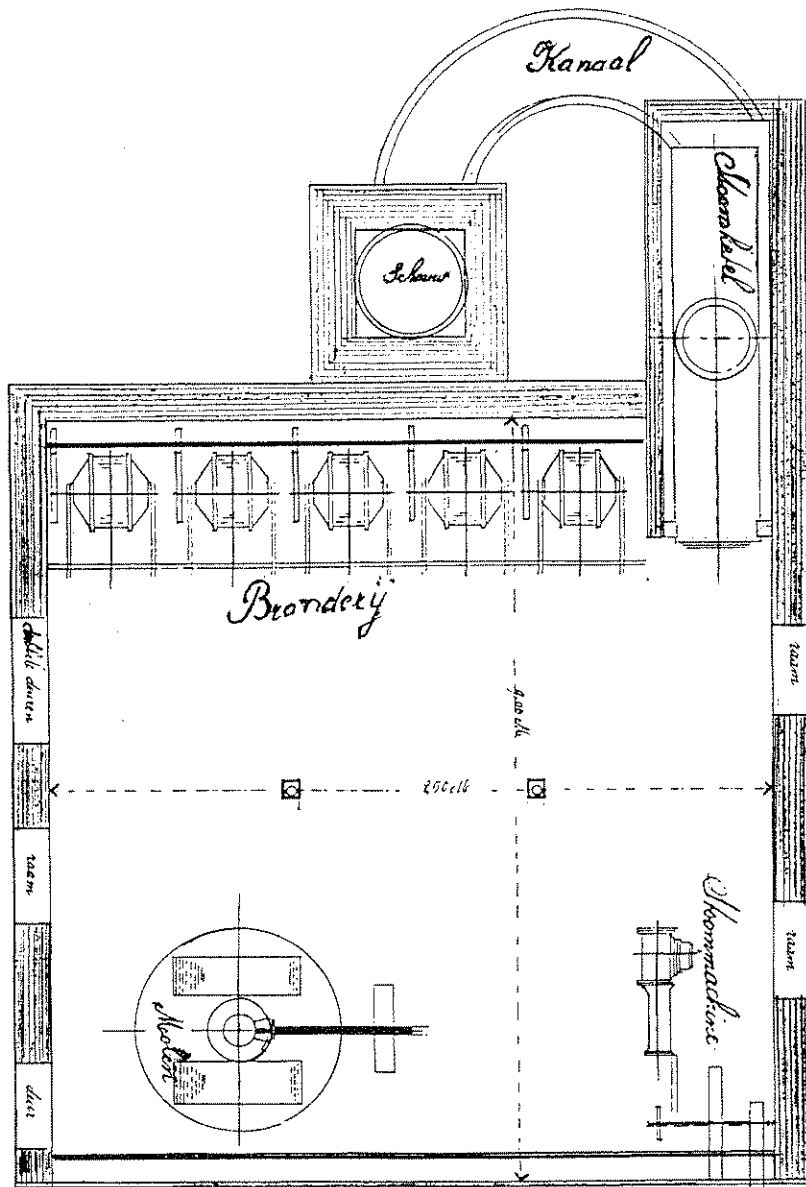
Achter zijn handtekening plaatste hij met zekere trots: Cornelis zoon (Mattheeussens).

De andere kant van dit denkbeeld bewandelde de weg terug via zijn vrouw, schoonvader en opa Gerard, die inderdaad in 1830 begon, maar wel naast de R.K.kerk.

Jammer voor deze man, dat hij bleef vechten voor erkenning. Hij ondernam een laatste poging in de crisistijd rond 1929. Hij liet Sjeffke Hagens twee lange serres bouwen achter de fabriek, om in de druiventelt een centje bij te verdienen. Hangend tegen de Brabantse Wal was de druivenoogst niet slecht. Toch werd het in deze

Plattegrond van het Steenpuckoffijfabriek

van P. Mattheussens & Co. Ossendrecht

Schaal 1:50
Gemaakt P. J. G. Kiebo
Ossendrecht 11 Juni 1897

Ossendrecht, den 9 Juli 1897.

P. Mattheussens & Co.

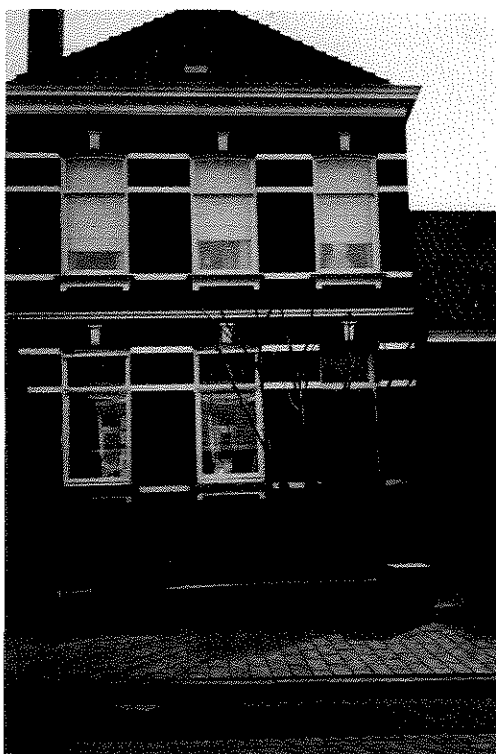
Gemeenly de vergoeding en wederom
van de Staat, die te betalen 1897.
De vergoeding,
De Staat,
De Staat,
De Staat.

De ondergetekenden Petrus Paulus Matthaeussens, fabrikant, en Charles Matthaeussens, zonder beroep, beiden wonende te Ossendrecht, verklaren uit handen van hunne moeder Maria Catharina Philips, wed. Jansen, vrouw Cornelis Matthaeussens, landbouwer, wonende aldaar, te hebben ontvangen elk een bedrag van f 7929,42 zijnde f 15858,84 meer dan hem bij acte van scheiding, verleend voor den notaris Tordens te Ophemert den dertigsten Mei 1896, is toekomende voor hunne aandeelen uit de maatschappijen van zijlen kunnen genoemden vader en zijlen hunne zuster Dorothea Matthaeussens.

Deze toegift is alleen gedaan aan hen volgens een onderhandsche verklaring, geteekend te Ossendrecht den 24 februari 1896 en niet om alle tusschenliggende procedures, betrekkingende genoemde maatschappijen ten spoedigste te beëindigen. —

Mergen op't voorn den 30 Mei 1896 des en ne gentij.

P. C. Matthaeussens
Ch. C. Matthaeussens

Huis Pauwke
Mattheussens

crisisjaren een fiasco. Paulus zat aan de grond. De fabriek en het woonhuis werden verkocht aan Eugène v.d. Poel en de achterliggende gebouwen en gronden aan Guust Jansen.

“Pauwke” stierf eenzaam bij Schroeijers in Vogelenzang, op het Hondseind.

C. Mattheeussens

Cornelius Mattheeussens werd geboren te Ossendrecht op de Aanwas, op 31 december 1823. Hij begon in 1850 als zelfstandige met aankoop, drogen en verhandelen van de z.g. groene cichorei.

Begonnen in de ast van zijn vader, bouwde hij op diens grond in 1853 een nieuwe drogerij. De oude werd gebruikt als paardeststal. Er werd contact gelegd met de in Ossendrecht wonende Haagse advocaat, de Weledelgeboren Heer Meester Willem Petrus Cornelis Kneyse de Mey, die veel oog had voor handel en wandel in de Zuidwesthoek.

Deze besloot om op zijn grond, naast de paardeststal van Cees, een cichoreifabriek te bouwen. Dit werd gerealiseerd in 1854. Het begin van een samenwerking in peekoffie-fabricage. De naam "Het Roode Anker" zou afkomstig zijn van de vlees- en varkenshouderij van zijn vader, van waaruit hij begon. In de beginjaren werd die echter niet genoemd.

De handel in groene cichorei draaide goed. In 1856 begon de bouw van een nieuwe drogerij op de grond, die inmiddels eigendom was van Cees Mattheeussens. Het huis van zijn vader verdween en de paardeststal moest plaats maken voor een nieuwe aanbouw tegen de fabriek van Kneyse de Mey. Zij hadden nu beiden een gedeelte, waarvan de scheidingslijn door de fabriek liep. (➤ *Zie kaart achterin*)

Een overeenkomst in 1857-1858 leidde tussen Kneyse de Mey, C. Mattheeussens en Antonius van de Moer tot uitbreiding in Woensdrecht.

Eerstgenoemde had daarvoor de oude school gekocht, reeds vernoemd vóór 1760 en gelegen midden in het dorp. Op dezelfde fundering werd een drogerij gebouwd, met de grond daarachter als opslagplaats. Op de locatie waar later smid Willemen zijn bedrijf stichtte. (zie kaart op pagina 32)

Deze overeenkomst moest leiden tot een grotere samenwerking op het gebied van teelt, gebruik van asten, bevordering van handel, en peekoffieproductie in Ossendrecht. Kneyse de Mey zou dit allemaal administratief onderbouwen en vormgeven. Dat de handel goed verliep mag misschien worden afgeleid uit de aankoop door Mattheeussens van de z.g. Engelse tuin van Kneyse de Mey. Deze hield in: een huis met tuin, omzoomd door watergracht en een plezierbos, gelegen aan de weg Aanwasdorp, ten westen van de tegenwoordige Trambaan. (➤ *Zie kaart achterin*)

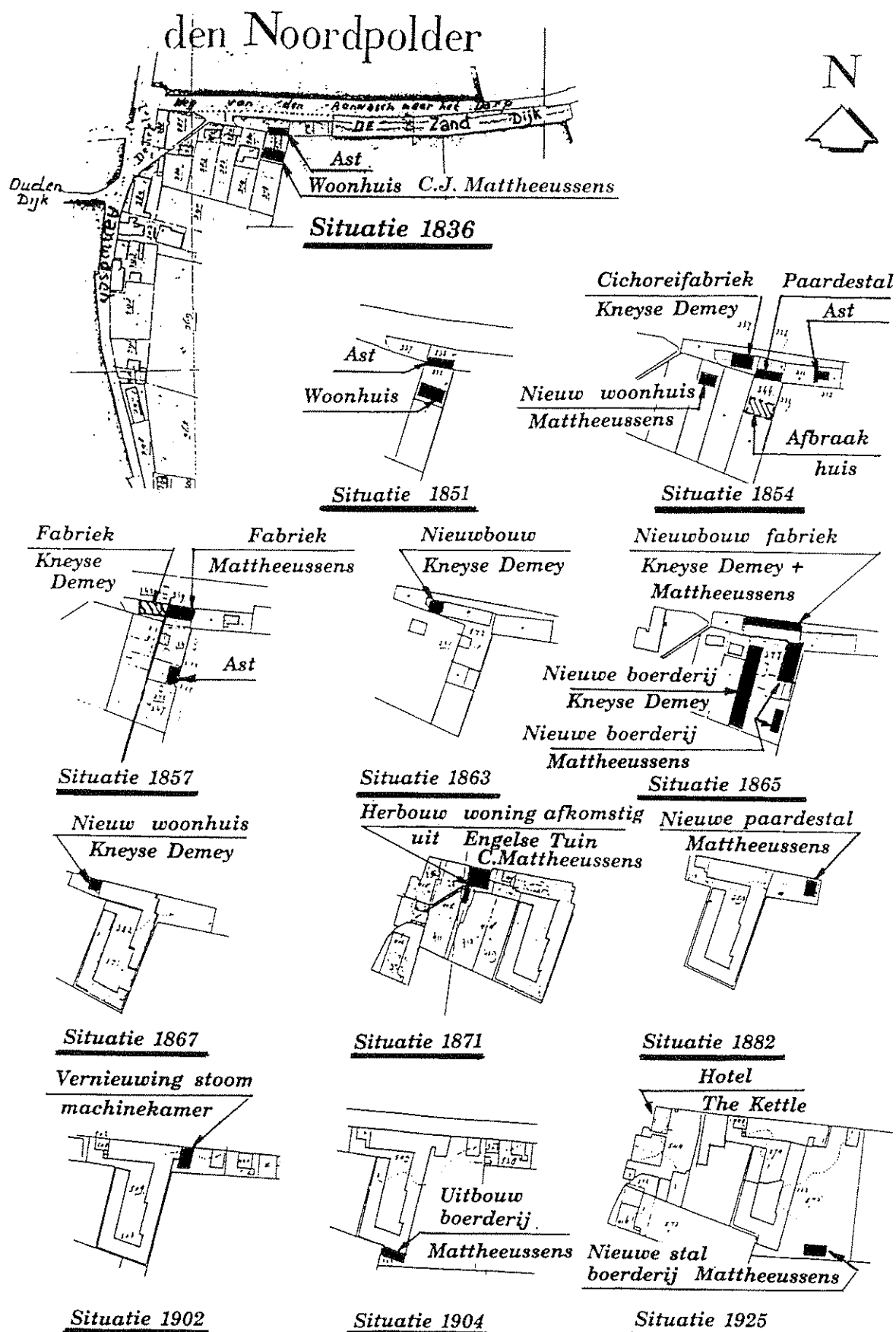
In 1858 vond het huwelijk van Cees Mattheeussens en Maria Catharina Philips plaats. Zij was geboren te Berendrecht.

De Mey had aan de fabriek, als reizend zakenman, de heer A.P.A.M. Voncken, geboren in 1827 te Rotterdam, toegevoegd. Dit gebeurde in 1863 bij een uitbreiding van de fabriek in westelijke richting. Hij woonde toen, i.v.m. zijn verblijf in Ossendrecht bij Cees Mattheeussens, die samen met zijn vrouw een gezin zou stichten van tien kinderen.

Aangeboden in diverse verpakkingen.

Opbouw Cichoreifabriek "Roode Anker"

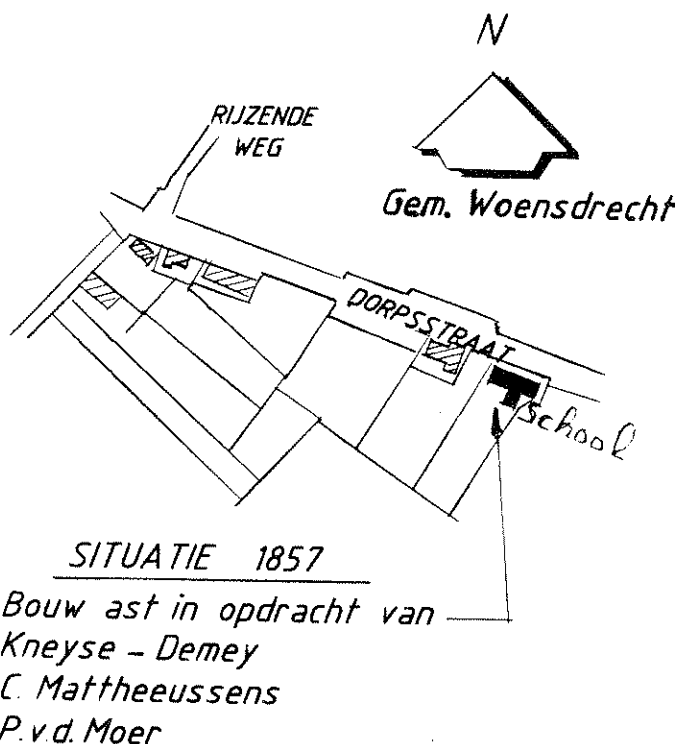
1864: De omschakeling in de fabriek van de rosmolen naar stoomkracht met een machine, ketel en de bouw van een schoorsteen, als zichtbare aanwijzing van vernieuwing. Cees Mattheeussens kocht ook in deze periode, evenals Kneyse de Mey, gronden achter de fabriek. Daar zijn dan verdwenen Frans Schroeijers, de Wed. Vloeybergs, de weduwe van Willem Nicolaas Damme, Jacobus v.d. Bergh en een stuk bezit van de weduwe van Adriaan van Halteren. (➤ Zie kaart achterin)

In 1865 werd de fabriek uitgebreid en daar lag ook de beginfase van de bouw van een boerderij. Men pachtte veel poldergronden van o.a. Mej. Heyvaert, P. Jacobs, C. Philips, M. v.d. Geest, Adriaan Kuylen en A.G. Moors tot een bedrag van bijna f 7000,-. Tevens nam het aantal paarden, koeien, varkens en landbouwwerktuigen toe. In 1867 werd de boerderij uitgebreid en een woning gebouwd, westwaarts tegen de fabriek op terrein van Kneyse de Mey, waar het gezin Mattheeussens zijn intrek nam. Hun huis achter de fabriek werd afgebroken.

Dit verblijf was van korte duur. In 1871 liet Cees Mattheeussens een woning optrekken tussen fabriek en herberg "de Ketel". Dit geschiedde, aldus de overlevering, in dezelfde stijl als en met afbraak van de woning bij de Engelse tuin.

Het grote gebeuren kwam op 23 december 1873. Toen kwamen bij de notaris bijeen de Weledelgeboren Heer Jan Maarten Bronkhorst, kamerheer des Konings, wonende te 's-Gravenhage, als gemachtigde van de Weledelgeboren Heer Meester Willem Petrus Cornelis Kneyse de Mey, wonende Zeestraat 66 te 's-Gravenhage, en Cornelis Mattheeussens, cichoreifabrikant te Ossendrecht.

Aan de laatste werd te koop aangeboden: een huis, tuin, erf en bouwland onder de sectie A en F op de Aanwas, onder de G gronden 5 ha 85 ca en onder F een onverdeelde helft van een cichoreifabriek met daarbij behorende gebouwen, erf,

bouw- en weidegronden voor f 16.000,-. (➤ Zie kaart achterin)

Alles werd overgeschreven en ondertekend door C. Mattheeussens. Hij werd daarin financieel bijgestaan door Mevrouw Alice Ludovic Cornelia Maria de Brouckhoven uit Bergeyck, echtgenote van de heer Florinand Joseph de Brouckhoven, grondeigenaar, wonende te Antwerpen en gedomicilieerd te Hemiksem.

Toch een heerlijk gevoel, waarop zeker gedronken zal zijn.

De eerder genoemde Voncken, die in dienst was bij Kneyse de Mey, verliet de fabriek. Hij bleef wel in Ossendrecht wonen, want hij was inmiddels getrouwd met de dochter van kleermaker Koch. Zijn rol in de cichorei was nog niet uitgespeeld.

Hierover heeft u kunnen lezen bij Piet van Velthoven, in hoofdstuk 6.

De Mattheussens

C. Mattheussens
1823 - 1883

M.C. Philips
1882 - 1919

J.J. Mattheussens
1860 - 1945

J.P. Dries
1866 - 1938

H.C. Mattheussens
1872 - 1937

M.C. Verhagen
1872 - 1911

C.J.P. Mattheussens
1893 - 1971

R.S.M. Thomas
1891 - 1976

C.J.M. Mattheussens
1899 - 1966

C.H. Hertssen
1903 - 1957

Het moet in deze periode geweest zijn dat mijnheer en madame Mattheeussens geposeerd hebben voor een portretschilder uit Antwerpen, die daarvoor tijdelijk bij hen kwam logeren.

In 1881 vond uitbreiding plaats van de paardestal aan de oostkant. In 1883 overleed Cees Mattheeussens op 60-jarige leeftijd. Ongetwijfeld een bekwame man, behorende bij de toppers van de industrialisatiegeschiedenis, die rond 1850 in Nederland begon.

Voor zijn vrouw brak een moeilijke tijd aan, met haar tien kinderen, waarvan er nog maar enkelen meerderjarig waren. Een fabriek, boerderij, handel en zo meer. Hoe moest het verder?

Opvolging

De 23-jarige zoon Sjef had gestudeerd in Huijbergen en België en was drie jaar op de fabriek werkzaam als reiziger.

Er volgde de oprichting van de Wed. C. Mattheeussens en Zonen, met Sjef en zijn broer Antoon als directeuren van fabriek en boerderij, met alles daar omheen.

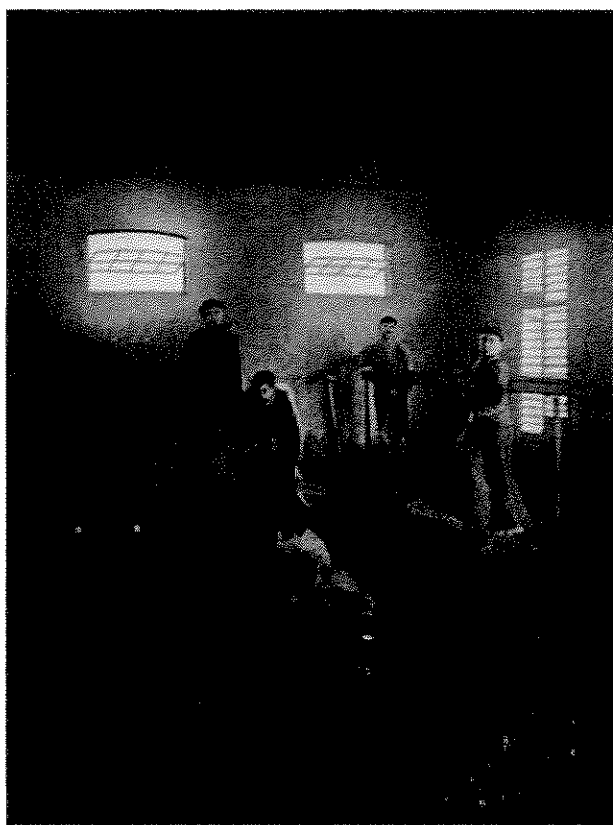
Reclame

Het aanprijzen van hun produkt ging gepaard met medailles of aanbevelingen, verkregen op beurzen of tentoonstellingen. Ook vond regelmatig onderzoek plaats in gekende laboratoria, met als gevolg, vermeldingen daarvan op de peekoffiezakjes. Zo werd reeds in 1869 in Amsterdam de medaille behaald voor landbouw en nijverheid. Wederom, in 1870, te Steenberg en in 1881 te Bergen op Zoom. Op de wereldtentoonstelling van 1885 te Antwerpen werden ze ook genoemd voor hun teelt en verwerking tot z.g. groene cichorei. Nogmaals in 1894 en 1899 waren zij medaillewinnaars te Antwerpen. Hofleverancier van Hare Majesteit Koningin Emma werden zij in 1895. Er kon een prachtig briefhoofd worden gemaakt, en reclame op vaten, dozen en zakjes.

Fabriekstempel

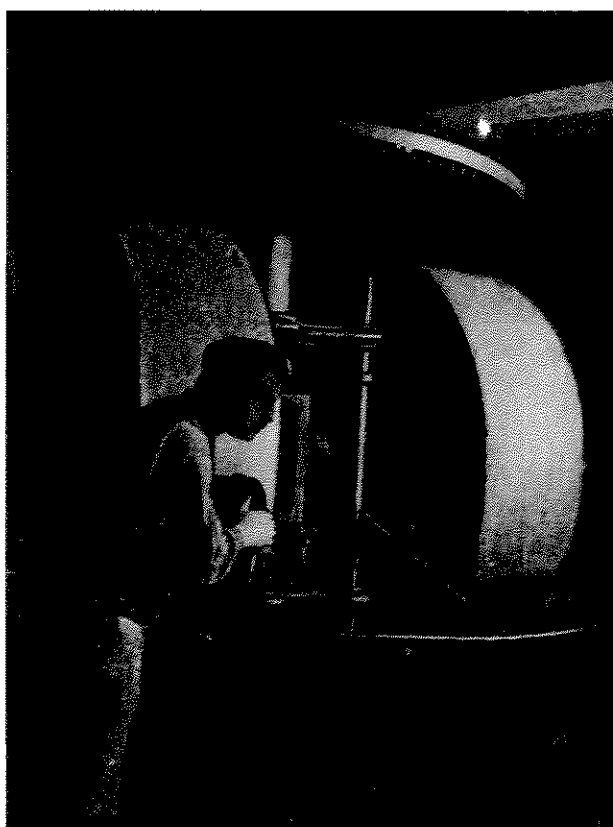
Wed. C. Mattheeussens en Zonen

Koelkamer van de gebrande cichorei-wortelen.

Expeditiezaal

Maalstenen

Pakkamer

Distinctions dans plusieurs Expositions.
Médailles d'or aux Expositions d'Anvers
1885 et 1894.

AVIS.

Nos chicorées Tapioca fabriquées des
meilleures racines sont d'un arôme exquis.
Elles sont saines, donnent un goût frais
et agréable, activent l'appétit et la digestion
et sont de beaucoup plus économiques que
les marques similaires.

Une prime de mille francs à quiconque
constatera que les chicorées Tapioca renfer-
ment la moindre fraude ou falsification.

«GARANTIES PURES»

Pour toute contrefaçon bien examiner notre signature.

V. C. Mattheussens & fils

De Wed. C.

Mattheussens

en zonen op de

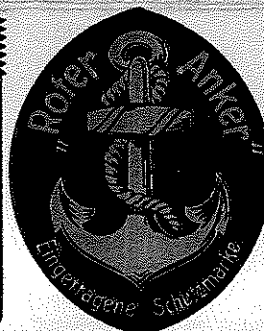
Europese tour.

Alleinherstellerin
Kaffeegewürzfabrik
"ROTER ANKER"
HAMBURG 13

Kaffeegewürz

"ROTER ANKER"

gibt jedem Kaffee
einen angenehmen,
kräftigen Geschmack,
ohne die Reinheit
des Kaffees zu be-
einflussen, und ver-
schönert die Farbe.

Kaffeegewürz

"ROTER ANKER"

nimmt dem
Wasser die Här-
te, hebt das Aro-
ma und die Er-
giebigkeit des
Kaffees.

PURVEYORS TO H. M. THE QUEEN MOTHER
Prizes & Awards at numerous Exhibitions

NOTICE

Our Polder's Chicories made of the best roots have
an exquisite aroma.

They are wholesome, have a fresh and pleasant taste
and stimulate the appetite and digestion.

They are much more economical than other brands
of Chicory.

A Reward of L. 40 will be given to any one who
proves that Polder's chicories contain anything spu-
rious or any adulteration.

GUARANTEED PURE

None genuine without our signature

W. C. Mattheussens & Zonen

Depot Williams, Landau & Co.,
146, Whitechapel Road,
LONDON, E.

EAGLE BRAND

POLDER'S CHICORY

PURIFIED AND GROUND

W. C. MATTHEEUSSENS & SONS

OSSENDRECHT, HOLLAND

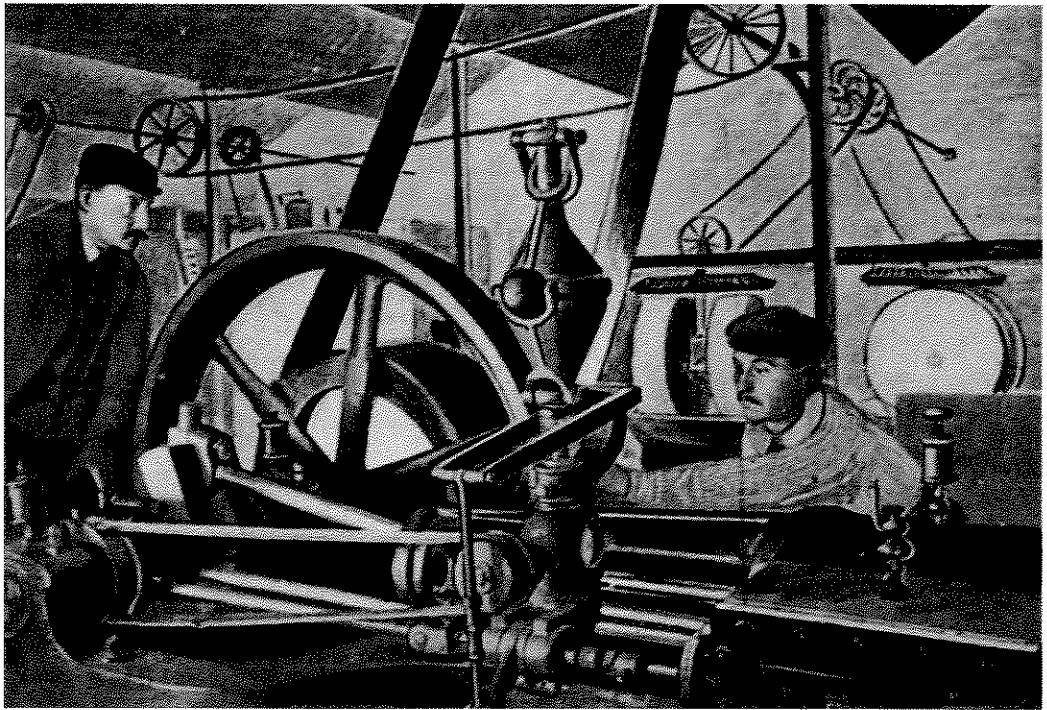
STEAM FACTORY, founded 1850.

Purveyors to H. M. The Queen Mother.

DEPOT
WILLIAMS, LANDAU & CO.

146 Whitechapel Road,
LONDON, E.

Werkzaamheden
stoommachine

's Gravenhage, den 2 Augustus 1895

N° 110

Bylagen 1

De Hof-Commissie heeft de eer U W^oEdel Achtbare
hiervan te doen toekomen 1 diploma, waarbij aan de aan
ommexijde vermeldte leverancier vergunning wordt verleend, tot het
voeren van het Wapen van Hare Majesteit de Koningin-Meduwe.

De Hof-Commissie verzoekt U W^oEdel Achtbare K^onsel
aan de belanghebbende te willen doen uitbreken, tegen ondertekening
van nevensgaande verklaring, welke U W^oEdel Achtbare daaron
wel zal gelieven terug te zenden.

Van wege de Hof-Commissie,

De President,

J. Du Monceau

Aan
den Heer Burgemeester

van

Ossendrecht

Aanwas 1900

De Wed. Mattheeussens trok zich terug in 1896. Zij liet haar testament maken, met een inhoud die er mocht zijn.

Er werd voor haar een nieuwe woning gebouwd op het vroegere grondgebied van de Engelse tuin.

De jaarbalans van de fabriek per 1 januari 1900 gaf een voorraad te zien van :

345.000 kg gedroogde wortelen à f 10,— per 100 kg.

23.000 kg fijne maling of gruis.

38.357 kg grove maling.

Met hun omzet, roerende en onroerende goederen konden ze terugzien op iets heel uitzonderlijks.

Na 1900

Antoon Mattheeussens woonde met zijn vrouw, Maria Catharina Verhaegen, in de woning naast de fabriek. Sjef Mattheeussens, gehuwd met Johanna Paulina Dries, liet in 1902 een nieuwe woning in landelijke stijl bouwen op de Aanwas, bij het begin van de Oude Dijk. Op beide woningen werd boven de hoofdingang het fabrieks-embleem aangebracht.

Rond 1900 was aan de oostzijde van de fabriek een nieuw ketelhuis gebouwd, met de nodige apparatuur voor meer mechanisatie. Naast Backer en Rueb uit Breda zijn daarvoor Engelse vaklui werkzaam geweest. Een verhaal daaromheen zou zijn, dat ze waren ondergebracht in het logement "De Ketel" op de Aanwas. Deze Engelsen noemden deze plaats "The Kettle Lodging". Deze naam moet goed gevallen zijn bij eigenaar Philips, die plannen had om de lokatie te renoveren en uit te breiden met een bovenverdieping. Zo gebeurde en dus werd deze nieuwe naam er bovenop geplaatst en staat, na bijna 100 jaar, nog overeind.

Terug naar het werk

Nu de asten in Ossendrecht niet meer werden gebruikt, was de aanvoer van gedroogde wortelen uit België en Nederland noodzakelijk. In het gebied tussen Antwerpen en Ossendrecht vond het vervoer plaats met

paard en kar, of tramspoor.

Telersnamen hier waren: Aertsen, Verhout, V. Hoof, V.d. Bogaert, De Bie, Vloeberghs, Cuypers, Dingemans, enz..

Leveringen per boot kwamen vanuit Nieuwpoort, Harelbeke, Roeselare, en via Kempische vervoersdiensten met schippers als De Poortere, De Ridder, V. Hove, V.d. Vijver, Kuijpers, Adriaanse.

Nederlandse aanvoer geschiedde vanuit Leeuwarden door de heren Kiers en Heide.

En de schippers voor de Zeeuwse en Zuidhollandse eilanden waren C. de Vos, Slikke en Geluk uit St. Annaland, A. Gorkum uit St. Maartensdijk, M. Schuring uit Stavenisse, Westermaal uit Bergen op Zoom en de schippers uit Ossendrecht.

Hun aanvoer gold voor de Wed. C. Mattheeussens en Zonen, Paulus Mattheeussens, de Gebroeders de Beukelaar en P.J. de Jong.

Provincie	in ha	in kg	kg per ha
Groningen	46	1.182.000	25.700
Friesland	480	10.353.800	21.600
Zuid-Holland	156	4.680.000	30.000
Zeeland	14	355.000	25.400
Noord-Brabant	1	23.000	23.000
Limburg	2	46.000	23.000
	699	16.639.800	148.700

Landbouwoverzicht 1910

Leveringen van peekoffie gingen per trein of tram naar grossiers of rechtstreeks naar klanten in Bergen op Zoom, Noord-Brabant, Zeeland, Zuid- en Noord-Holland, met o.a. winkeliersverenigingen in b.v. Den Haag en Rotterdam.

Boter voor peekoffiebereiding werd geleverd door Antoon Jurgens, melkfabriek te Wouw.

Roomboter kwam van de fabriek uit Ossendrecht en Zutphen.

Evenals de Gebroeders de Beukelaar hebben ook de Mattheeussens een peekoffie-fabriek willen bouwen in Zandvliet.

De oorlog

De oorlog 1914-1918 was een stok in de wielen voor de handel met België. Schaarste aan wortelen en extra koffie-afname voor de vluchtelingen. In deze woelige tijd zou er aanvoer geweest zijn vanuit Zuid-Amerika en Zuid-Afrika.

Een handel, die reeds in 1908 een secretariaat gevestigd had in 's-Gravenhage.

De Ossendrechtse schipper Sjef Withaegs heeft op Engeland gevaren, waar deze invoer werd verzorgd door Johnson Building Temple E.C. in Londen. Een handel, die na de oorlog verloren ging door verhoging van invoerrechten en de mindere kwaliteit van de wortelen.

In de jaren 1917 tot 1920 draaiden de cichoreifabrieken op volle toeren, met vaak dubbele ploegen.

Vooruitlopend op dit onderwerp kwam er later een goede kwaliteit cichoreiwortelen van Goeree-Overflakkee.

Tussen 1910 en 1941 was er veel onderzoek gedaan m.b.t. rassen en selectie. Er waren wedstrijden op proefvelden met inzaaien van 100.000-170.000 plantjes per ha met opbrengsten van de lange Flakkeese, de Smouters, de Palingkop en de Maagdenburger tot boven de 50 ton per ha. Proefbemesting met stikstof, kalk, salpeter, fosforzuur en kaligiften. Ook een langere groeitijd gaf voordelen. In Nederland was de drogingstijd in de ast van september tot december met een opbrengst van 65%

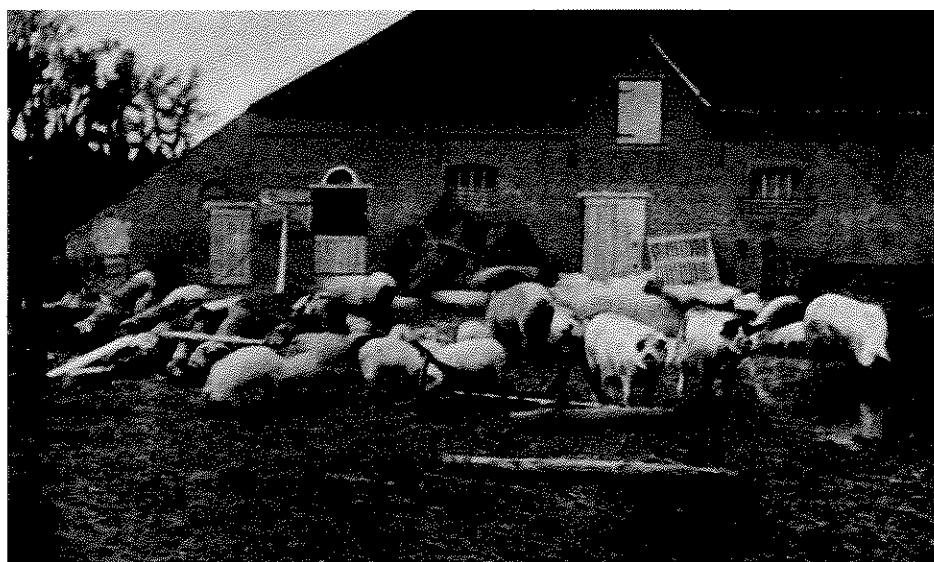
vaste stof. Voor België was de droogtijd van oktober tot en met maart, waardoor de droge stof door vorstschade daalde tot 50%. In de noordelijke provincies werd de smaak beïnvloed door de ast-oven te stoken met turf.

Promotors in deze onderzoeken waren Prof. C. Broekema en Piet Luijendijk uit Ouddorp.

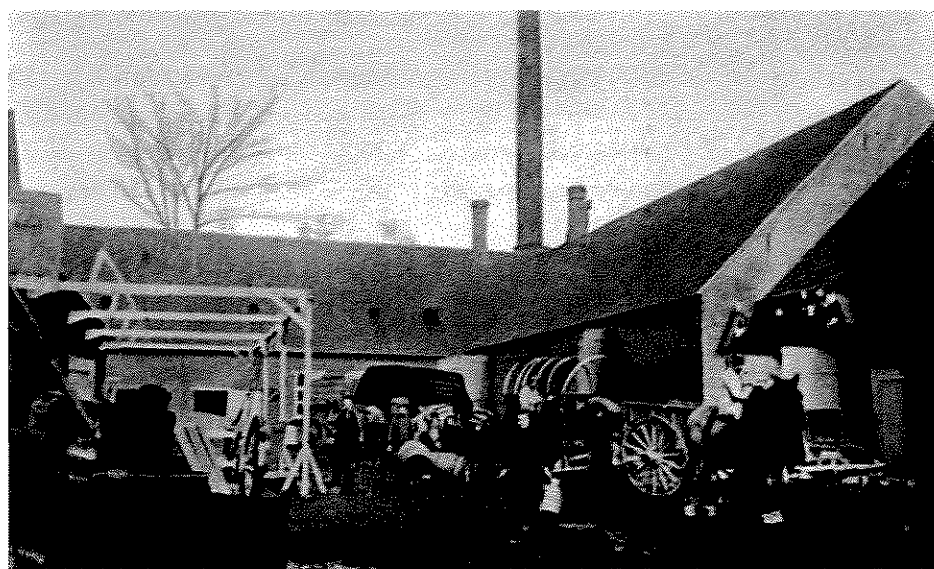
Vier asten stonden in Ouddorp en een in Nieuwe Tonge: "De Ouddorp", "De Een-dracht", "De Onverwacht", "De Ceres" en "De Goedere". Zij waren leveranciers in de oorlog 1940-1945 en daarna.

Maria Catharina Philips

Zij overleed als de Wed. Mattheeussens in 1919. Vanaf 1883 kreeg haar naam grote bekendheid op alle officiële en reclamestukken. Een niet te onderschatten levensweg als moeder en handelsvrouw. In een tijd, waarin meestal mannen de hoofdrol speelden, mogen we ook even stilstaan bij markante vrouwen in Ossendrecht, zoals de Wed. Mattheeussens, de Wed. de Beukelaar, de Wed. van Velthoven en de Wed. Withaegs, die, ieder op hun eigen manier, voor voortgang zorgden van het cichoreigebeuren.

Varkenokwekerij

Binnenplaats

1922. In dit jaar was er bij de Mattheeussens de omschakeling van stoom naar elektriciteit. Via een bovengrondse leiding, die over Calfven en het koffiepadij naar de Aanwas liep. Een gemak dat gepaard ging met een zekere onkostenpost, waartoe ook de aanschaf van een nieuw briefhoofd en aanpassing in reclamevermeldingen, behoorde.

Splitsing

In 1925 werd de boerderij van de fabriek gescheiden. Alles bleef functioneren op dezelfde plaats, maar economisch hield de binding op. De naam veranderde in N.V. Fabrik van Verbruiksartikelen "Het Roode Anker", v/h. Wed. C. Mattheeussens en Zonen. Charel en Cornelius Mattheeussens werden de nieuwe directeuren, zijnde de zonen van Sjef en Antoon. De eerste in zijn functie op de fabriek, de andere als reizend zakenman. De boerderij bleef in de familie. Hierin waren reeds eerder de zeer gekende hengsten ondergebracht.

Een vertrouwd beeld in de Zuidwesthoek was de grote, vierwielige paardewagen van Mattheeussens, met op de bok knecht van Koekhoven.

Bijprodukten

Na de oorlog 1914-1918 kon de uitvoer van peekoffie naar België niet meer zijn oude peil bereiken. Verhoging van invoerrechten speelde een grote rol, maar vooral de uitbreiding in België van de fabricage van dit produkt. Men ging daardoor ook steeds meer zelf uitvoeren en kende o.a. een handel met Zuid-Amerika. "De Gebroeders de Beukelaar" had daar een groot aandeel in.

De directeuren van "Het Roode Anker" schakelden op tijd over op bij-produkten.

In 1926 werd de mosterdfabriek van de firma Westerlaken uit 's-Hertogenbosch overgenomen, met gemeentelijke vergunning 1927.

De eerste bestelling van dit produkt, zijnde 36 goed gevulde glazen, kwam uit Vlissingen en werd afgeleverd op 25 januari 1927.

De overname bleek een schot in de roos, die een veelheid aan klanten opleverde. De heren directeuren hadden er een prachtige reclame-omlijsting bij bedacht. Er werd geleverd in kop en schotel, bekertjes of potjes

Stoomgraandorserij

in aardewerk of Saksisch porselein, en verschillende drinkglazen in eenvoudige of luxe uitvoering, gevuld met gele of bruine mosterd. Er werd een grote klantenkring opgebouwd, met afnemers van 10 tot 30 à 40 duizend stuks per jaar. Het bewees de kwaliteit van hun produkt, dat was samengesteld uit mosterdzaad uit Nederland, Italië en Bombay, aangevuld met vele kruiden en speciale ingrediënten.

Ook de boerderij werd later weer even ingeschakeld voor de verbouw van zilveruitjes. Hiervoor was echter, door de grote vraag, de oogst niet toereikend. Nog een aanvullend produkt was de piccalilly. Het geheel kwam op de markt onder het wettig gedeponeerd handelsmerk "Het Roode Anker".

Een reclamezegde was: "Mosterd en piccels zijn zo fijn, het zullen er wel van Mattheussens zijn".

Koffierantsoen te klein?

Mattheussens helpt U met de beste kwaliteit Rood Anker Peekkoffie die Uw koffie een heerlijke smaak geeft en Uw rantsoen verdubbelt. Zéér voordelig.

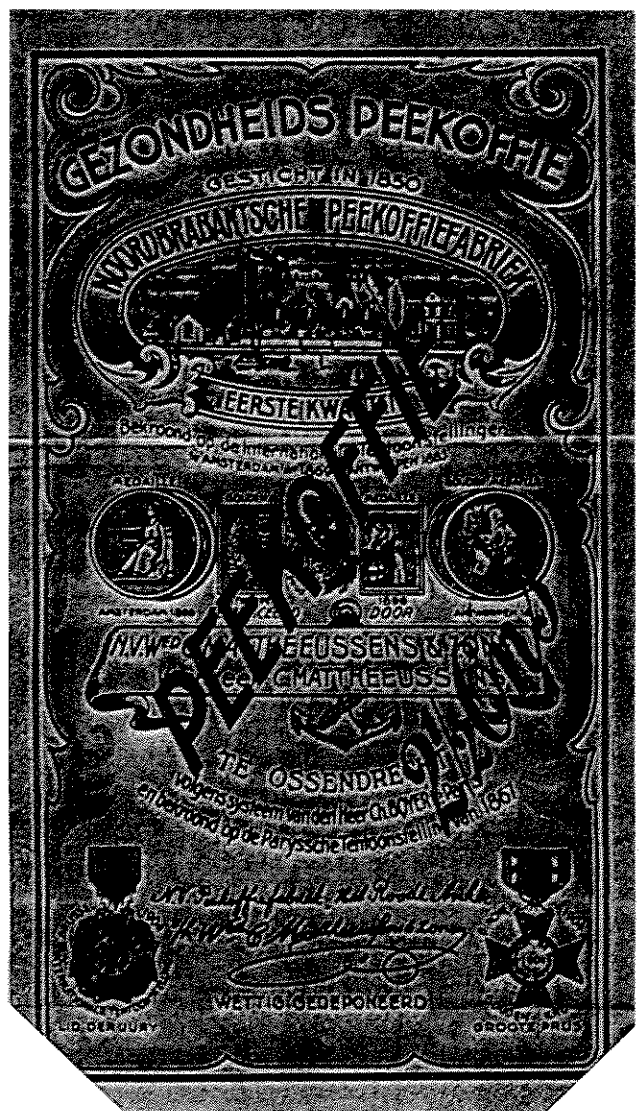

**Rood-Anker
PEEKOFFIE**

**IN BLIK VERPAKKING
VAN 500 GRAM**

85^{ct.}

N.V. FABRIEK VAN VERBRUIKSARTIKELN „HET RODE ANKER“
V/H. WEDUWE C. MATTHEUSSENS & ZONEN - OSSENDRECHT

Geene goede Koffie, zonder de
POLDER-PEEKOFFIE

„Het Rood Anker“,
der firma

Wed. C. Mattheussens & Zonen,
OSSENDRECHT.

Hofleveranciers van H. M. Koningin-Moeder.
Huismoeders, overtuigt U!

**MATTHEUSSENS
ROOD-ANKER
PEEKOFFIE**

**MAAKT UW KOFFIE GOEDKOPER
EN LEKKERDER !**

Feest

Toen de fabriek in 1930 80 jaar bestond, was het tevens de grote dag voor Josephus Mattheeussens en Amandus Lameir. Twee mannen, die zich vijftig jaar hadden ingezet voor de opbouw van de fabriek. De eerste kreeg in 1883 bij de dood van zijn vader, een grote verantwoording toegeschoven. Samen met zijn jongere broer Antoon had hij een mooie staat van dienst opgebouwd, nog aangevuld met het 25 jaar lid zijn van de gemeenteraad. Zo gaf hij op 70-jarige leeftijd nog kleur aan zijn hobby, de teelt van bloembollen op de velden naast de Trambaan.

De gebroeders Mattheeussens waren vertegenwoordigd in de gezondheidscommissie, en financieel vaak aanwezig in het economisch en cultureel dorpsgebeuren.

De andere jubilaris was Cornelis Amandus La Mair, ook later geschreven als Lameir. Begonnen in 1880 als hulp bij zijn oom Janus in de kuiperij van de fabriek. Wat snel bij hem opviel, was zijn bijzonder handschrift. Hierdoor kreeg hij de kans om hulpboekhouder te worden. Een speciaal

V.l.n.r. eerste rij: Charel en Sjef Mattheeussens, Tiest van der Poel (50 jaar in dienst), Antoon en Corrie Mattheeussens. Tweede rij: Desire van der Poel met zuster en broer Louis, en Maria en Kamiel Mattheeussens.

vak in die tijd, dat hij door zijn grote precisie opwaardeerde.

Zijn zoon Adrianus kon na hem in dezelfde stijl nog ± 27 jaar daaraan toevoegen. In de dorpskerk werd voor de jubilarissen een H. Mis uit dankbaarheid opgedragen. Later was er tijdens de bijeenkomst op de fabriek een feestmaaltijd voor het personeel. Er volgde een receptie ten huize van Sjef Mattheeussens en een huldebetoon door harmonie "De Hoop", die de waardering voor 50 jaar inzet onderstreepte.

Een feestelijkheid, die in 1933 werd overgedaan voor voerman Tiest van der Poel.

Andere tijden

Bijna niemand ontsnapte aan de gevolgen van de economische crisis van 1929-1940. Voor velen een periode van strijd om te overleven. De goedkope peekkoffie zou nu vlot zijn weg naar de klanten moeten vinden. Dat pakte anders uit. Toename aan verbruikers was er zeker, maar dalende

prijzen, tariefsverhoging voor uitvoer naar België, werkloosheid en vermindering van loon, gaven een concurrentiestrijd voor behoud van de peekkoffie-afzet.

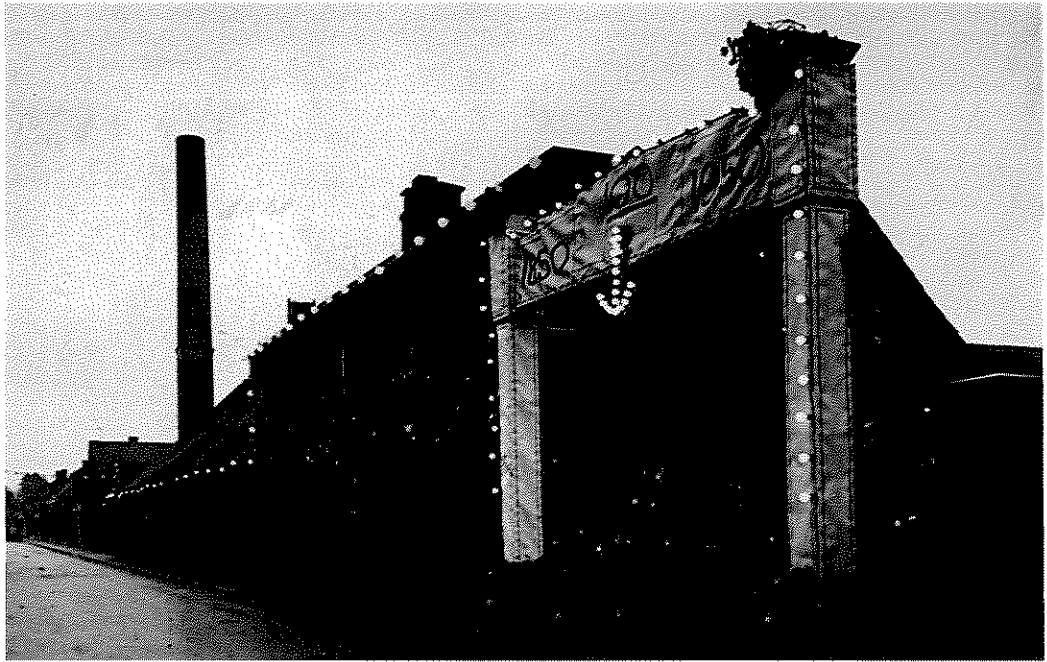
Mattheeussens in Ossendrecht en De Beukelaar in Antwerpen hoorden bij de fabrikanten, die hadden overleefd. Misschien vonden zij deze periode niet eens zo slecht.

In 1939 werd in Nederland 540.000 kg cichorei-koffie verhandeld.

Oorlog 1940 -1945

Een van de laatste oplevingen in de cichorei-industrie was de oorlogstijd, die eigenlijk al voelbaar werd in 1938-1939 door de oplopende spanningen in Europa. De daaropvolgende bezetting maakte een einde aan de toevoer van koffie uit het buitenland. De vergroting van het achterland in oostelijke richting bracht een situatie met zich mee, waardoor peekkoffie niet meer was aan te slepen.

*Honderd-jarig
bestaan.*

Het jaarverslag 1940-1941 van de landbouw in Nederland vermeldt als totale oogst 5.500.000 kg.

Bij Mattheeussens werd op volle toeren gedraaid en ook bij De Jong op Calfven volgde een her-opleving. Voor zover de voedselvoorziening het toeliet, kon Ossendrecht profiteren van extra teelt op de Zuidhollandse en Zeeuwse eilanden. De zolders van de fabriek van De Beukelaar

aan het Marktje werden volgepropt met gedroogde wortelen.

Na de oorlog liep de cichoreigeschiedenis in Nederland snel af.

Eeuwfeest 1850 -1950

Honderd jaar waren verstreken toen op 26 en 27 september 1950 feest werd gevierd bij "Het Roode Anker" te Ossendrecht.

De eerste dag was er een receptie in hotel "De Draak" te Bergen op Zoom voor

100 jarig bestaan van de fabriek. In het midden Charel en Corrie Mattheeussens, beiden 25 jaar directeur, temidden van hun familie.

de talrijke zakenrelaties en een vertegenwoordiging vanuit de overheid. Een huldebetoon daarbij voor de directeurs Charel en Corrie Mattheeussens, die in deze hoedanigheid hun zilveren jubileum vierden, en waarvan de laatste zich al vele jaren verdienstelijk maakte als wethouder in de gemeenteraad van Ossendrecht.

De tweede dag was er een receptie in het patronaatsgebouw te Ossendrecht en werd het dorp opgesierd. Een grote groep mensen dromde samen toen harmonie "De Hoop" in dit feestgedruis haar aandeel ging leveren met een eigen compositie van dirigent Wagemans. Dit klonk door bij de aanwezigen, maar zeker bij de vele bekenden, die hier hun arbeid hadden verricht. Zij namen deel aan de productie van peekoffie, mosterd, enz. bij de familie Mattheeussens met o.a. Cees, Sjef, Antoon, Charel, Corrie, Emiel, Richard enz., met vaak, twee, drie, of meerdere personen uit

V.l.n.r. eerste Rij: Cor Hoeks, Cor van Opdorp, Kees Verelst, Sjan Hazen en Cor Paardekam. Tweede Rij: Wies Musters, Kaat Bolders, Adriana Buyzen, Frans Hoeks, Johanna Swagemakers, Wies Sebrechts. Derde Rij: Cor Wils, Janus Clarijs, Sjan Jacobs, Sjan Boeykens.

een gezin, zoals Lameir, Hoeks, Bril, Verbraken, Dries, Van der Poel, Schroeyers, Van Hoof, Kil, Ketelaars, Mourits, Stoffels, Koolen en vele anderen.

MEER KOFFIE!
*en...
veel lekkerder!*

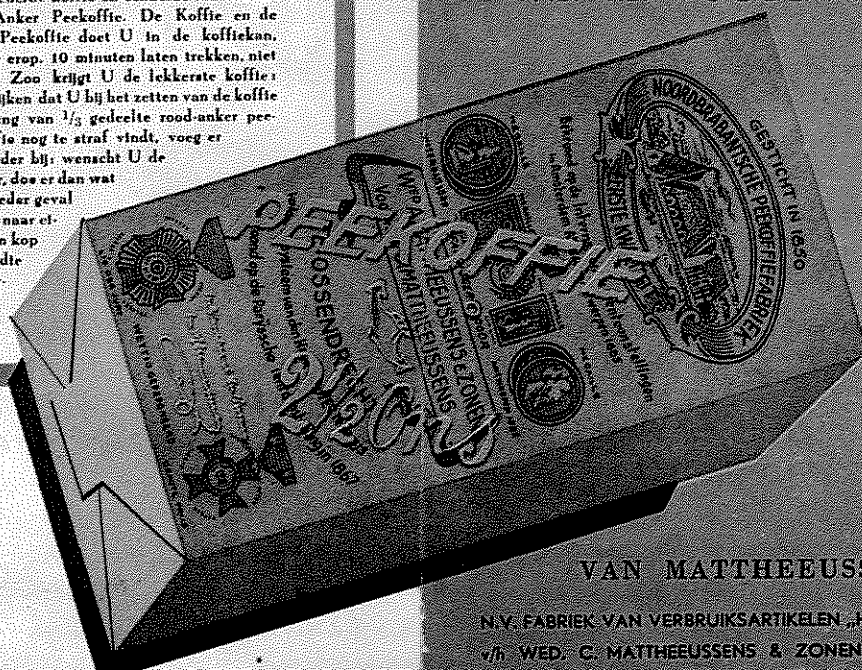
**Meer
Koffie !**

M EER koffie en betere koffie krijgt U door het gebruik van „Mattheeussens' Rood-Anker Peekkoffie“, een bijna 100 jaar bestaand product! De smaak wordt fijner. U gebruikt minder koffie en het is goedkoper! Drie voordelen die meetellen. Hier is het recept: U neemt tweederde koffie en éenderde Mattheeussens' Rood-Anker Peekkoffie. De Koffie en de Rood-Anker Peekkoffie doet U in de koffiekann, kokend water erop. 10 minuten laten trekken, niet laten koken. Zoo krijgt U de lekkerste koffie! Mocht het blijken dat U bij het zetten van de koffie door toevoeging van $\frac{1}{3}$ gedeelte rood-anker peekkoffie de koffie nog te straf vindt, voeg er dan wat minder bij: wenscht U de koffie straffer, doe er dan wat meer bij. In ieder geval kan een ieder naar eigen smaak een kop koffie zetten die niet te overtreffen is.

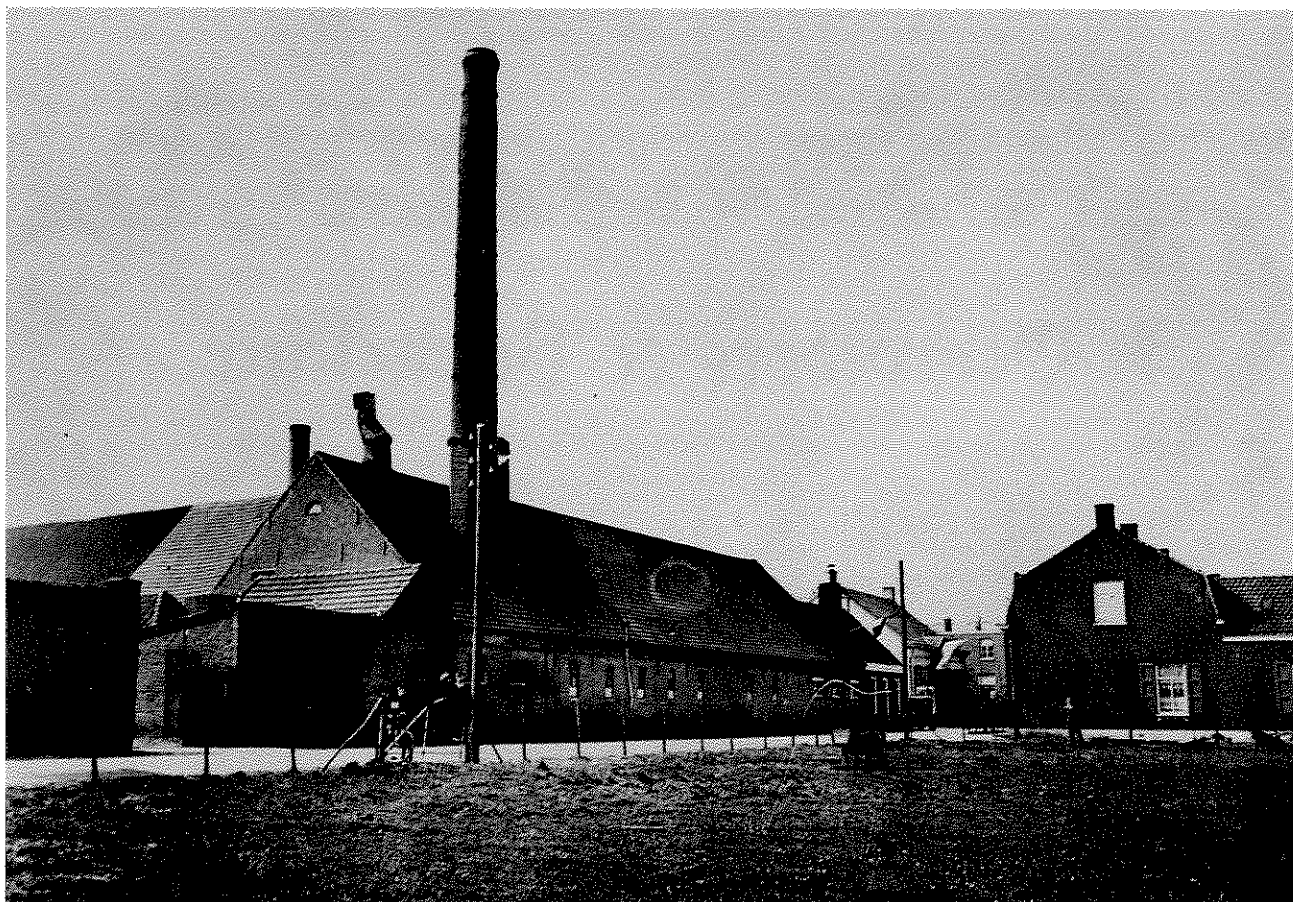
**ROOD-ANKER
PEEKOFFIE**

HET BEKENDE BLAUWE PAKJE
MET HET ROODE ANKER

VAN MATTHEEUSSENS

N.V. FABRIEK VAN VERBRUIKSARTIKELN „HET ROODE ANKER“
v/h WED. C. MATTHEEUSSENS & ZONEN — OSSENDRECHT

Peekoffie fabriek "Het Roode Anker" op de Aanwas.

De toekomst.

Toen na het feest de rust was teruggekeerd, wist men ook zeker dat een nieuw peekoffie-tijdperk niet meer in het verschiet lag.

In Nederland werden in 1950 nog maar 400 ha. wortelen verbouwd.

Voor België was dat toen 2380 ha. Daar liep op drie jaar tijd de teelt terug naar 770 ha.

Aftastend naar andere produkten, kwam er een aanbieding uit Brussel voor het vervaardigen van lucifers. Dat zou een hele omschakeling worden.

Ondanks vergevorderde besprekingen bracht men het niet tot een akkoord.

Dagblad De Stem publiceerde op 15 maart 1960 een artikel over "merkwaardige industrieën", met als titel : "Ossendrecht herbergt de laatste peekoffiefabriek".

Een verhaal dat eindigde met: "De Mattheeussens mogen terecht trots zijn".

Een trots, die niet kon verhinderen dat in augustus 1968 bij hen voor het laatst peekoffie werd gebrand. Een trots, die zich niet neerlegde bij dit einde, maar kracht opbracht voor een nieuw en ander begin. Een omschakeling die misschien niet altijd even vlot verliep, maar waarbij men zich anno 1996 nog steeds op deze plaats kan presenteren als :

Mattheeussens - Wido b.v.

Conservenfabriek en tafelzuren.

Gebroeders de Beukelaar

Bernard

Piet

Sijf

Frans

Stan

Ossendrecht

Standaard
P. A. VERVELLEN
Steenkruis

De Beukelaar

In 1841 kwam vanuit België schoenmaker Johannes Franciscus de Beukelaar naar Ossendrecht om er zijn toekomst en stiel gestalte te geven. Op zijn Belgisch werd hij Sooi genoemd en in het Nederlands werd zijn achternaam met dubbel a geschreven. Hij vond snel een vrouw en huwde op 11-11-1842 met Martina Musters. Zij was geboren in 1824 in het gezin van Adriaan Musters en Anna Cornelia Cleeren, toen wonende vooraan in de weg Ossendrecht-Huijbergen. Voor 1830 verhuisde ze met haar ouders naar de Kerkstraat. Daar had misschien ook vóór, maar zeker ná hun huwelijk de schoenleest van Sooi gestaan. Hun kinderen werden er geboren.

In 1850 kochten ze het huis van haar ouders. Alles leek normaal zijn beloop te hebben tot in 1867 vader de Beukelaar overleed. Hij liet zijn vrouw achter met negen kinderen, waarvan de oudste 23 en de jongste 1 jaar was. Droefenis alom.

Toch kwam uit deze situatie een samenwerkingsverband tussen moeder en kinderen tot stand, dat respect afdwingt.

Voor wat meer vaste inkomsten volgde Piet zijn vader op als schoenmaker. Martina, als winkelierster en karrevrouw, verhuurde en liet vrachttjes vervoeren. In deze hoedanigheid stond zij ingeschreven bij de patent actes.

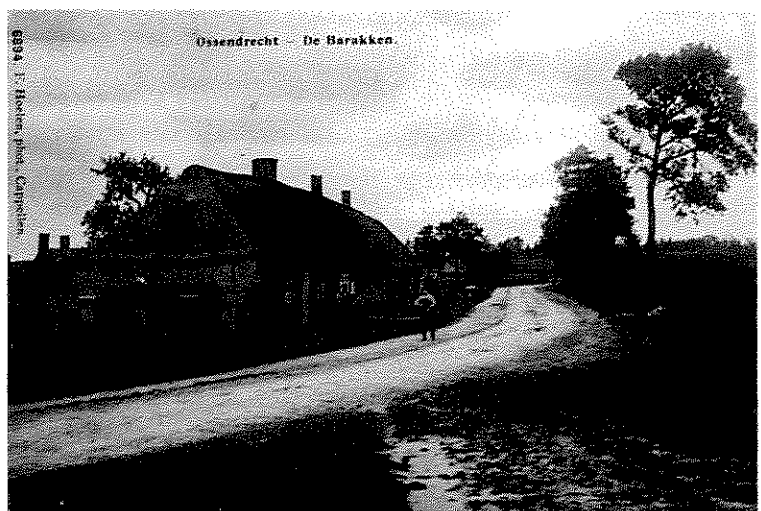
In 1881 kocht Piet, namens zijn moeder, het woonhuis en café achter hun woning van de weduwnaar Petrus Schroeyers-v.d. Poel. Zij vroeg vergunning om tussen deze twee panden een pakhuis te bouwen. In het verhaal van De Beukelaar werd verteld dat een of twee zoons gewerkt zouden hebben voor, of bij Cees Mattheeussens. Pienter en goed oplettend werd er toen misschien een toekomstbeeld gevormd van wat er financieel in de cichorei voor hen te verdienen viel. (➤ Zie kaart achterin)

Toen Geert Brouwers, pachter van hoeve Calfven, in 1881 een ast liet bouwen aan de weg Ossendrecht-Hoogerheide waren zij er snel bij als huurders. Op het terrein daarnaast stonden van dezelfde eigenaar enkele aan elkaar gebouwde huisjes, bekend als de “Barakken” en niet meer bewoond. De heer Ullens van hoeve Calfven was ook in het bezit van een stoommobiel. Deze punten vormden het begin voor de cichorei-activiteiten van de zoons van de Wed. de Beukelaar. (➤ Zie kaart achterin)

Van deze teelt en verdere handel is weinig op papier vermeld. Onze voorouders wisten later wel te vertellen over de “nast” en het “pakkot” bij de “Barakken” van De Beukelaar.

Gesteund en aangemoedigd door hun moeder gingen in februari 1887 de vier gebroeders Piet, Bernard, Sjef en Stan naar de notaris. Deze mannen wilden een akte van oprichting en samenwerking als cichoreifabrikanten onder de naam “Gebroeders de Beukelaar”. Hun jongste broer Frans kon, aldus schrijft de notaris, onder dezelfde voorwaarden toetreden, als hij daarvoor de leeftijd had bereikt. Nog twee broers kozen ieder voor een zelfstandig beroep.

“De Barakken” te Calfven, startplaats peekoffie Gebroeders de Beukelaar.

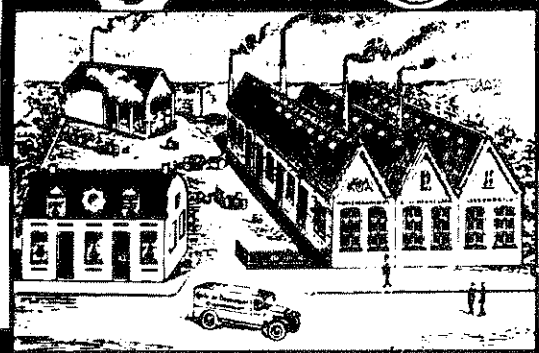

Noordbrabantsche Sloom- Peekoffiefabriek

Gebr. de Beukelaar

FABRIEKSMERKEN
WETTIG
GEDEPONEERD

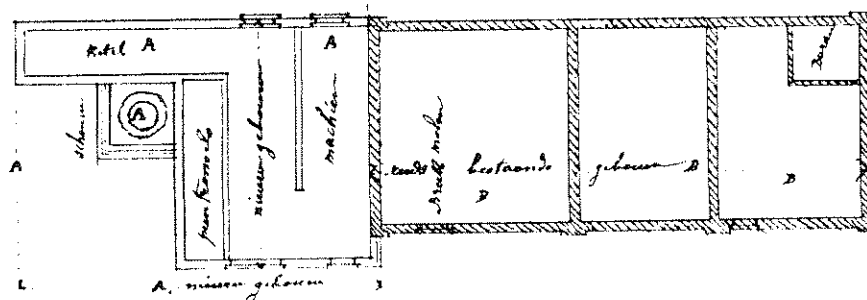

Fabriek OSSENDRECHT Telefoon. N° 2. 21. 23. 46.
Postcheque en Girodienst N° 69163 - Bergen op Zoom.

ONS FABRIKAAT staat
onder voortdurende controle
van het chemisch laboratorium
van D^r VAN HAMEL, ROOS & HARMENS
AMSTERDAM
Hofleveranciers van H. M. DE KONINGIN

BEKROOND OP DE
GEZONDHEIDS-
TENTOONSTELLING
DEN HAAG 1892

Ossendrecht, den 20 April 1892.
Gebr. de Beukelaar

Bij deze oprichting hadden de firmanten reeds de volgende inbreng:

1. Een ruipaard, "vos" genaamd, en geschat op f 100,-.
2. Een kar en verdere roerende goederen tot uitoefening van hun beroep: f 883,-.
3. Kasinkomsten van geleverde cichoreikoffie: f 4647,30.
4. Voorraad gedroogde wortelen voor peekkoffie: f 1935,45.

Het vervolg

In 1888 werd 650 m² grond aangekocht, gelegen in het toen zo genoemde buitengebied het "Hondseind", ten zuiden van het latere Marktje. Dit moest de locatie worden van een nieuwe cichoreifabriek met branderij en voorraadzolders.

In maart 1889 werd een lening van f 1500,- verstrekt door de Weladelge-

streng Heer Petrus Hubertus van de Burgt, geneesheer wonende te Wouw. De vier gebroeders ondertekenden.

Na opbouw en installatie werden de "Barakken" verlaten. Zij werden door de familie Jacobs, van de Berghoeve, in 1926 gesloopt. Zoon Jan bouwde in 1927 daarnaast "Huize Sterrebos". De ast werd gebruikt tot ± 1900 en is als boerenschuur nog steeds in gebruik bij Jac. Jacobs. Ook zij hebben, evenals Van Velthoven, gebruik gemaakt van het "koffiepadje".

Nieuwe uitdagingen

De handel in groene en gebrande peekoffie rendeerde. In 1892 werd een eerste aanbouw geplaatst bij de fabriek. Stan en Piet lieten daarnaast een fraaie woning bouwen.

In 1895 werd een nieuwe oprichtingsacte opgesteld. Nadat hun broer, in de rang van sergeant-majoor de militaire dienst had verlaten, werd hij opgenomen in de vennootschap onder firma van "Gebroeders de Beukelaar", exploitanten ener cichorei-fabriek.

Terwijl vooraf de schulden waren betaald en Frans f 1000,- ontving voor bewezen diensten, hadden ze ieder nu een vijfde deel inbreng.

De heren hadden intussen de verkoop van koffie en de aanvoer van wortels, vice versa, naar België uitgebreid. Wel werden grote bezwaren gemaakt voor ongemak en kosten aan de grens. Dit ging zo ver, dat men met de gedachte speelde om een fabriek te bouwen in Zandvliet. Toch pakte het anders uit. Nadat Stan nog een huis had gebouwd bij de fabriek, vertrok Sjef in 1896 naar Antwerpen. Zoekend naar en aftastend voor een vast handelspunt in België. Een verlies voor harmonie "De Hoop", die in hem een uitstekend muzikant moest missen. Wat minder bekend is dat hij en enkele broers vroeger al op feestjes en kermissen muziek hebben gemaakt.

In Antwerpen huwde Sjef met Mathilda van den Brande. Broer Bernard trouwde met Ludovica Crijnen uit Stabroek. In het

testament van zijn moeder vinden we hem terug als toekomstige eigenaar van de woning na haar dood.

Frans vond in Antwerpen zijn vrouw, Anna Josephina Maria Jacobs. In Ossendrecht steeds "Madammeke" de Beukelaar genoemd. Ook voor hen een prachtig gebouwd huis naast het later gebouwde zusterklooster.

Op 2 juni 1899 stierf Martina Musters op 75-jarige leeftijd. Zij mocht terugzien op een arbeidzaam leven, dat mede de aanzet was geweest voor de welvaart van haar kinderen. Later werd, waarschijnlijk door de Zandvlietse schilder Jacobs, van haar foto een reclame-schilderstukje gemaakt, dat een symbool moest worden voor reclame voor hun peekoffieprodukt, zijnde: warmte, smaak en gezondheid.

De grote stap

In 1903 zetten de gebroeders de grote stap richting Antwerpen. Het pionierswerk van Sjef wierp zijn vruchten af. Op 15 september van dat jaar vond de aankoop plaats van een bestaand fabrieksgebouw, grond en aanhorigheden met een totale oppervlakte van 2640 m². Gelegen aan de Kempische Vaartdijk Noord tegen de Bredabaan, later Antwerpen Dam genoemd. De verkoop werd gesloten voor de prijs van 46.000 Belgische frank, met de heer Lombaerts, ten verzoeken van Georges Allon, burgerlijk ingenieur en nijveraars, wonende te Londen.

De stap was gezet. Het werd zo vertaald, dat Ossendrecht een bijhuis had te Antwerpen. Werk aan de winkel voor een opknapbeurt en de installatie. Op de voorgevel werd aangebracht: "Gebroeders de Beukelaar", merk oud vrouwtje, met de beeltenis van hun moeder, getooid met Ossendrechtse muts en omslagdoek. ("neusdoek")

Gelegen aan de vaart kon de sassienier (sluiswachter) de schuiten met gedroogde wortelen doorgang verlenen naar de fabriek.

Fabriek te Antwerpen.

Terug naar Ossendrecht

In 1904 verfraaide Bernard de Beukelaar het ouderlijk huis met een mooie voorgevel en een verdieping. Hij was, net als Stan, ook winkelier en handelaar.

Een groot verlies dat jaar, was de dood van hun broer Frans. Hij was zaakvoerder en stond bekend als een bekwaam fabrikant. Uit zijn huwelijk was een kind geboren, dat vrij kort na de geboorte overleed.

De weduwe de Beukelaar bleef verbonden met de fabriek.

Piet werd dan gezagvoerder. De verdiensten bleven goed, wat niet precies is te onderbouwen, omdat deze administratie verloren is gegaan of vernietigd. We mogen dit afleiden uit het feit dat Bernard zijn huis helemaal verbouwde en Stan het Eikelhof aankocht. Beiden kochten gronden en bossen o.a. in het landgoed Groote Meer, en daar waar later Onze Lieve Vrouw ter Duinen werd gebouwd.

Zij verstrekten ook een aantal leningen aan particulieren en middenstanders.

Ondertussen had er nog een verandering plaatsgevonden, die in het Roomse leven van Ossendrecht veel stof deed opwaaien. De zoon van Stan trouwde met zijn oudere tante, "Madammeke" de Beukelaar, de weduwe van Frans. Uit dit huwelijk werd vrij spoedig hun dochter Elène geboren, Leineke genoemd.

Op 26 mei 1909 overleed Piet de Beukelaar, die gehuwd was geweest met Isabella (Loow) Jacobs uit Zandvliet, de zuster van bovengenoemde schilder. Zij hadden geen kinderen.

Stan werd gezagvoerder en Bernard verhuisde in 1913 naar Antwerpen.

De oorlog 1914-1918 scheidde tijdelijk de fabrieken te Ossendrecht en Antwerpen. De produktie liep op, mede door stagnatie van

gewone koffie-aanvoer. De vraag naar wortelen was groot, maar de teelt in Nederland moest terug op gang komen. Tijdens de oorlog schonk De Beukelaar 500 kg cichoreikoffie aan de 1000 Belgische vluchtelingen in Ossendrecht.

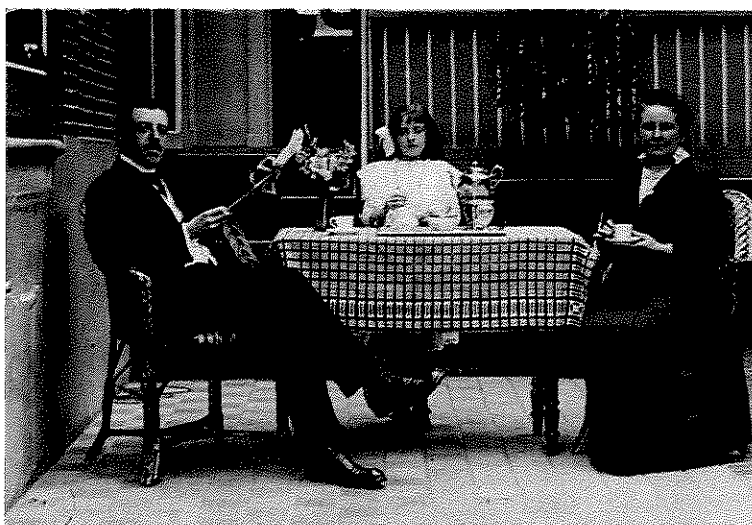
Een uitslaande brand bij de smid en buurman Tiesje Schroeyers werd bijna het einde van de fabriek. Met man en macht slaagde de reddingsoperatie.

Bij zijn overlijden in 1922 moest men in Ossendrecht afscheid nemen van Stan de Beukelaar. Een man, die samen met zijn vrouw Isabella de Vos, zeker in het leven was geslaagd. Maar in 1924 kwam het overlijdensbericht van zijn broer Sjef uit Antwerpen, die zich daar $\pm$ 28 jaar had ingezet tot het welslagen van "de Gebroeders". Steeds opnieuw moesten de statuten door de notaris worden aangepast. De beheerders werden dan Ludovicus en Victor te Antwerpen en in Ossendrecht Alphons en Bernardus de Beukelaar. Ieder apart, wel onder dezelfde naam en aandeelhouders.

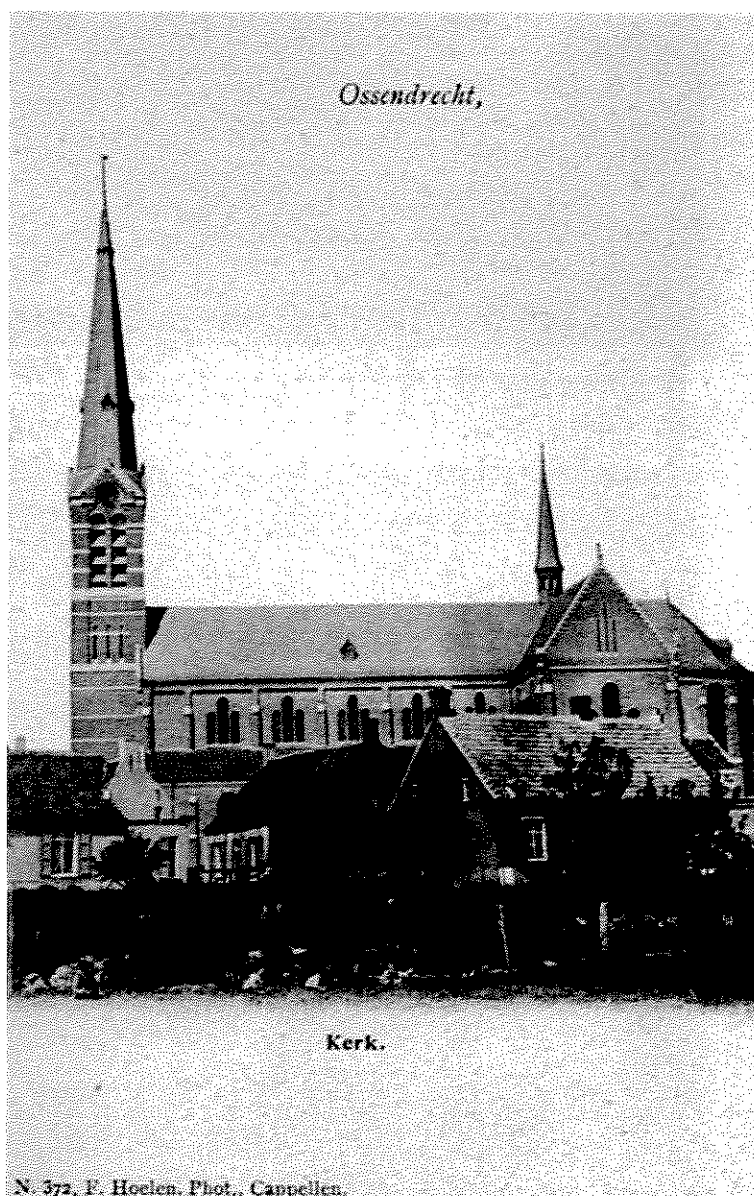
Reclame

Voor de reclame moeten we weer terug in de tijd. De Beukelaar werd in 1892 in Den Haag bekroond voor zijn produkt. Ook te Antwerpen behaalde hij de gouden medaille op de wereldtentoonstelling van 1894. Dat vermeldend, en de voortdurende controle in gerenommeerde laboratoria, o.a. in Amsterdam en Brussel, was een niet te versmaden reclame naar de klant toe. Als men dan ook nog kon doordringen in de "hoogste" kringen en men zich met een ontwerp in een omlijsting kon presenteren als hofleverancier van H.M. de Koningin der Nederlanden, dan zat je wel goed.

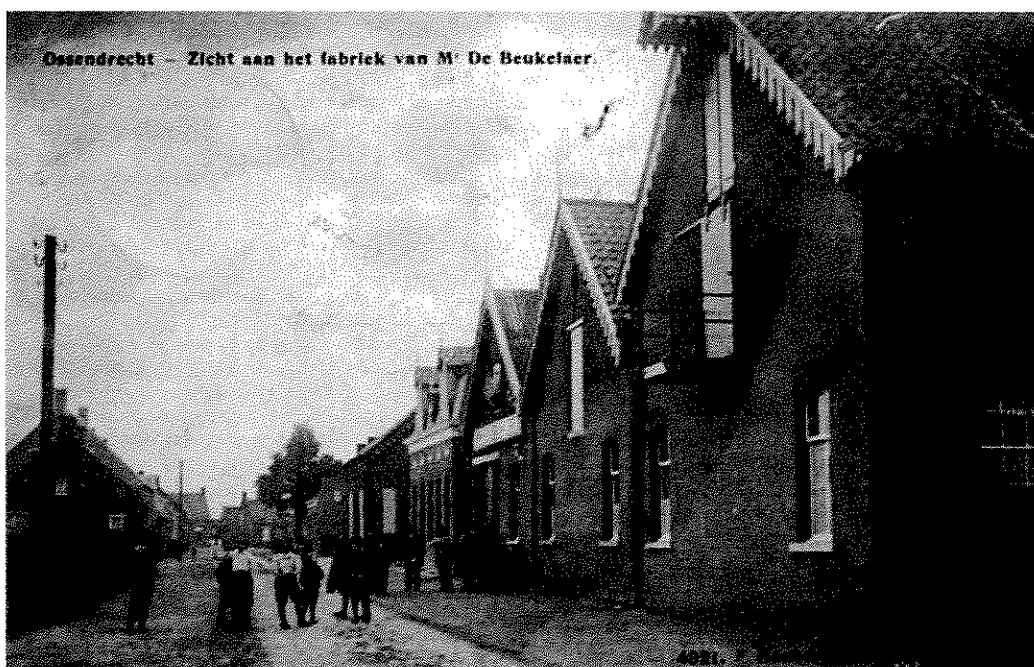
De inmiddels directeur geworden Victor de Beukelaar was, samen met zijn staf, zeer gebrand op kwaliteit en reclame. Zij werden hierdoor de grootste cichoreifabrikanten van België. De wereldtentoonstelling van 1930 in Antwerpen was een hoogtepunt in hun geschiedenis. In een voor eigen

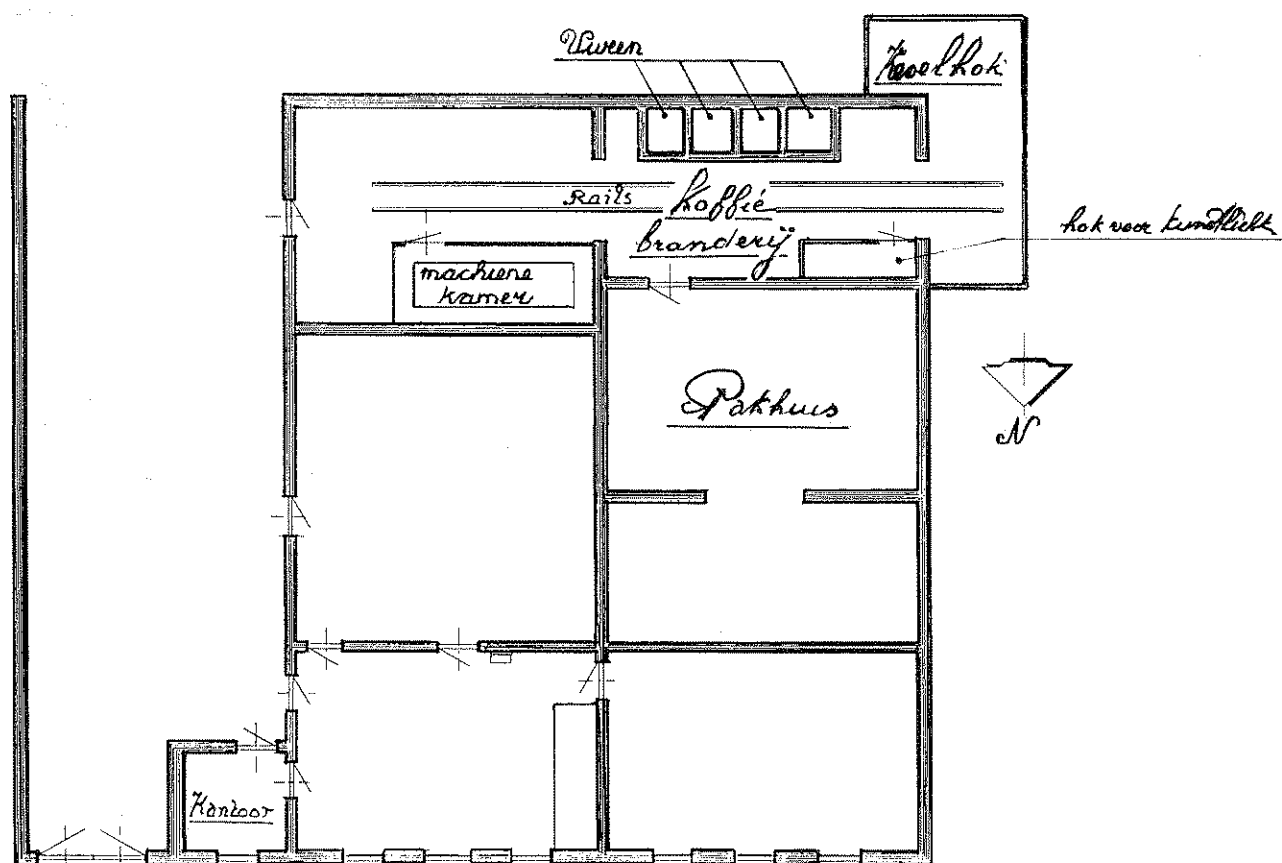
Familie Alfons de Beukelaar-Jacobs en dochter Elène.

Op de voorgrond links: geboortehuis Gebroeders de Beukelaar.

't Marktje

Plattegrond-teekening van een gebouw aan de Tuin van
Gebrueder de Boekelaar te Oostendrecht plaatselijk gemerkt A 80

Personeel van de Gebroeders de Beukelaar uit Ossendrecht poseren even voor hun vertrek naar de Carnavalsoptocht te Bergen op Zoom in 1928.

In de auto Frans Hoeks, met reclamebord Vic Willemssen en Tiest Bogers.

Nog even de dames apart: v.l.n.r. Thil de Laat, Cor den Ouden, Net de Voo, Virginia de Moor, Low Wouters en Thil Kil.

rekening fraai opgetrokken gebouw demonstreerde het personeel van De Beukelaar hoe zij, in de toen zo genoemde moderne tijd, cichoreikoffie bereidde van bijzondere smaak en kwaliteit. De speciale vermelding in de gazet dat het trio De Beukelaar, vertegenwoordigd met cichorei, koekjes en elixer d'Anvers, tekende voor de drie Antwerpse lekkernijen.

Dit moet zeker de toen 83-jarige Bernard hebben gestreeld.

De enige nog in leven zijnde mede-oprichter was hier vaak aanwezig, samen met de directeur, zijn zoon Victor.

Ook in het verdere bestaan van De Beukelaar bleef reclame een grote rol spelen, b.v. op lucifersdoosjes, aanplakbiljetten en geëmailleerde borden. Ook werd er een

grammofoonplaat uitgebracht over de cichorei, met muziek en zang van Bob Scholte. Een ganzenbord en een serie van 500 foto's met afbeeldingen van steden, kerken, monumenten en kastelen in België, verkrijgbaar bij aankoop van pakjes koffie.

11 Februari 1932 stierf Bernard de Beukelaar, toen wonende te Wilrijk. Een maand later kwam een oververmoeide Victor terug van een zakenreis in Engeland. Hij overleed enkele dagen later. Een groot verlies voor het bedrijf en een probleem voor opvolging. Vader en zoon waren beiden geboren in de Kerkstraat te Ossendrecht.

Opnieuw terug naar Ossendrecht

Ondertussen was in 1927 te Ossendrecht een nieuwe branderij gebouwd aan de achterkant van de fabriek. In 1930 volgde uitbreiding van het kantoor. Toen de gemeente plannen maakte om op het Marktje enkele woningen te laten bouwen, protesteerde De Beukelaar, omdat ze zich dan beperkt voelde in de aanvoer van wortelen.

De aanschaf van een auto, als besteldienst, maar zeker ook privé voor mijnheer Alphons en "Madammeke" de Beukelaar, kon niet uitblijven. Kees Meylemans werd

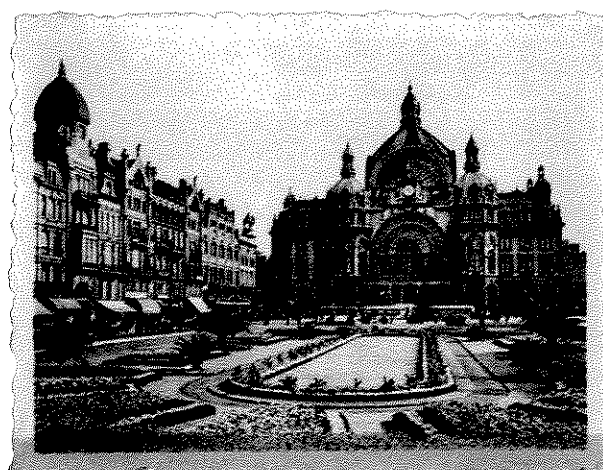
*Voltallig personeel Gebroeders
de Beukelaar, Antwerpen,
wereldtentoonstelling 1950.*

Bezoekers bij Gebroeders de Beukelaar.

*Wereldtentoonstelling Antwerpen 1950,
chicorei-koffiebar.*

Reeksen "KEN UW LAND" aangeboden
Kunstfoto's door de
Chromodienst de BEUKELAAR, IJzerlaan 5 te Antwerpen
aan de verbruikers van
Cichorei de BEUKELAAR en Cichorei F. C. JACOBS

Mits inzending van 5 SLUITETIKETTEN van de pakken Cichorei de BEUKELAAR van 500 gram of 5 SLUITETIKETTEN van de pakken Cichorei F. C. JACOBS (500 gram), ofwel 10 SLUITETIKETTEN van de pakken Cichorei de BEUKELAAR van 250 gram, ontvangt U kosteloos een reeks van vijf prachtfoto's « Ken uw Land ». De reeksen kunstfoto's « Ken uw Land » vormen een prachtige en leerzame verzameling, die bovendien van grote waarde is.

Zendt Uw sluitetiketten aan de Chromodienst de BEUKELAAR, IJzerlaan 5 te Antwerpen en vergeet niet uw juiste naam en adres en de nummers der verlangde reeksen te vermelden.

ALBUM. — Schik uw foto's in het PRACHTIG ALBUM, dat te verkrijgen is tegen 50 frank.

REEKS 25-1

Antwerpen
Koningin Astridplaats.

WIJ GEBRUIKEN ALTIJD

**CICHOREI
DE
BEUKELAAR**

IDEAAL VOOR HART EN ZENUWEN

MET STEMMA PUNTEN — IMM. A. 0009

aangetrokken als chauffeur. Het ging er allemaal nogal luxe aan toe.

Op de fabriek werkten zowel mannen als vrouwen, in totaal zo'n 12 tot 15 personen. Fons was geen fabrikant in hart en nieren. Zijn interesses lagen meer bij muziek, toneel en uitgaansleven. Ook de crisis in de dertiger jaren deed de fabriek snel achteruit gaan. Door vermindering van afzet moesten mensen verdwijnen.

In 1939 stierf Alphons de Beukelaar, getekend door de laatste zware jaren. De fabriek werd gesloten. In de oorlog 1940-1945 deed de firma Mattheeussens er nog een beroep op, voor gebruik van de zolders, voor opslag van gedroogde cichorei.

In 1947 kocht aannemer Louis Dries de gebouwen en verbouwde ze tot enkele winkels en woonhuizen.

Antwerpen

Hier was dus in 1932 een probleem ontstaan over wie nu de nieuwe directeur zou worden. Door de te vroege dood van Victor was er in de naaste familie geen goede kandidaat voor opvolging aanwezig.

Er zou gedacht of gevraagd zijn aan Corrie Mattheeussens, als nieuwe man te Antwerpen. Anderen beweren dat de familie er op stond dat het een De Beukelaar zou worden.

Uiteindelijk viel de keus op Antoon de Beukelaar. Hij was de zoon van timmerman-aannemer Sjaak, die een broer was van de gebroeders, wonende op het Hondseind te Ossendrecht. Ook zijn twee andere zonen Pol en Louis hebben bij De Beukelaar in Antwerpen gewerkt.

Een moeilijke periode, die dertiger jaren. De oorlog 1940-1945 gaf weer een opleving aan de cichorei. Toon heeft het met veel inzet allemaal beleefd en overleefd. Ondanks dat hij in België ging wonen, zag men hem iedere zondag op het kerkkoor te Ossendrecht.

Zijn huwelijk met de dochter van de "concurrent", Emma Mattheeussens, zorgde voor behoorlijk wat sensatie in het dorp. Uit deze cichoreisamengang werden geen kinderen geboren.

*Victor de Beukelaar,
directeur Gebr. de
Beukelaar tot 1932.*

*Directeur Antoon de
Beukelaar feliciteert
mevr. v.d. Goten bij
haar zilveren jubileum.*

In gesprek met:

Eén van de mensen die het nog na kunnen vertellen, is de bijna 85-jarige Isabella Gorissen uit Zandvliet, beter bekend als "Loow van der Goten". Zij was 45 jaar medewerkster bij De Beukelaar in Antwerpen.

"Ik begon in 1927 als inpakster in het magazijn. Het was hard werken en zeer gedisciplineerd. In een christelijke sfeer, die

Presentatie cichorei de Beukelaar door Mevrouw v.d. Goten.

Foto midden en onder: Personeel de Beukelaar Antwerpen, 1950.

bijna opgelegd werd door de twee priesters De Beukelaar uit die familie. Samenwerken van mannen en vrouwen werd zoveel mogelijk vermeden. Ik heb er altijd graag gewerkt. Door mijn leven loopt een stroom van cichorei, en ik drink het nog dagelijks”.

Met veel respect spreekt zij over mijnheer Bernaar, die zelfs op hoge leeftijd nog alle dagen de fabriek bezocht; de dynamische mijnheer Victor, die veel te vroeg was gestorven en een meer behoudende mijnheer Antoon, die hield van een wat strakke christelijke lijn, maar gezien was bij het personeel. Met hem zijn verschillende reizen gemaakt in personeelsverband, o.a. naar Rome. Ook de reclame en zeker de kwaliteit van de koffie hield hij hoog.

“Ik had het goed getroffen en werd altijd ingedeeld voor de presentatie op beurzen en tentoonstellingen. Veel plaatsen hebben we op die manier bezocht. Eens verbleven we een volle week in Belgisch Limburg. Dat was nogal wat.

Soms dagen achtereen, op en neer naar Gent. Toen ik 25 jaar in dienst was, moest er eerst met mij gesproken worden in Brussel, voordat de medaille in de feestzaal kon worden uitgereikt. We waren toen met twee vrouwen en zes mannen als jubilarissen. Ook later werd altijd veel aandacht aan de viering van jubilea besteed. Het hoorde ook bij het reclamepakket.

Ook de overgang van handwerk naar machinaal lag in mijn periode, waardoor vooral vrouwen zonder werk raakten. Ik heb nog enkele jaren onder Karel de Beukelaar, de zoon van Victor, gewerkt. In 1971 zat het er op voor mij. Na 45 jaar pendelen met tram en bus”, aldus deze krasse dame.

Het einde

1981. Het doek valt over de cichoreifabriek te Antwerpen.

Zij werd overgenomen door “Pascha”.

In 1881 gestart, met een spectaculair verloop, naar een teleurstellend einde.

Charel...
TOONTJE JANSSENS
DE MAN DIE ANTWERPEN
50 JAAR LANGE HEST DOEN
SCHATERLACHEN

Louis...
LOUISE LAUSANNE
DE BEGAARDE ZANGERS EN SIER
VAN DE ANTWERPISCHE
OPERETTEN EN REVUES

en Sander
SERRE VAN EECKHOUT
NIET ALLEEN OP DE PLANKEN
OOK OP HET WITTE DOEK,
EEN GRAAG GEZIENE FIGUUR

Het Artistentrio van den gekonden Humor
DAT ELKEN ZONDAG TE 11 u. 15 m. IN RADIO-ANTWERPEN DE UITZENDING VERZORGT VAN

Cichorei de Beukelaar

... *I* N HOUWE TROUWE...

"ONS NEL"
1902 1952

't Is Cichorei de Beukelaar !!!

Tekst: Frank Arnold Muziek: Hans Flower

Wat dinkt men 't meest,
Bij 't eerste feest
Van een manneke in den dorp?
Voor dat het loept,
Als 't wordt gedoopt,
Schenkt men een goeie koffie op!!

REFREIN

Bij 't koffievaasje dat is klaar,
't Is Cichorei de Beukelaar!!
Zou lijn van geur en schoon van kleur, 't smaakt lijn
Een feestje, 't is als wijn!
TOCH NOG WAT ANDERS, 't zeg het man,
Want cichorei de Beukelaar,
die brengt gezelligheid en het geluk in den familie-
Cichorei de Beukelaar!!

De tijd gaat snel,
Gebruik hem wel,
De brudegom zoekt een bruid!
't Wordt dan weer feest,
En blij van goet,
Drinkt men het pette koffie uit!

REFREIN

Veel later dan,
Viert vrouw en man,
Hun jubilee - vijfzig jaar!
Te vlieg in top!!
Schenkt koffie op
Met Cichorei de Beukelaar!

REFREIN

**IEDEREEN ZINGT HET MEE!
'T IS EEN SCHLAGER 'T LIEDJE VAN CICHOREI DE BEUKELAAR!!**

DRUKKERIJ "ALONDE"
HARLESTADT - ANTWERPEN

toch nog wat anders!!

**BITTERPEEËN
de BEUKELAAR**

*"Cichorei de Beukelaar,
toch nog wat anders."*

Ook "Pascha" werd weer overgenomen door "Cichobel".

Wat anno 1996 overeind is gebleven: In België wordt nog steeds cichoreikoffie verkocht onder de overgenomen naam De Beukelaar en daarop de afbeelding van de Ossendrechtse Martina Musters.

5. YZERLAAN ANTWERPEN

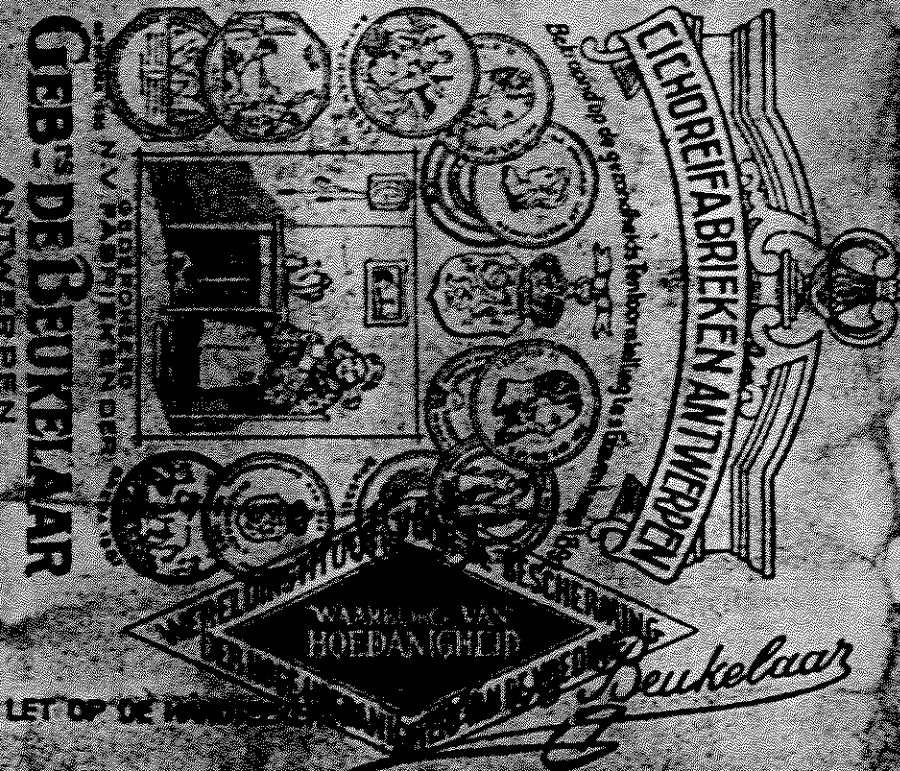
GEB. DE BEUKELAAR
HOFLIVERANCIERS VAN
H.M. DE KONINGIN DER NEDERLANDEN
OFSCH. D. R. ECHT

LET OP DE HANDTEKENING

Gebr de Beukelaar

GEB. DE BEUKELAAR
ANTWERPEN
MADELSREGISTER VAN ANTWERPEN 7017

LET OP DE HANDTEKENING

Beukelaar

Het haventje

10

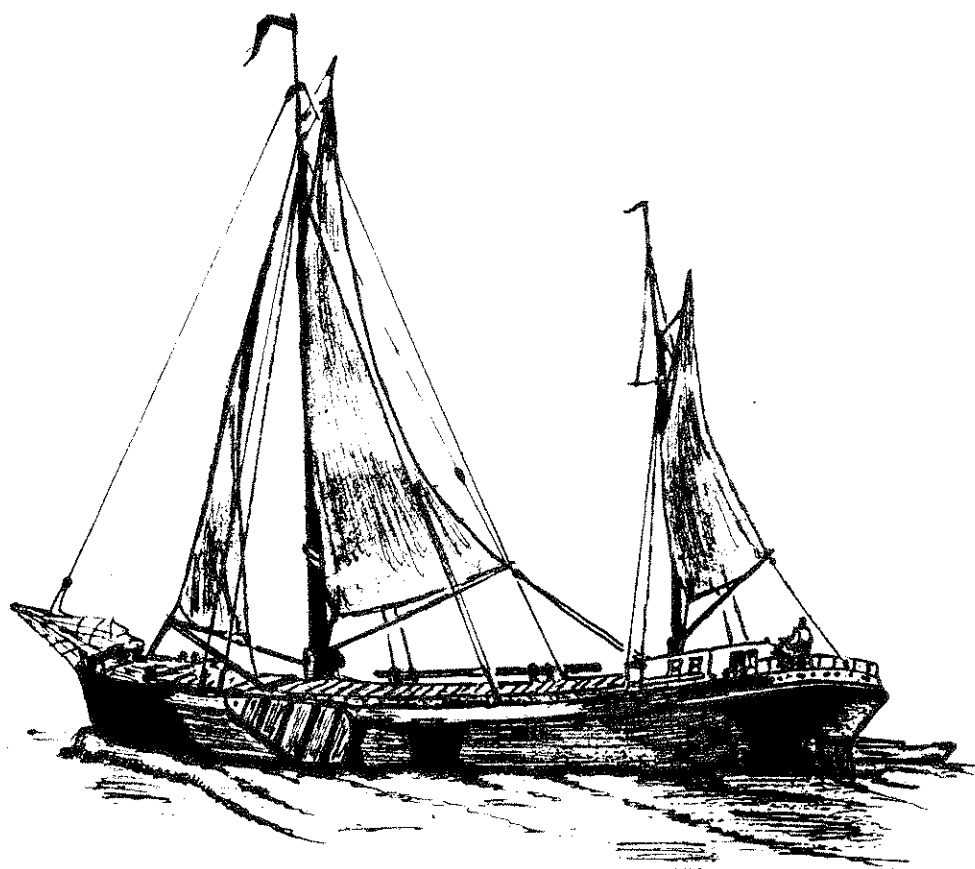
Het zogenoemde Ossendrechtse haventje kwam tot stand na de indijking van de Vijdtpolder, dus na 1860. Ondanks dat het vaarwater onder Rilland-Bath lag en de kade met schippershuis tot Woensdrechts gebied behoorden, bleef die naam altijd in gebruik.

Op kleine schaal was er aanvoer van o.a. bouwmaterialen en kunstmest. De uitvoer richtte zich meer op landbouwprodukten, met als hoofdzaak suikerbieten. Met de opkomst van de cichoreiproduktie in Ossendrecht kwam langzaam de aanvoer van wortelen op gang met kleine bootjes, zoals de hengst en de otter.

In de periode na 1895 kwam, zoals eerder gemeld, de aanvoer van gedroogde brokken op gang. Dit gebeurde met wat grotere boten tot een tonnenmaat van 250, zoals b.v. de klipper.

*Ossendrechtse schipper
Sjeff Witbaegs.*

*Tweemastklipper,
gevaren door
Sjeff Witbaegs.*

Bekend was de aanvoer via makelaars uit Kortrijk, Nieuwpoort, Harelbeke, Terneuzen, Walsoorden, Zierikzee, St. Annaland, Oud-Beijerland, Goeree-Overflakkee en Friesland. Ook Ossendrechtse schippers hadden over lange perioden hierin hun aandeel.

Enkelen van hen waren: C. Withaegs-Cornelissen, Kloek-Cornelissen, Kloek-v. Veldhoven, Vic Huybrechts-Leijten, De Moor-Withaegs en Cornelius Withaegs-Stok.

De laatste schippers waren de Zeeuwen Neve en Verkouteren.

Vanaf de haven liep het vervoer met paard en kar via de polderwegen naar de fabrikanten. De rijbaan onder langs de Oude Dijk was slecht en zorgde voor veel onderhoud aan een verzakkend modderspoor. Onder druk van de fabrikanten besloten polder- en gemeentebestuur in 1902 een nieuwe weg aan te leggen bovenop de dijk. De bestrating met de z.g. kinderkoppen werd uitgevoerd door de Belgische aannemer Uijterhoeve. Ook kwam er verbetering aan het wegdek van de baan Hoogerheide-Kabeljauw (grens) en liet tegelijkertijd de Wed. Mattheeussens haar fabrieksterrein verharderen.

Via het haventje werden tot na W.O. II cichoreibrokken aangevoerd.

Sjef Withaegs was tot 1930 niet alleen cichorei-vervoerder naar Ossendrecht, maar ook voor De Beukelaar te Antwerpen.

De komst van de tram was eveneens een waardevolle aanvulling voor het vervoer van gedroogde wortelen en afvoer van koffie. Deze afvoer geschiedde in houten vaten, balen en zakjes of dozen, naar gelang de bestelling. In de regio was er een sneldienst met de hondekar. Bij de Wed. Mattheeussens en Zonen reed Tiest van der Poel met een speciale vierwielige wagen, waaronder vaten waren gebonden. Die konden rechtstreeks geleverd worden aan de grossiers in b.v. Antwerpen.

De opvolger van dit alles was in de twintiger en dertiger jaren de auto. Opgesmukt

met adres en reclame ontstond hierdoor een beter en vlotter contact met de afnemer.

Het Ossendrechtse haventje kwam te vervallen bij de komst van het Schelde-Rijn Kanaal.

Ambachten in Ossendrecht

Als aanvulling en ondersteuning van de kleine industrie volgde vanzelf de komst van de ambachtsman. In 1837 werd Gijsbertus den Ouden de eerste Ossendrechtse kuiper. Zijn voorbeeld werd gevolgd door enkele anderen, die zich vestigden in werkhuisjes, o.a. te Calfven, in de Kerkstraat en op het Hondseind. Zij konden hun brood verdienen bij de cichorei-fabrikant. Er werden degelijke houten vaten gemaakt, omklemd met ijzeren banden en voorzien van een stevige bodem en afsluitbaar deksel. Zij werden letterlijk in verschillende maten klaargestoomd.

Vakmanschap, niet alleen van de bovenste maar meer nog van de gebogen plank, mogen we toeschrijven aan de Den Oudens (de kuipers), Jacobus Gijsen, Martinus Hoeks, Adrianus Lameir, Jan Videler en Theodoor van Houdt. Zij verzorgden voor een groot gedeelte mede de verpakking van de peekoffie.

In een landbouw-dorp als Ossendrecht was de smid natuurlijk niet weg te denken. Door de jaren heen zagen we aan het werk:

Adriaan v.d Eynden, Cornelis Rijk met zijn nakomelingen, Marijn en Frans Takx, J.B. Schroeyers (bekend als Tiesje Takx) en later nog Harry van Keulen. Zij smeedden het ijzer toen het heet was in het Ossendrechtse bedrijfsleven.

Ook in deze structuur moeten de wagenmakers zich thuis hebben gevoeld. Zij leverden hun aandeel in degelijke vormgeving van kar en wagen, de overbrengingstechniek in de fabriek en het tandwielmechanisme van de maalderij. Men denke dan aan Van der Straten, Van Mechelen, Takx en Van Pul.

De metselaars van toen gaven vorm aan de fabrieksschoorsteen, drogerij en magazijn.

Het dorpsbeeld van Ossendrecht wordt nog steeds mede bepaald door de fraaie huizen, gebouwd voor Mattheeussens en De Beukelaar in de cichoreiperiode. (➤ *Zie kaart achterin*)

Een tijd met handel en werkgelegenheid, die het dorpsleven op gang bracht. De oprichting van harmonie "De Hoop",

*Huis Josephus
Mattheeussens-Dries*

*Huis Cees
Mattheussens-
Philips*

Huis Frans de Beukelaar-Jacobs

Huis Stan de Beukelaar-de Vos

toneel- en zanggezelschappen, een vijftal schuttersverenigingen kwamen niet vanzelf, en zeker niet het snel groeiende aantal dorpscafeetjes. De bouw van een zusterklooster met schoollokalen, het stichten van een nieuwe kerk en patronaatsgebouw droegen allemaal, samen met het reeds genoemde, bij tot de opbouw van Ossendrecht. Dit ging door tot de geweldige dreun van de crisis in 1929. Daarmee is zeker niet gezegd dat alle mensen tot dat jaar in welvaart hebben geleefd. Grote gezinnen hebben de zware "last" gedragen. Dat bleek eens te meer in de z.g. "dertiger jaren" van werkloosheid en onzekerheden.

1936-1940

Via allerlei steunmaatregelen werden in Ossendrecht projecten uitgevoerd met o.a. verbeteringen in de dorpskern. Nieuwe bestrating en aanleg van trottoirs, met daarop aan beide zijden van de weg bomen met een tussenafstand van zeven meter. Een landelijk beeld, dat gelijk viel met de afbraak van Huize Paulientje, de R.K. pastorie en het gemeentehuis. Voor beide laatste kwam nieuwbouw in de plaats. En met dit dorpsbeeld werd de periode van voor de oorlog afgesloten.

Besluit

Als we mogen terugblikken, zullen we kunnen concluderen dat, ondanks vijf jaar oorlog, wederopbouw van Nederland, watersnood en de spectaculaire jaren daarna met veel opbouw en soms iets te veel afbraak, Ossendrecht een plaats is gebleven waar het goed wonen is.

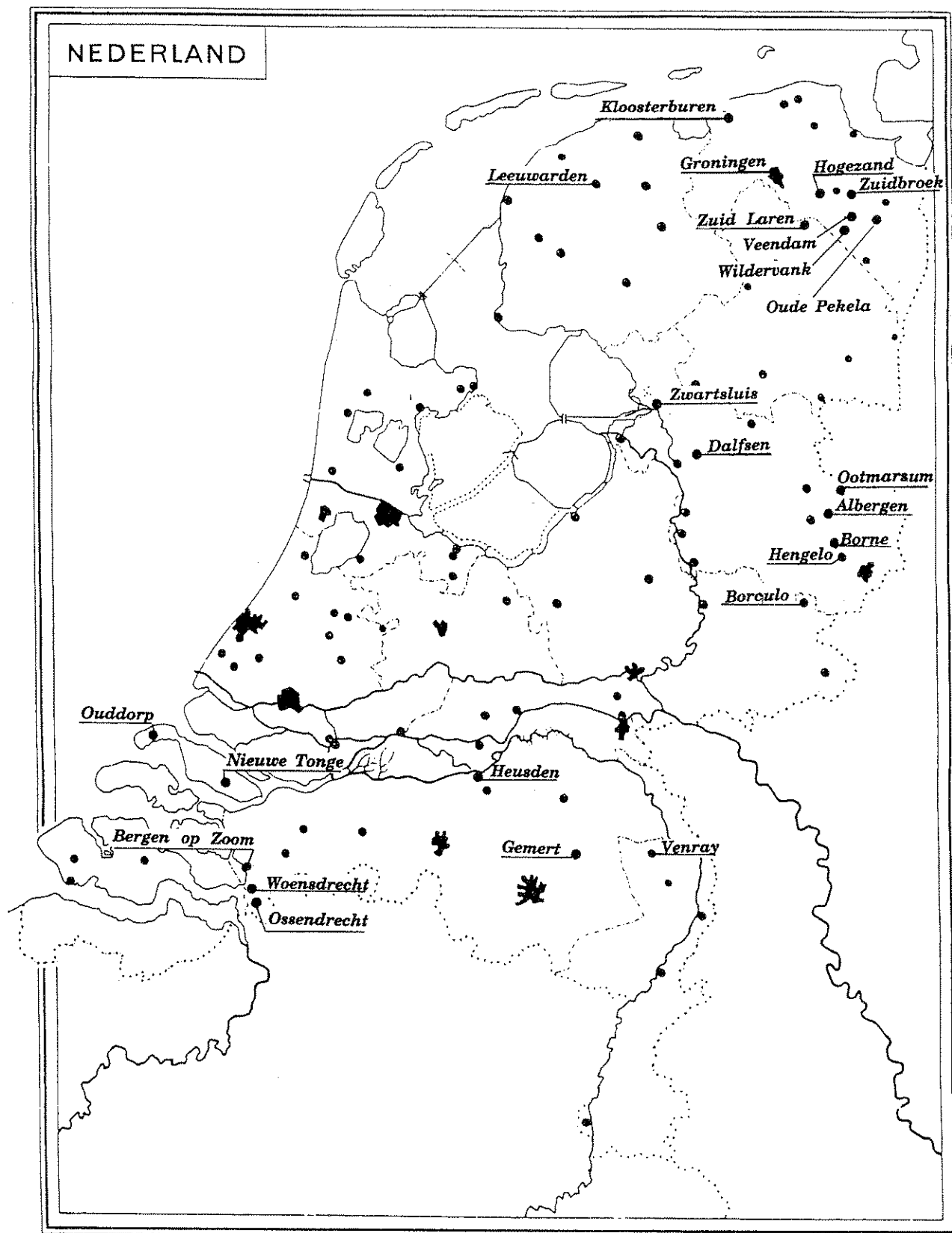
Eensgezindheid bleek duidelijk uit de viering van het 800-jarig bestaan van Ossendrecht in 1987.

Nieuwe impulsen in de gemeente werden verwerkt in voorzieningen, vormgeving en verplaatsing van bedrijven en instellingen, gericht op de toekomst.

Er zijn nog steeds ondernemers, die het aandurven opnieuw te starten, om Ossendrecht leefbaar te houden, zoals o.a. hier op het plein "De Cichorei".

NEDERLAND

Cichorei in Nederland

Ons land heeft $\pm$ 200 jaar cichorei koffie geproduceerd. Friesland had daarin het grootste aandeel. Mannen als Petrus Adrianus Bergsma (1743-1824) en de predikant Johannes Henricus Nieuwold (1737-1824) worden nog steeds genoemd in deze provincie als primeurs van teelt en verdere bereiding van cichoreiwortelen tot koffiesurogaat. Het vervolg daarvan resulteerde in de komst van een groot aantal zogenaamde dwergbedrijfjes, waarin mensen een bijverdienste vonden (plaatsen in Friesland: Leeuwarden, O. Dongeradeel, Warga, 't Bildt, Kollum, Ferwedeel, Sneek, L. deel, Jour, Dantumadeel, Berlikum, Tietjadeel, Sybrandburen, Idaardedeel, Franeker, R. Werdehem, Dokkum, Barradeel, Haskerland, Opsterland).

Dit gebeurde ook, zij het in mindere mate elders in Nederland. Doordat de vraag naar dit product toenam, mede ook door het Continentaal Stelsel, kwam er later een splitsing in teelt en droging enerzijds en branding met verdere verwerking anderzijds. Bij dit laatste ontstonden de fabrieken of fabriekjes. Een overzicht waar het onder andere plaatsvond in Nederland.

Fabrikanten

Leeuwarden:	Frans Edzard Crop, M.A. Bokma de Boer, Willem Terhorst, Wed. J.C. Heuveldop.	Kloosterburen:	Leima en Wiersum, vier generaties Musschega met Enno Ijsbrand Musschega (als eerste) en L. Musschega (als laatste)
Oude Pekela:	P.D. de Jonge	Groningen:	J. Pieters H. Keizer
Hoge Zand:	Wed. J.G. Bends		
Zuidbroek:	W. Zuidema		
Wildervank:	P. Boerema	Veendam:	G.J. Bakker
Dalfsen:	N.V. Overijsselse stoom- cichoreifabriek v.h. B.H. Egberts en Co.	Zuid Laren:	F.B. de Ruiter
		Zwartsluis:	R. Buisman, Koninklijke Fabriek van Gebrande Suiker
Albergen:	de firma Bokke	Ootmarsum:	Willem B.A. Bloemen
Hengelo:	N.V. Gebroeders Haarhuis	Borne:	Adam ten Cate en zoon, H.H. Tusfeld en zoon (deze bezaten samen Sokkerei Mölle, gesticht 1825), van Kleef-Visser, Albergen-Manders
Borculo:	D.H. Schaars		
Heusden:	L. Verhoeven	Venray:	P.J. In 't Groenwolt
Bergen op Zoom:	C. Asselbergs	Gemert:	de gezusters Douwen, Adriaan Leijten en later zijn zoon, van Schijndel en Haest
Ossendrecht:	Wed. E. Mattheeussens en zonen, Gebroeders de Beukelaar, Gerard Withaegs, Frans Withaegs, P.J. de Jong voorheen C.J. Withaegs, Paulus Mattheeussens, Piet van Veldhoven, A.P.A.M. Voncken	Drogerijen:	4 te Ouddorp 1 te Nieuwe Tonge 1 te Woensdrecht 11 te Ossendrecht

Bronvermelding

Zowel verwerkte archief-informatie en foto's, alsmede van toepassing zijnde bestudeerde literatuur:

- Geschiedenis van de landbouw 1500 tot 1950, door Jan Bieleman.
- Cichorei studie-commissie Goeree-Overflakkee, door P. Luijendijk.
- Cikoree, door Lie Renaat van der Linden. Uitgaven van de Koninklijke Bond der Oostvlaamse Volkskundigen, 1973.
- Artikel cichorei N.V. Gebroeders Haarhuis uit Hengelo.
- Een tocht vol overpeinzingen 1894, door A.R. van Motman.
- Geschiedenis cichorei in Friesland.
- Fries Landbouwblad, 27 maart 1964, blz. 429-431. Landbouwhogeschool te Wageningen.
- Gemert's cichoreifabrieken.
- Technische Universiteit Eindhoven.
- Dagblad "De Stem" 15 maart 1930 - 15 maart 1960.
- Dagblad "Tubantia" 7 en 21 maart 1987.

Streek-archief Nassau-Brabant te Zevenbergen met oud archief Ossendrecht 1810-1940:

- de nummers 1138 t/m 1174.
- de nummers 1206 t/m 1328.
- de nummers 1040 - 1235 - 1291 - 1609 - 2008 - 2046 - 2239 - 4285.
- Raadsnotulen no. 550-876.
- Raadsbesluiten van 1847-1896.
- Kadasterboeken no. 1632-1635.
- Patent actes no. 940-941.
- Bevolkingsregister en Streekarchief.
- Landbouwoverzichten 1802-1913, no. 653 tot 685 - 1258 - 1282 - 1331.

Notaris-archief: Th. J. de Vos.
C.G.B. van Nouhuys.
J.A. Sperna Weiland.
C.A.C. Voeten.
Th. J.M. van Aalst.

Gemeentearchief Bergen op Zoom: Archieven van de Raad en Rekenkamer:

- Chijnsboek 1396.
- Geschiedenis over industrie 1860-1890.

Notaris-archief: Rudolf Terhorst.
J.C.L. Schermer.
Johannus Alders.
Maarten Bax.

Stadsarchief Antwerpen: Notaris-archief: De Bruin uit Schoten.
Lodewijk Philips uit Stabroek.
Henri Hermans uit Antwerpen.
Mr. Xaverius Antonis Gheijssens uit Antwerpen.
Mr. Joseph Belloy uit Antwerpen.

- Gegevens wereldtentoonstellingen tussen 1884-1930.

Provinciaal archief 's-Hertogenbosch:

- Raadpleging archief Kamer van Koophandel.

's-Gravenhage:

- Notariële acte van Wilhelmus Johannes Eikendaal.
- Brief secretariaat commissie van den Nederlandsche - Zuid-Afrikaanse handel.

Breda:

- Kadastergegevens Ossendrecht.

Foto's:

- Nederlands Openluchtmuseum, no. AA102932, AA102965, AA102967, resp. op blz. 13, 15 en 16 (middelste foto).
- Uit verzameling oudheidkamer Twente, inventarisno. 966, resp. op blz. 16 (bovenste foto) en 17.
- Diverse privé fotoalbums.

COLOFON

Deze uitgave kwam mede tot stand door de zeer gewaardeerde medewerking van:

De informanten:

Fam. Mattheussens
Fam. de Beukelaar
Fam. van der Poel
Fam. de Jong
Fam. van Velthoven
Mevr. van der Goten

De volgende personen:

Hr. J. van Dooren, tekenwerk.
Mevr. D. Heeren, calligrafie.
Hr. A. van Eekelen, corrector.
Mevr. M. v.d. Bergh-Daalmans, tekstverwerking.
Mevr. C. v.d. Bussche, Studio C-kwadraat, Amsterdam, vormgeving en productie.
Drukkerij Mebo Print, Amsterdam, lithografie en druk.

Het gemeentebestuur van Ossendrecht, m.n. wethouder mevr. F. Stoutjesdijk-Jansen.

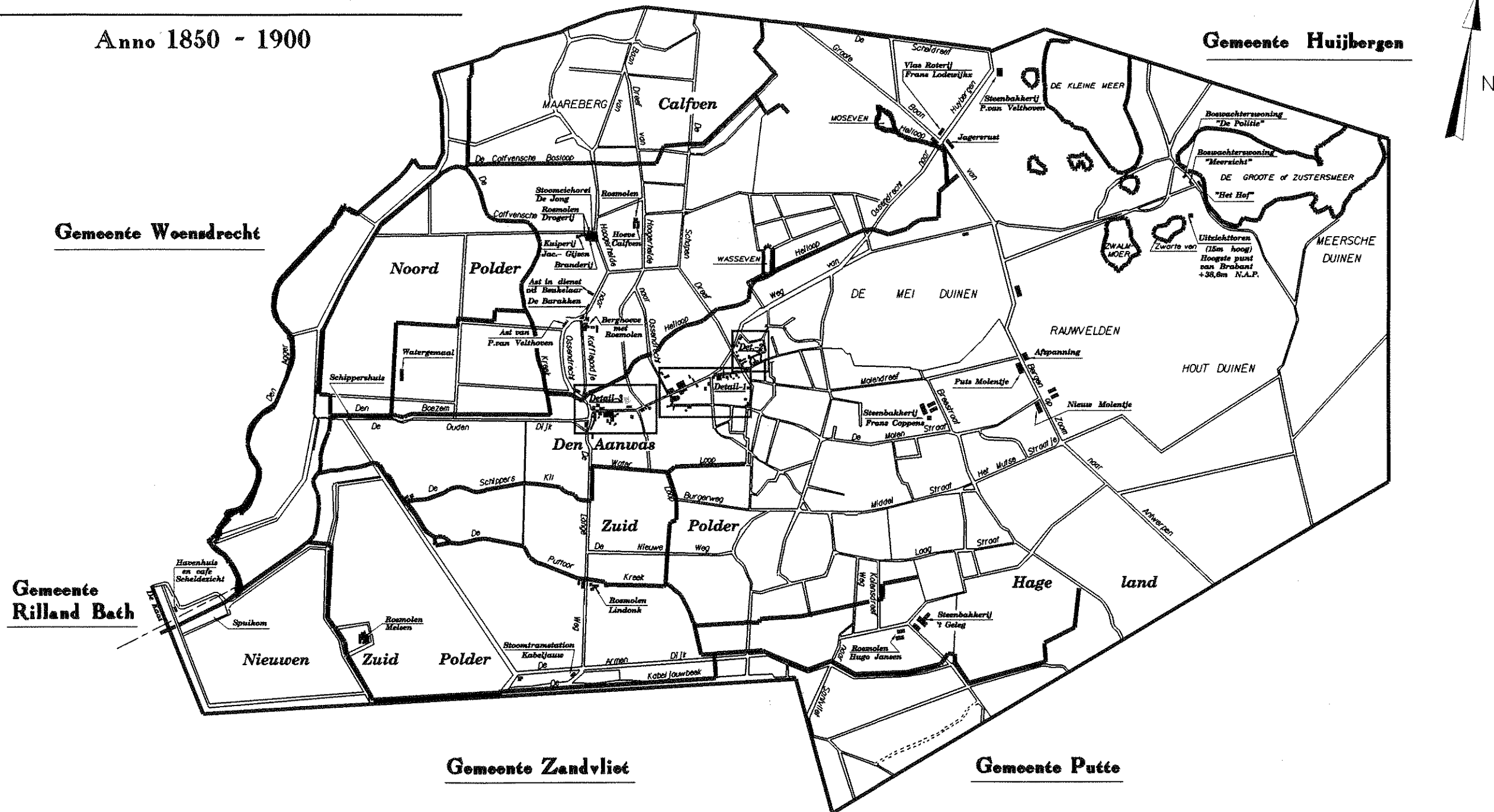
Mattheussens Wido B.V., Ossendrecht.
Benuline Nederland B.V., Roosendaal.

Mado
CONSERVEN

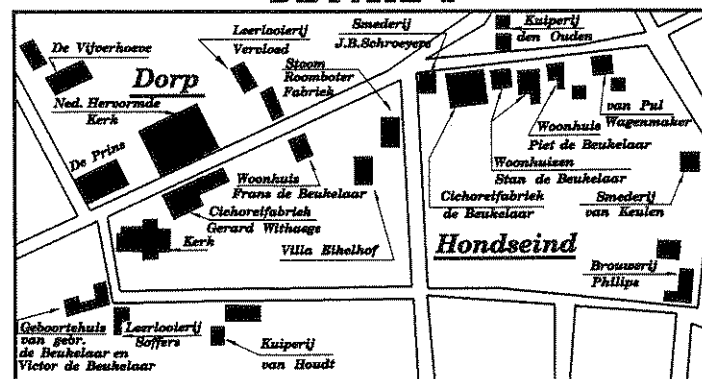
BENULINE
NEDERLAND B.V.

GEMEENTE OSSENDRECHT

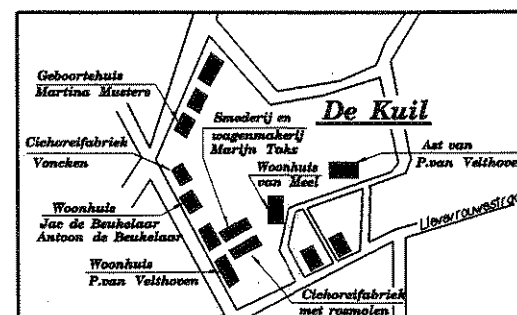
Anno 1850 - 1900

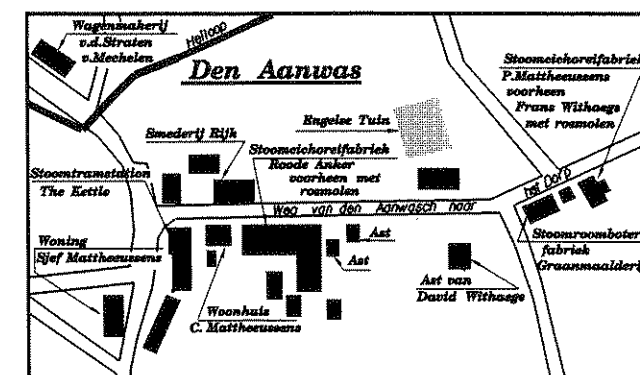
DETAIL-1

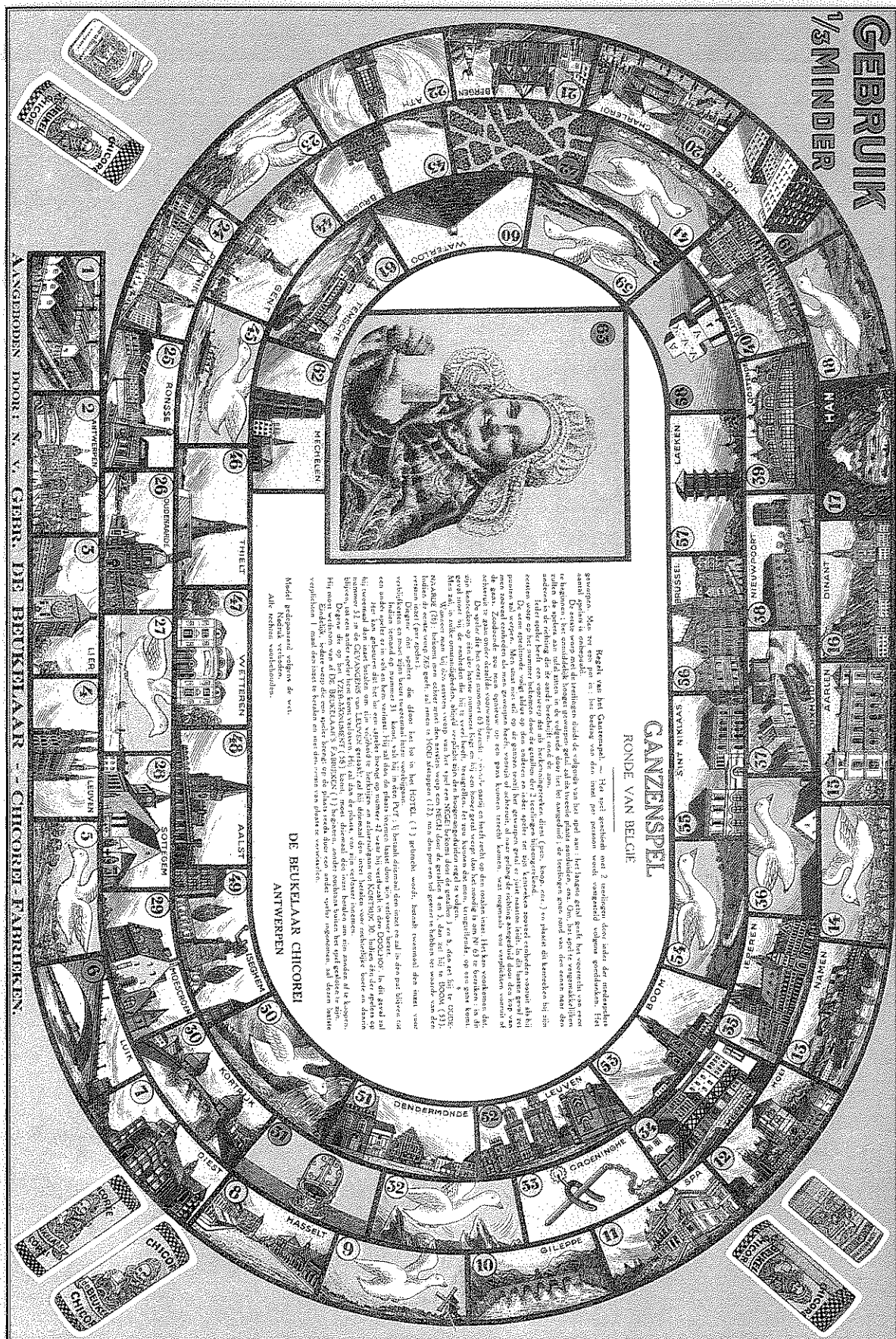

DETAIL-2

DETAIL-3

De laatste jaren groeit de interesse in het industrieel erfgoed van Nederland. Nog weinig is onderzocht over de produktie van cichorei-koffie in de jaren 1830-1960. Helemaal onbekend is het feit, dat het plaatsje Ossendrecht, gelegen in het uiterste zuidwesten van Noord-Brabant, behoorde tot een van de grotere producenten. De heer P.J. van den Bussche geeft in dit boek op pakkende wijze de geschiedenis van deze verdwenen industrie weer. Hij verhaalt over de bedrijvigheid van de teelt, de verwerking in drogerijen en branderijen en het wel en wee van de families die zich met veel ondernemingsgeest in deze bedrijfstak stortten. Heemkundekring "Het Zuidkwartier" is trots, dat zij dit boek heeft kunnen uitgeven. Zij hoopt hiermee een stukje van de rijke geschiedenis van Ossendrecht te doen herleven.

Uitgave van dit boek is mede mogelijk gemaakt door financiële support van de Gemeente Ossendrecht ter gelegenheid van de officiële opening van het nieuwe plein "De Cichorei" te Ossendrecht, zomer 1996.